

КОДЕКСИ ОИЛАИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

(Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 1998, № 22, мод. 303; соли 2006, №4, мод. 196; соли 2008, №3, мод. 201; соли 2010, №7, мод. 546; соли 2011, №3, мод. 177; №12, мод. 855; соли 2013, №3, мод. 195; соли 2015, №11, мод. 960. соли 2016, №3, мод.143;№11,мод.881; соли 2017,№1-2,мод.18)

Ф А С Л И 1 Қ О И Д А Ҳ О И У М У М Ё

БОБИ 1. ҚОНУНГУЗОРИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН ОИД БА ОИЛА

Моддаи 1. Заминаҳои асосии қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба оила

1. Оила, ақди никоҳ, модар, падар ва кедак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон тахти муҳофизати давлат қарор доранд.

2. Қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба оила ба зарурати таҳкими оила, ба бунёди муносибатҳои оилавӣ дар заминаи муҳаббату эҳтироми якдигар, кемаки мутақобила ва масъулияти ҳамаи аъзои оила дар назди оила, раво набудани даҳолати беасоси ҳар шахс ба қорҳои оила, татбиқи бемонеаи ҳуқуқ ва ихрои еҳдадорихои худ аз хониби аъзои оила ва имконияти ҳимояи судии онҳо асос меёбад. (ҚҶТ аз 26.12.2011с. №791)

3. Танҳо он ақди никоҳе эътироф карда мешавад, ки дар мақомоти давлатии сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ ба хо оварда шудааст. Ақди никоҳе, ки бо расму оини динӣ сурат гирифтааст, эътибори қонунӣ надорад.

4. Танзими муносибатҳои оилавӣ дар асоси принципҳои ихтиёрӣ будани ақди никоҳи марду зан, баробарии ҳуқуқи зану шавҳар дар оила, ҳалли масъалаҳои дохилиоилавӣ дар асоси мувофиқаи тарафҳо, афзалияти тарбияи кедакон дар оила, ғамхорӣ нисбати некеаҳволӣ ва рушди камоли онҳо, таъмини бештари ҳифзи ҳуқуқи манфиатҳои аъзои ноболиғ ва ғайри қобили меҳнати оила сурат мегирад.

5. Ҳангоми никоҳ ва дар муносибатҳои оилавӣ ҳама гуна шаклҳои маҳдуд кардани ҳуқуқи шаҳрвандон аз реи мансубияти ихтимой, наҷодӣ, миллӣ, забонӣ ё динӣ, инчунин таҳсил ва молумулк манъ аст. (ҚҶТ аз 25.03.11с, №710), (ҚҶТ аз 14.11.2016 сол №1365)

6. Ҳуқуқи шаҳрвандон дар оила дар асоси қонунгузорию дар бораи оила ва дар ҳадде, ки бо мақсади муҳофизати ҳуқуқ, манфиатҳои қонунӣ, ахлоқ, саломатии дигар аъзои оила ва шаҳрвандон лозим мебошад, маҳдуд карда мешавад. (Қ ҶТ аз 29.04.2006с, №183)

Моддаи 2. Муносибатҳое, ки бо қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба оила танзим мегарданд

Қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба оила шарт ва тартиби ақди никоҳ, қатъ ва безътибор дониستاني онро муқаррар менамоянд, муносибатҳои шахсии ғайримолумулки ва молумулкиеро, ки дар оила миёни зану шавҳар, падару модар фарзандон, дигар аъзои оила ба миён меоянд, муносибатҳое, ки вобаста бо фарзандхондӣ, васоят парасторӣ, ба тарбия гирифтани кедакон ба миён меоянд, тартиби сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ ва муносибати дигари оилавино танзим менамоянд. (ҚЧТ аз 26.12.11с.№791), (ҚЧТ аз 25.03.11с, №710)

Моддаи 3. Қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба оила

1. Қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба оила ба Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон асос ёфта, аз Кодекси мазкур ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф намудааст, иборат мебошад. (ҚЧТ аз 14.11.2016 сол №1365)

2. Меъёрҳои ҳуқуқи оилавӣ, ки дар санадҳои қонунгузори ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбини гардидаанд, бояд ба Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Кодекси мазкур мутобиқ бошанд.

3. Бақайдгирии давлатии асноди ҳолати шаҳрвандӣ дар асоси Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бақайдгирии давлатии асноди ҳолати шаҳрвандӣ» ба амал бароварда мешавад. (Қ ЧТ аз 29.04.2006с, №183)

4. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳуқуқ дорад, ки тибқи асос ва бо мақсади ихрои ҳамин Кодекс ва дигар қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон доир ба масъалаҳои оилавӣ санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ қабул намояд.

Моддаи 4. Истифодаи қонунгузории граждани дар муносибатҳои оилавӣ

Қонунгузории граждани дар танзими муносибатҳои шахсии ғайримолумулки ва молумулкии байни аъзои оила истифода мешаванд, агар ин муносибатҳо бо қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба оила танзим нагардида бошанд. (ҚЧТ аз 26.12.11с.№791), (ҚЧТ аз 25.03.11с, №710)

Моддаи 5. Қиёси қонун ва ҳуқуқ дар муносибатҳои оилавӣ

Дар ҳолатҳое, ки муносибатҳои байни аъзои оила бо қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба оила ё созишномаи тарафҳо танзим нагардида бошанд ва дар сурати мавҳуд набудани меъёрҳои ҳуқуқи граждани, ки бевосита ин муносибатҳоро танзим менамоянд, нисбат ба чунин муносибатҳо, агар ин хилофи моҳияти онҳо набошад, меъёрҳои ҳуқуқи оилавӣ ва (ё) ҳуқуқи граждани, ки муносибатҳои шабехро танзим менамоянд (қиёси қонун), истифода мешаванд. Дар сурати набудани чунин меъёрҳо ҳуқуқи

ехдадориҳои аъзои оила, бо назардошти асоси принципҳои умумии ҳуқуқи оила ё ҳуқуқи граҷданӣ (**қиёси ҳуқуқ**), инчунин принципи башардестӣ, оқилона ва адолат муайян карда мешаванд. (**ҚҶТ аз 26.12.11с.№791**), (**ҚҶТ аз 14.11.2016 сол №1365**)

Моддаи 6. Истифодаи меъёрҳои ҳуқуқи байналмилалӣ дар муносибатҳои оилавӣ

Агар дар шартномаи байналмилалии Ҳумҳурии Тоҷикистон нисбат ба қоидаҳои дар қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба оила пешбинигардида қоидаҳои дигар муқаррар гардида бошанд, он гоҳ қоидаҳои шартномаи байналмилалӣ истифода мешаванд. (**Қ ҶТ аз 29.04.2006с, №183**), (**ҚҶТ аз 26.12.11с.№791**)

БОБИ 2 ТАТБИҚ ВА ҲИМОЯИ ҲУҚУҚИ ОИЛАВӢ

Моддаи 7. Татбиқи ҳуқуқи оилавӣ ва ихрои еҳдадориҳои оилавӣ

1. Шаҳрвандон ба ҳуқуқҳои ба онҳо тааллуқдошта, ки аз муносибатҳои оилавӣ ва ҳуқуқҳои оилавӣ, аз ҳумла ҳуқуқи ҳифзи онҳо бармеоянд, бо салоҳдиди худ ихтиёрдорӣ менамоянд, агар дар ҳамин Кодекс тартиби дигаре муқаррар нашуда бошад.

Ҳуқуқи худро амалӣ намудани аъзоёни оила ва ихрои еҳдадориҳои оилавӣ набояд ҳуқуқи озади ва манфиатҳои қонунии аъзоёни дигари оила ва дигар шаҳрвандонро вайрон намояд.

2. Ҳуқуқҳои оилавино қонун ҳифз мекунад, ба истиснои ҳолатҳои, ки ин ҳуқуқҳо хилофи табиноташон ба амал бароварда мешаванд.

Моддаи 8. Ҳимояи ҳуқуқи оилавӣ

1. Ҳуқуқҳои оилавӣ аз тарафи суд, мақомоти васојту парасторӣ, сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ ва мақомоти дигари давлатӣ, инчунин дар ҳолатҳои пешбининамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон аз қониби мақомоти худидорақунии шаҳрак ва деҳот ҳимоя карда мешаванд. (**ҚҶТ аз 14.11.2016 сол №1365**)

2. Ҳимояи ҳуқуқҳои оилавӣ бо тартиби пешбининамудаи моддаҳои дахлдори ҳамин Кодекс сурат мегирад. (**ҚҶТ аз 26.12.11с.№791**)

Моддаи 9. Истифодаи меҳлати даъво дар муносибатҳои оилавӣ

Нисбати талаботе, ки аз муносибатҳои оилавӣ бармеоянд, ба истиснои ҳолатҳои, ки меҳлати ҳифзи ҳуқуқи поймолшударо ҳамин Кодекс муқаррар намудааст, меҳлати даъво татбиқ намегардад. Зимни истифодаи меъёрҳои, ки меҳлати даъво муқаррар менамоянд, суд меъёрҳои дахлдори дар Кодекси граҷдании Ҳумҳурии Тоҷикистон пешбинигардидаро дастури амал қарор медиҳад.

Ф А С Л И И
АҚДИ НИКОҲ ВА ҚАТЪИ ОН

Б О Б И 3
ШАРТ ВА ТАРТИБИ БАСТАНИ АҚДИ НИКОҲ

Моддаи 10. Ақди никоҳ

1. Ақди никоҳ дар мақомоти давлатии сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ **баста** мешавад.

2. Ҳуқуку еҳдадориҳои зану шавҳар аз лаҳзаи дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ ба қайди давлатӣ гирифтани ақди никоҳ ба миён меояд.

3. Ақди никоҳҳое, ки дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон то 19 декабри соли 1929 мувофиқи расму оини динӣ ба хо оварда шудаанд, бо ақди никоҳҳое, ки дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ ба қайд гирифта шудаанд, баробар мебошанд. **(ҚҶТ аз 26.12.11с.№791)**

Моддаи 11. Тартиби баستاني ақди никоҳ

1. Қайди **баستاني** ақди никоҳ бо тартиби муқарраркардаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бақайдгирии давлатии асноди ҳолати шаҳрванди» ба ҷо оварда мешавад.

2. Дар сурати аз хониби мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ рад кардани бақайдгирии ақди никоҳ шахсоне, ки хоҳиши ақди никоҳ кардандоранд (яке аз онҳо), метавонанд ба суд арз намоянд.

(Қ ҶТ аз 29.04.2006с, №183), (ҚҶТ аз 26.12.11с.№791)

Моддаи 12. Шартҳои ақди никоҳ

1. Барои ақди никоҳ розигии ҳамдигарии марду зани **никоҳшаванда** ва синни никоҳӣ доштани онҳо зарур аст. **(ҚҶТ аз 25.03.11с, №710)**

2. Дар сурати мавхӯд будани монеаҳои дар моддаи 14 ҳамин Кодекс зикрффта ақди никоҳ баста намешавад.

3. Агар яке аз тарафҳои никоҳшаванда шаҳрванди хориҷӣ ё шахси бешаҳрванд бошад, шартҳои иловагии зерин талаб карда мешаванд:

- истиқомат дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон на камтар аз як соли охир;

- баستاني аҳдномаи никоҳ ба таври ҳатми. **(ҚҶТ аз 25.03.11с, №710)**

Моддаи 13. Синни никоҳӣ

1. Синни никоҳӣ аз ҳаждаҳсолагӣ муқаррар карда мешавад. **(Ин меъёр аз 1 январи соли 2011 мавриди амал қарор мегирад). (Қ ҶТ аз 21.07.10с, №613).**

2. Дар ҳолатҳои истисноӣ суд ҳуқуқ дорад дар асоси хоҳиши шахси **никоҳшаванда** синни никоҳи дар ҳамин модда барои марду зан муқарраршударо ба меҳлати на бештар аз як сол кам кунад. **(ҚҶТ аз 25.03.11с, №710)**

3. Ариза тибқи тартиби пешбурди алоҳида, дар суди маҳалли истиқомати шахсе, ки синнаш кам карда мешавад, баррасӣ мегардад.

4. Ҳуқуқи оид ба ҳамин масъала мурухиат намудан ба суд аз синни ҳабдаҳсолагӣ фаро мерасад. **(Ин меъёр аз 1 январи соли 2011 мавриди амал қарор мегирад). (ҚЧТ аз 21.07.10с, №613)**

Моддаи 14. Ҳолатҳое, ки монеаи бастании ақди никоҳ мегарданд

Ақди никоҳ байни шахсони зерин манъ аст:

- байни шахсоне, ки яке аз онҳо дар никоҳи дигари ба қайдгирифташуда қарор дошта бошад;

- байни хешовандони наздик (падар ё модар бо фарзанд, бобо ё биби бо набераи худ); **(ҚЧТ аз 12.11с.№791)**

- байни бародарону хоҳарони айнӣ ва егаӣ (ки аз як падар ё модаранд);

- байни фарзандони бародарон, хоҳарон, бародару хоҳар;

- байни тағо ва чиян, амак ва бародарзода, хола ва хоҳарзода, амма ва чиян;

- байни шахсоне, ки аз як зан шир макидаанд;

- байни шахсоне, ки аз муоинаи тиббии ҳатми нагузаштаанд; **(Ин меъёрҳо аз 1 июли соли 2016 мавриди амал қарор мегиранд). (ҚЧТ аз 15.07.16 с, №1290).**

- байни фарзандхондагон ва фарзандхондшудагон;

- байни шахсоне, ки суд яке аз онҳоро бо сабаби бемории реҳӣ ё сустаклиаш (ноқисулақлиаш) ғайри қобили амал эътироф кардааст;

- байни шахсоне, ки суд қобилияти амали яке аз онҳоро бо сабаби суиистеъмол намудан аз машруботи спирти, воситаҳои нашъадор, моддаҳои психотропи ва прекурсорҳо ё дигар моддаҳои мадхушкунанда маҳдуд намудааст.

-байни шахсоне, ки суд яке аз онҳоро бо сабаби суиистифодаи нешокиҳои спирти ё маводи нашъадор дорои қобилияти маҳдуди амал эътироф намудааст.

(ҚЧТ аз 14.11.2016 сол №1365)

Моддаи 15. Муоинаи тиббии ҳатмии шахсони никоҳшаванда

1. Шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳрвандони хориҷи ва шахсони бешаҳрванд пеш аз бастании ақди никоҳ мутобиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар муассисаҳои давлатии соҳаи тандурустии маҳалли зист ё истиқомати доими аз муоинаи тиббии ҳатми ба таври ройгон мегузаранд ва онҳо бо натиҷаи муоинаи тиббии ҳатмии ҳамдигар шинос карда мешаванд.

2. Машваратдиҳи оид ба тарзи солими ҳаёт, банақшагирии оила ва таъсири бемориҳо ба саломатии насл аз ҷониби муассисаҳои давлатии соҳаи тандурустии маҳалли зист ё истиқомати доими мутобиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон гузаронида мешавад. (ҚҶТ аз 15.07.16 с, №1290).

(ҚҶТ аз 14.11.2016 сол №1365)

Б О Б И 4 ҚАТЪИ АҚДИ НИКОҲ

Моддаи 16. Асосҳои қатъи ақди никоҳ

1. Ақди никоҳ дар натиҷаи вафот ё яке аз ҳамсаронро фавтида эълон намудани суд қатъ мегардад.

2. Ақди никоҳ бо роҳи бекор кардани он (талок) дар асоси аризаи зан ё шавҳар ё ҳардуи онҳо, васии зан ё шавҳаре, ки суд еро ғайри қобили амал эътироф намудааст, инчунин прокурор қатъ гардиданаш мумкин аст.

Моддаи 17. Маҳдуд кардани ҳуқуқи шавҳар оид ба талаби бекор кардани ақди никоҳ

1. Шавҳар ҳуқуқ надорад ҳангоми ҳомиладории зан ва дар давоми якуним соли пас аз таваллуди кедак бе розигии зан ба суд оиди бекор кардани ақди ақди никоҳ даъво пешниҳод намояд.

2. Маҳдудияти дар қисми 1 моддаи мазкур пешбинигардида нисбат ба шавҳар татбиқ намегардад, агар дар мӯҳлати зикршуда зан аз тарбияи фарзанд даст кашида, шавҳар бевосита ба тарбияи фарзанд машғул бошад, ё зан ташаббускори бекор кардани ақди никоҳ бошад. (ҚҶТ аз 14.11.2016 сол №1365)

Моддаи 18. Тартиби бекор кардани ақди никоҳ

Ақди никоҳ дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ бо тартиби муқаррарнамудаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бақайдгирии давлатии асноди ҳолати шаҳрванди» ва дар ҳолатҳои пешбининамудаи моддаҳои 21-24 ҳамин Кодекс ба тартиби судӣ бекор карда мешавад.

Моддаи 19. Бекор кардани никоҳ дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ (Хориҷ карда шудааст. (Қ ҶТ аз 29.04.2006с, №183)

Моддаи 20. Баррасии баҳсҳое, ки дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ ҳангоми бекор кардани ақди никоҳ дар байни зану шавҳар ба миён меоянд

Баҳсҳо дар хусуси тақсими молу мулки муштаракӣ зану шавҳар, пардохти маблағ барои таъминоти зан ё шавҳари эҳтиёҳманди корношоям, инчунин баҳсҳо дар хусуси фарзандон, ки байни зану шавҳар ба миён меоянд ва дар ҳолатҳои пешбининамудаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бақайдгирии давлатии асноди ҳолати шаҳрванди», сарфи назар аз

бекор кардани **ақди никоҳ** дар мақомоти сабти асноди ҳолати шахрвандӣ, ба тариқи судӣ баррасӣ мешаванд. (**Қ ҶТ аз 29.04.2006с, №183**), (**ҚҶТ аз 25.03.11с, №710**)

Моддаи 21. Бекор кардани ақди ақди никоҳ дар суд

1. Ақди никоҳ аз тарафи суд дар сурати фарзандони ноболиғ доштани зану шавҳар, ба истиснои ҳолатҳои дар **Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бақайдгирии давлатии асноди ҳолати шахрванди»** пешбинигардида ё дар сурати ба бекор кардани **ақди никоҳ** розӣ набудани зан ё шавҳар, бекор карда мешавад.

2. Ақди никоҳ ба тартиби судӣ, инчунин дар ҳолатҳои, ки зан ё шавҳар бо вуҳуди муҳолиф набуданашон аз бекор кардани **ақди никоҳ** дар мақомоти сабти асноди ҳолати шахрвандӣ саркашӣ менамояд (ариза додан намехоҳад ё барои сабти бекор кардани ақди никоҳ ҳозир намешавад ва ғайра), бекор карда мешавад. (**Қ ҶТ аз 29.04.2006с, №183**)

Моддаи 22. Ба тариқи судӣ бекор кардани ақди никоҳ дар сурати розӣ набудани зан ё шавҳар барои бекор кардани никоҳ

1. Зимни баррасии парвандаҳо дар бораи бекор кардани **ақди никоҳ**, дар сурати розӣ набудани зан ё шавҳар барои бекор кардани **ақди никоҳ**, суд барои оштии додани зану шавҳар тадбирҳо меандешад ва ҳуқуқ дорад, ки баррасии парвандаро мавқуф гузошта, ба зану шавҳар барои оштишавӣ то **шаш** моҳ меҳлат диҳад. (**ҚҶТ аз 20.03.08с, №382**)

2. Агар суд муқаррар намояд, ки зиндагии минбаъдаи якхояи зану шавҳар ва нигоҳ доштани оила имконнопазир гардидааст ва тадбирҳои оштии додани зану шавҳар натиҷаи дилхоҳ надоданд, **ақди никоҳ** бекор карда мешавад.

3. Агар суд даъвои бекор кардани ақди никоҳро рад кунад, зану шавҳар ҳуқуқ доранд, ки баъди гузаштани се моҳи пас аз рад шудани даъво дар хусуси бекор кардани ақди никоҳ такроран бо аризаи даъво мурухиат намоянд.

Моддаи 23. Бо тартиби суди бекор кардани ақди никоҳ ҳангоми розигии зану шавҳар

1. Агар зану шавҳар барои бекор кардани ақди никоҳ рози бошанд, суд ҳуқуқ дорад ақди никоҳро бекор намояд. Дар ин ҳолат ақди никоҳ дар давоми як моҳи баъди ариза додани зану шавҳар бекор карда мешавад.

2. Ба зану шавҳари дорои фарзандони ноболиғ, новобаста ба розигии муштараки онҳо барои бекор кардани ақди никоҳ, суд барои ошти додани онҳо тадбирҳо меандешад ва ҳуқуқ дорад, ки баррасии парвандаро мавқуф гузошта, ба зану шавҳар барои оштишавӣ то **шаш** моҳ мӯҳлат диҳад. (**ҚҶТ аз 14.11.2016 сол №1365**)

Моддаи 24. Масъалаҳои, ки суд ҳангоми қабули ҳалнома дар бораи бекор кардани ақди никоҳ ҳал менамояд

1. Ҳангоми ба тариқи судӣ бекор кардани **ақди** никоҳ зану шавҳар метавонанд созишномаро дар хусуси бо кадоме аз онҳо зиндагӣ кардани фарзандони ноболиғ, дар бораи тартиби пардохт ва андозаи маблағ барои таъминоти фарзандон ва (ё) зан ва (ё) шавҳари ғайри қобили меҳнати эҳтиёхманд, дар хусуси ҳаҳми ин маблағ ё тақсимоти **молу мулки** зану шавҳар барои тасдиқи суд пешниҳод намоянд. **(ҚҶТ аз 25.03.11с, №710).**

2. Дар сурати набудани созишномаи байни зану шавҳар оид ба масъалаҳои дар қисми 1 ҳамин модда зикрёфта, инчунин агар муқаррар гардад, ки ин созишнома манфиати фарзандон ва ё зан ва шавҳарро поймол мекунад, суд вазифадор аст:

- муайян намояд, ки фарзандони ноболиғ пас аз бекор кардани никоҳ бо кадоме аз падару модар зиндагӣ мекунад;

- муайян намояд, ки барои таъминоти фарзандон аз кадом падару модар ва ба кадом андоза алимент ситонида мешавад;

- бо талаби зану шавҳар (яке аз онҳо) **молу мулки** дар таҳти моликияти муштараки онҳо қарордоштаро тақсим намояд; **(ҚҶТ аз 25.03.11с, №710)**

- бо талаби зан ё шавҳаре, ки аз ҳамсари худ ба гирифтани таъминот ҳуқуқ дорад, андозаи ин таъминотро муайян намояд.

3. Ҳангоми бекор кардани **ақди** никоҳе, ки яке аз тарафҳо шахрванди хоричи ё шахси бешаҳрванд мебошад, суд вазифадор аст таъмини иҷрои аҳдномаи никоҳро мавриди барраси қарор диҳад. **(ҚҶТ аз 25.03.11с, №710)**

4. Дар мавриде, ки агар тақсими **молу мулк** ба манфиатҳои шахсони сеюм дахл кунад, суд метавонад тақозои тақсими **молумулкро** ба истехсолоти алоҳида худо кунад. **(ҚҶТ аз 25.03.11с, №710)**

Моддаи 25. Лаҳзаи қатъ гардидани ақди никоҳ ҳангоми талоқ

1. Ақди никоҳ дар мақомоти сабти асноди ҳолати шахрвандӣ аз рӯзи бақайдгирии давлатии бекор кардани ақди никоҳ дар китоби сабти асноди ҳолати шахрвандӣ ва ҳангоми бекор кардани ақди никоҳ дар суд, аз рӯзи эътибори қонуни пайдо кардани ҳалномаи суд қатъ мегардад.

2. Бекор кардани ақди никоҳ дар суд бояд дар мақомоти сабти асноди ҳолати шахрвандӣ аз рӯзи эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳалномаи суд, мувофиқи тартиби барои сабти асноди ҳолати шахрвандӣ муқарраргардида ба қайди давлати гирифта шавад. Бекор кардани ақди никоҳ аз лаҳзаи ба қайди давлати гирифта шуданаш барои шахсони сеюм эътибори ҳуқуқӣ дорад. **(ҚҶТ аз 29.04.2006с, №183)**

Моддаи 26. Барқарор намудани ақди никоҳ дар сурати ҳозиршавии зан ё шавҳаре, ки фавтида эълон шуда ё бедарак ғойбшуда доништа шудааст

1. Дар сурати ҳозиршавии зан ё шавҳаре, ки суд фавтида эълоншуда ё бедарак ғойбшуда эътироф кардааст ва бекор кардани ҳалномаҳои дахлдори

судӣ, мақоми сабти асноди ҳолати шахрвандӣ метавонад дар асоси аризаи якхояи зану шавҳар **ақди никоҳро** барқарор намояд.

2. Агар зан ё шавҳар бо дигаре **никоҳ** карда бошад, **ақди никоҳ** барқарор карда намешавад. **(ҚЧТ аз 25.03.11с, №710)**

Моддаи 27. Хориҷ карда шуд (Қ ЧТ аз 29.04.2006с, №183)

Б О Б И 5 БЕЪЪТИБОРИИ АҚДИ НИКОҲ

Моддаи 28. Беъътибор донистани ақди никоҳ

1. Дар сурати вайрон кардани шартҳои дар моддаҳои **12 ва 14** ҳамин Кодекс, инчунин дар мавриди бастании ақди никоҳи қалбақӣ, яъне агар зану шавҳар ё яке аз онҳо **ақди никоҳро** бе нияти бунёди оила сабт карда бошанд, **ақди никоҳ** беъътибор дониста мешавад. **Ақди никоҳе**, ки махбурӣ ё бо роҳи фиреб баста шудааст, тибқи аризаи хабрдида ё прокурор беъътибор дониста шуданаш мумкин аст. **(ҚЧТ аз 15.07.16 с, №1290).**

2. **Ақди никоҳ** аз хониби суд беъътибор дониста мешавад.

3. Суд вазифадор аст, ки дар меҳлати се рези баъди эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳалномаи беъътибор донистани **ақди никоҳ** иқтибоси ин ҳалномаи судро ба мақоми сабти асноди ҳолати шахрвандии маҳали бақайдгирии давлатии ақди никоҳ фиристад.

4. **Ақди никоҳи хилофи талаботи қисми 1** моддаи мазкур баста шуда аз лаҳзаи баста шуданаш беъътибор аст. **(ҚЧТ аз 14.11.2016 сол №1365)**

Моддаи 29. Шахсоне, ки барои талаби беъътибор донистани ақди никоҳ ҳуқуқ доранд

1. Шахсони зерин барои талаби беъътибор донистани **ақди никоҳ** ҳуқуқ доранд:

- зан ё шавҳари ноболиғ, падару модари е (шахсони онҳоро ивазкунанда), мақоми васоят ва парасторӣ ё прокурор - агар **ақди никоҳ** бо шахси ба синни **ақди никоҳӣ** нарасида ҳангоми мавхуд набудани ихозати ақди никоҳ то ба синни **ақди никоҳӣ** расиданаш (моддаи 13 ҳамин Кодекс) баста шуда бошад. Баъди ба синни **ҳаждаҳсолагӣ** расидани зан ё шавҳари ноболиғ барои талаби беъътибор донистани **ақди никоҳ** танҳо ин зан ё шавҳар ҳуқуқ дорад; **(Ин меъёр аз 1 январи соли 2011 мавриди амал қарор мегирад).** **(Қ ЧТ аз 21.07.10с, №613)**

- зан ё шавҳаре, ки ҳуқуқи е ҳангоми ақди никоҳ поймол гардидааст, инчунин прокурор - агар **ақди никоҳ** дар сурати розӣ набудани зан ё шавҳар; дар натиҷаи махбуркунӣ, фиреб, ба иштибоҳ андохтан ё вобаста ба вазъи ҳолати худ дар лаҳзаи бақайдгирии **ақди никоҳ** дарк карда натавонистани моҳияти амали худ ё идора накардани он ҳолат баста шуда бошад;

- зан ё шавҳаре, ки дар хусуси мавхуд будани ҳолатҳои монеаи ақди никоҳ огоҳӣ надошт, васии зан ё шавҳаре, ки ғайри қобили амал эътироф

шудааст, зан ё шавҳари аз **ақди** никоҳи қабли бекоркарданашуда, шахсони дигаре, ки дар асари **ақди** никоҳ бо вайрон кардани муқаррароти моддаи 14 ҳамин Кодекс басташуда ҳуқуқашон поймол гардидааст, инчунин мақоми васоюту сарпарастӣ ва прокурор;

- прокурор, инчунин зан ё шавҳаре, ки ҳангоми бастании **ақди** никоҳи қалбақӣ дар хусуси қалбақӣ будани он огоҳӣ надошт. **(ҚЧТ аз 14.11.2016 сол №1365)**

2. Ҳангоми баррасии парванда дар хусуси безътибор дониستاني **ақди** никоҳи бо шахси ба синни никоҳӣ нарасида, инчунин бо шахси аз тарафи суд ғайри қобили амал эътирофгардида басташуда, барои иштирок дар парванда мақоми васоюту парасторӣ ҳалб карда мешавад.

Моддаи 30. Эътиборнок дониستاني ақди никоҳ (санатсияи ақди никоҳ)

1. Суд метавонад **ақди** никоҳро эътиборнок ҳисоб кунад, агар дар лаҳзаи баррасии парванда дар бораи безътибор дониستاني **ақди** никоҳ ҳолатҳое, ки барои ақди никоҳ монё мешуданд, аз байн рафта бошанд.

2. Суд метавонад даъворо оид ба безътибор дониستاني **ақди** никоҳе, ки бо шахси ба синни **ақди** никоҳӣ нарасида баста шудааст, рад кунад, агар инро манфиатҳои зан ё шавҳари ноболиғ талаб намояд.

3. Суд метавонад **ақди** никоҳи қалбақиро ҳақиқӣ эътироф намояд, агар то лаҳзаи баррасии парванда байни шахсоне, ки **ақди** никоҳ бастаанд, муносибатҳои заношей ба вухуд омада, онҳо барои идомаи ҳаёти оилавӣ розӣ бошанд, ба шарте, ки ҳақиқӣ дониستاني **ақди** никоҳ ба ҳуқуқҳои шахсони сеюм зарар нарасонад.

4. **Ақди** никоҳ пас аз бекор кардани он ғайриҳақиқӣ дониста шуда наметавонад, ба истисноии ҳолатҳои вухуд доштани дараҳаи хешии байни зану шавҳар, ки қонун манъ кардааст, ё ҳолате, ки зан ё шавҳар дар лаҳзаи бақайдгирии **ақди** никоҳ дар **ақди** никоҳи дигари бекорнашуда (моддаи 14 ҳамин Кодекс) қарор дошта бошанд.

Моддаи 31. Оқибати ақди никоҳи безътибор донисташуда

1. **Ақди** никоҳе, ки суд безътибор донистааст, ба истисноии ҳолатҳои дар қисмҳои 4 ва 5 ҳамин модда муқарраргардида, ҳуқуқу еҳдадорихои дар Кодекси мазкур пешбинигардидаи зану шавҳарро ба миён намеоварад.

2. Нисбати **молу мулки** якхоя бадастовардаи шахсоне, ки **ақди** никоҳашон безътибор дониста шудааст, меъёрҳои Кодекси граждании Хумҳурии Тоҷикистон дар бораи моликияти умумии саҳмӣ истифода мешавад. **Аҳдномаи ақди** никоҳе, ки зану шавҳар бастаанд (моддаҳои 41-43 Кодекси мазкур), безътибор дониста мешавад. **(ҚЧТ аз 25.03.11с, №710), (ҚЧТ аз 14.11.2016 сол №1365)**

3. Безътибор дониستاني **ақди** никоҳ ба ҳуқуқи кедаконе, ки аз ин **ақди** никоҳ таваллуд ёфтаанд ё дар давоми сесад рези баъди безътибор дониستاني **ақди** никоҳ ба дунё омадаанд, таъсир намекунад (қисми 2 моддаи 49 ҳамин Кодекс).

4. Ҳангоми баровардани ҳалномаи дар бораи беътибор дониستاني **ақди** никоҳ суд метавонад ҳуқуқи зан ё шавҳарро, ки баъди баستاني чунин **ақди** никоҳ ҳуқуқаш поймол гардидааст, барои мутобиқи моддаҳои 90, 91 ҳамин Кодекс аз зан ё шавҳари дигар гирифтани таъминот эътироф намояд, нисбати тақсими **молу мулки** то рези беътибор дониستاني **ақди** никоҳ бадастомада бошад, метавонад муқаррароти дар моддаҳои 34, 38-39 ҳамин Кодекс муайянгардидаро татбиқ кунад, инчунин шартномаи **ақди** никоҳро пурра ё қисман беътибор донад. **(ҚЧТ аз 25.03.11с, №710).**

Зан ё шавҳаре, ки дар натиҷаи баستاني **ақди** никоҳи аз хониби суд беътибор доништашуда ҳуқуқаш поймол гардидааст, ҳуқуқ дорад мувофиқи қоидаҳои пешбиниамудаи **қонунгузорию гражданию Ҷумҳурии Тоҷикистон** хуброни зарари моддӣ ва маънавии ба ӯ расонидашударо талаб намояд.

5. Зан ё шавҳари софдил ҳангоми беътибор дониستاني **ақди** никоҳ ҳуқуқ дорад **насаберо**, ки ҳангоми сабти **ақди** никоҳ интихоб намудааст, нигоҳ дорад. **(ҚЧТ аз 23.11.2015 сол №1239)**

Ф А С Л И Ш **ҲУҚУҚ ВА ЕҲДАДОРИҲОИ ЗАНУ ШАВҲАР**

БОБИ 6 **ҲУҚУҚ ВА ЕҲДАДОРИҲОИ ШАХСИИ ЗАНУ ШАВҲАР**

Моддаи 32. Баробарҳуқуқии зану шавҳар дар оила

1. Зану шавҳар ҳар кадомашон дар интихоби шуғл, **таҳсилот**, касб, намуди фаъолият, **маҳалли истиқомат ва будубош** озод аст.

2. Масъалаҳои падариву модарӣ, **таълиму тарбияи фарзандон** ва масъалаҳои дигари ҳаёти оилавино зану шавҳар якҷоя, бо назардошти принципи **баробарҳуқуқии** зану шавҳар ҳал менамоянд. **(ҚЧТ аз 26.12.11с.№791)**

3. Зану шавҳар вазифадоранд, ки муносибатҳои худро дар оила дар асоси эҳтирому кемаки якдигарӣ ба роҳ монанд, барои таҳкими оила мусоидат намоянд, ба некеаҳволия ва рушду камоли фарзандонашон ғамхорӣ кунанд. **(ҚЧТ аз 14.11.2016 сол №1365)**

Моддаи 33. Ҳуқуқи зану шавҳар дар интихоби насаб

1. Зану шавҳар ҳангоми баستاني **ақди** никоҳ дар интихоби насаб **баробарҳуқуқ** мебошанд.

2. Интихоби насаби зану шавҳар бо тартиби муқаррарнамудаи **Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бақайдгирии давлатии асноди ҳолати шаҳрванди»** амали карда мешавад. **(Қ ЧТ аз 29.04.2006с, №183), (ҚЧТ аз 23.11.2015 сол №1239), (ҚЧТ аз 14.11.2016 сол №1365)**

БОБИ 7 **ҲУҚУҚИ МОЛУМУЛКИИ ЗАНУ ШАВҲАР**

Моддаи 34. Моликияти муштараки зану шавҳар

1. **Молу мулки**, ки зану шавҳар дар давраи заношей ҳамъ кардаанд, моликияти муштараки онҳо мебошад. **(ҚЧТ аз 25.03.11с, №710)**

2. Даромаде, ки зану шавҳар дар натиҳаи фаъолияти меҳнатӣ, соҳибкорӣ ва зехнӣ ба даст овардаанд, нафақа, ёрдампулӣ ва пардохтҳои дигари пулии гирифтаашон, **ашёҳои** харидаашон, қоғазҳои қиматнок, сахмия, пай ва ҳама гуна **молу мулки** манқул ва ғайриманқули дар давоми заношей ҳамъкардаашон, сарфи назар аз он, ки ба номи кадоме аз зану шавҳар харида шудааст (ё маблағ гузаронида шудааст), моликияти муштараки онҳо ҳисоб мешавад. **(ҚЧТ аз 25.03.11с, №710), (ҚЧТ аз 14.11.2016 сол №1365)**

3. Ҳуқуқ ба **молу мулки** муштарак ҳамчунин ба зан ё шавҳаре низ тааллуқ дорад, ки дар давоми заношей хоҳагиро пеш мебурд, фарзандонро нигоҳубин мекард ё бо сабабҳои узрнок даромади мустақилона надошт. **(ҚЧТ аз 25.03.11с, №710)**

Моддаи 35. Ҳуқуқи соҳибӣ, истифода ва ихтиёрдорӣ кардани моликияти муштараки зану шавҳар

1. Ҳуқуқи соҳибӣ, истифода ва ихтиёрдори кардани молу мулке, ки дар моликияти муштараки зану шавҳар қарор дорад, танҳо бо розигии мутақобилаи онҳо сурат мегирад. **(ҚЧТ аз 26.12.11с.№791)**

2. Ҳангоми аз хониби зан ё шавҳар анҳом додани муомилоти вобаста ба ихтиёрдорӣ **молу мулки** умумӣ чунин тасаввур мешавад, ки е бо розигии ҳамсари худ амал мекунад. **(ҚЧТ аз 25.03.11с, №710)**

Муомилоте, ки аз хониби яке аз ҳамсарон оид ба ихтиёрдорӣ **молу мулки** умумӣ анҳом дода шудааст, аз хониби суд қисман бо сабаби мавхуд набудани розигии ҳамсари дигар танҳо ҳангоме, ғайриқонунӣ эътироф мегардад, ки агар яке аз онҳо бо чунин талаб муҳофизат намояд ва танҳо дар сурати собит гардидани он, ки тарафи дигар аз муомилот огоҳ буд ё пешақӣ бояд норозӣ будани тарафи дигарро барои анҳом додани чунин муомилот медонист. **(Қ ЧТ аз 29.04.2006с, №183), (ҚЧТ аз 25.03.11с, №710)**

3. Барои ба анҷом расонидани муомилот вобаста ба ихтиёрдори кардани молу мулки ғайриманқул ва муомилоте, ки мувофиқи тартиби муқаррарнамудаи қонун тасдиқ ё қайди нотариалиро талаб мекунад, бояд розигии пешақии аз тариқи идораи нотариалии давлати тасдиқшудаи зан ё шавҳар гирифта шавад. **(ҚЧТ аз 25.03.11с, №710)**

Ҳамсаре, ки ризоияти дар идораи нотариалии давлати тасдиқшудаи худро барои иҷрои аҳд надодааст, ҳуқуқ дорад дар қисми молу мулки ба худаш тааллуқ дошта дар моликияти умумии якҷоя бекор кардани аҳдро талаб намояд, ё ҳамсар ҳуқуқ дорад ба андозаи ҳиссаи дар боло зикргардида аз маблағе, ки ҳамсараш аз фурӯши молу мулки ба даст овардааст, дар давоми се сол аз рези огоҳ шудан аз чунин муомилот ё мебоист аз ихрои чунин муомилот ё пардохти пули онро талаб намояд. **(Қ ЧТ аз 29.04.2006с, №183), (ҚЧТ аз 25.03.11с, №710)**

Моддаи 36. Моликияти ҳар кадоме аз зану шавҳар

1. **Молу мулке**, ки ба зану шавҳар то ақди никоҳ тааллуқ дошт, инчунин **молу мулке**, ки дар давраи заношей зан ё шавҳар ҳамчун ҳадя ё мерос гирифтааст, моликияти ҳар кадоми онҳо мебошад. **(ҚЧТ аз 25.03.11с, №710)**

2. Ашьёи истифодаи шахсӣ (либос пойафзол ва ғайра), ба истиснои ҳавоҳирот ва асбоби дигари зебу зинат, гарчанде дар давраи заношей аз ҳисоби маблағҳои умумии зану шавҳар ба даст оварда шудаанд, моликияти шахсии ҳар кадоме аз зану шавҳар ба ҳисоб мераванд.

3. Суд метавонад **молу мулкero**, ки ҳар кадоме аз зану шавҳар ҳангоми худо зиндагӣ қарданашон ҳамъ овардаанд, дар сурати воқеан қатъ гардидани **ақди** никоҳ моликияти ҳар кадоми онҳо эътироф намояд. **(ҚЧТ аз 25.03.11с, №710)**

Моддаи 37. Моликияти муштаракӣ зану шавҳар донишани молу мулки ҳар кадоми онҳо

Молу мулки ба ҳар як ҳамсар тааллуқдоштаро метавон моликияти муштаракӣ онҳо донист, агар муқаррар гардад, ки дар давоми заношей аз ҳисоби **молу мулки** умумии зану шавҳар ё **молу мулки** шахсии зан ё шавҳар ва ё меҳнати е саҳме гузошта шудааст, (таъмири асосӣ, азнавсозӣ, азнавхиҳозонӣ ва ғайра), ки дар натиҷаи он арзиши **молу мулки** ба ҳар кадоме аз зану шавҳар тааллуқдошта хеле афзудааст, агар дар аҳдномаи байни онҳо тартиби дигаре пешбинӣ нашуда бошад. **(ҚЧТ аз 25.03.11с, №710)**

Моддаи 38. Тақсими молу мулке, ки моликияти муштаракӣ зану шавҳар мебошад

1. Тақсими **молу мулке**, ки моликияти муштаракӣ зану шавҳар мебошад, чӣ дар давоми заношей ва чӣ баъди талок, бо талаби ҳар кадоме аз онҳо, инчунин дар ҳолати аз хониби қарздиҳанда талаб қардани тақсими моликияти умумии зану шавҳар барои ситонидани маблағи қарз аз саҳми зан ё шавҳар дар моликияти умумӣ сурат гирифта метавонад. **(ҚЧТ аз 25.03.11с, №710)**

2. Дар сурати тақсими **молу мулки** умумии зану шавҳар дар давраи заношей он қисми **молу мулки** умумие, ки тақсим нашуда буд, инчунин **молу мулке**, ки зану шавҳар дар давраи **ақди** никоҳ ҳамъ қардаанд, моликияти умумии онҳоро ташкил медиҳад. **(ҚЧТ аз 25.03.11с, №710)**

3. **Молу мулки** умумии зану шавҳар метавонад бо созишномаи зану шавҳар дар байни онҳо тақсим қарда шавад. Дар ҳолати ба миён омадани баҳс вобаста ба тақсими **молу мулки** муштаракӣ зану шавҳар, инчунин муайян намудани саҳми зану шавҳар дар ин **молу мулки** он ба тартиби судӣ ҳал қарда мешавад. **(ҚЧТ аз 25.03.11с, №710)**

4. Зану шавҳар ҳуқуқ доранд, ки тақсими пасандоз, саҳмия, ҳисса ва саҳми дар сармояи муассисаи кредитӣ ё ташкилотҳои дигари тижоратӣ ва

ғайритихоратӣ ба номи яке аз онҳо гузошташонро талаб намоянд, агар ин пардохтҳо моликияти муштаракӣ онҳо бошанд.

5. Пасандозхое, ки зану шавҳар аз ҳисоби **молу мулки** умумиашон ба номи фарзандони ноболиғи худ гузоштаанд, **молу мулки** мутааллиқ ба фарзандон доништа шуда, ҳангоми тақсими **молу мулки**, ки моликияти муштаракӣ зану шавҳар мебошад, ба инобат гирифта намешаванд. **(ҚЧТ аз 25.03.11с, №710)**

6. Нисбати талаби зану шавҳари худшуда дар хусуси тақсими **молу мулки** муштаракӣ онҳо, ки онҳо дар давраи занашей ҳамъ овардаанд, меҳлати сесолаи даъво истифода мешавад. **(ҚЧТ аз 25.03.11с, №710)**

Моддаи 39. Муайян намудани ҳисса ҳангоми тақсими молу мулке, ки моликияти муштаракӣ зану шавҳар мебошад

1. Ҳангоми тақсими **молу мулке**, ки дар моликияти муштаракӣ зану шавҳар мебошад ва муайян намудани ҳиссаи зану шавҳар дар ин амал ҳиссаи онҳо баробар доништа мешавад, агар **аҳдномаи никоҳ** тартиби дигар пешбинӣ нагардида бошад. **(ҚЧТ аз 25.03.11с, №710)**

2. Суд метавонад ҳиссаи зан ё шавҳарро дар **молу мулки** умумиашон бо дарназардошти манфиати фарзандони ноболиғ, **инчунин фарзандони болиғи корношоями эҳтиёҷманд** ё манфиати қобили таваххехи зан ё шавҳар, зиёд кунад. Ҳиссаи зан ё шавҳар бо назардошти корношоямии онҳо, инчунин агар яке аз онҳо бо сабабҳои узрнок даромад нагирифта бошад ё **молу мулки** умумиро бар зарари манфиати оила сарф карда бошад, инчунин дар сурати хой доштани ҳолатҳои дигари қобили таваххех мумкин аст зиёд карда шавад. **(ҚЧТ аз 25.03.11с, №710), (ҚЧТ аз 14.11.2016 сол №1365)**

3. Ҳангоми тақсими **молу мулки** умумии зану шавҳар суд бо талаби онҳо муайян менамояд, ки кадом ашё бояд ба кадоме аз онҳо дода шавад. Агар ба зан ё шавҳар ашёе дода шавад, ки арзиши он аз ҳиссаи барои е муайяншуда зиёд бошад, барои ҳамсари е метавонад хубронпулӣ ё хуброни дигар муқаррар карда шавад. **(ҚЧТ аз 25.03.11с, №710)**

4. Қарзи умумии зану шавҳар ҳангоми тақсими **молу мулки** умумӣ дар байни зану шавҳар баробар ба ҳиссаи ба ҳар яки онҳо муқарраршуда тақсим карда мешавад.

5. Ашёе, ки махсус барои қонё гардонидани талаботи фарзандони ноболиғ харида шудаанд (либос, пойафзол, лавозимоти мактаб ва варзиш, асбобҳои мусиқӣ, китобҳои кедакона ва ғайра) ба ихтиёри зан ё шавҳар, ки фарзандон бо е зиндагӣ мекунанд, бе хуброн гузошта мешаванд.

Б О Б И 8 **АҲДНОМАИ НИКОҲ**

Моддаи 40. Аҳдномаи никоҳ

Аҳдномаи никоҳ- созишномаи шахсоне мебошад, ки **никоҳ** мекунанд ё созишномаи зану шавҳар аст, ки ҳуқуқи **молу мулки** ва еҳдадорихои онҳоро

дар давраи заносеӣ ва (ё) дар ҳолатҳои бекор кардани он муайян менамояд. **(ҚҶТ аз 25.03.11с, №710)**

Моддаи 41. Бастанӣ аҳдномаи никоҳ

1. Аҳдномаи никоҳ метавонад ҳам то бақайдгирии давлатии ақди никоҳ ва ҳам дар ҳар вақти давраи заносеӣ баста шавад.

Аҳдномаи никоҳ, ки то бақайдгирии давлатии ақди никоҳ баста шудааст, аз рези бақайдгирии давлатии ақди никоҳ эътибор пайдо мекунад.

2. **Бастанӣ аҳдномаи никоҳе, ки яке аз тарафҳои никоҳшаванда шахрванди хориҷӣ ё шахси бешаҳрванд мебошад, ҳатми буда, он бояд то ба қайд гирифтани ақди никоҳ баста шавад. (ҚҶТ аз 25.03.11с, №710).**

3. Аҳдномаи никоҳ дар шакли ҳаттӣ баста шуда, бояд аз хониби нотариус тасдиқ карда шавад. Риоя накардани ин расмиёт боиси беътибор дониستاني аҳднома мегардад.

Моддаи 42. Мундариҳаи аҳдномаи никоҳ

1. Зану шавҳар ҳуқуқ доранд, ки бо аҳдномаи никоҳ низомӣ моликияти муштараки ба **молу мулки** умумӣ муқаррарнамудаи қонунро (моддаи 34 Кодекси мазкур) тағйир дода, низомӣ моликияти саҳмиро ба тамоми **молу мулки** дар давоми ақди никоҳ ҳамъовардашон ё ба намудҳои алоҳидаи он ё худ ҳама гуна низомӣ **молу мулки** умумиашонро, ки ба ҳар яке онҳо тааллуқ дорад, муқаррар намоянд. **(ҚҶТ аз 25.03.11с, №710)**

Аҳдномаи никоҳ метавонад ҳам нисбати **молу мулки** мавхуда ва ҳам нисбати **молу мулки** ояндаи зану шавҳар баста шавад. **(ҚҶТ аз 25.03.11с, №710)**

Зану шавҳар ҳуқуқ доранд, ки дар аҳдномаи никоҳ ҳуқуқу еҳдадорихои худро дар мавриди таъминоти якдигар; тариқи иштирокро дар даромади ҳамдигар; тартиби хароҳоти оиларо аз хониби ҳар кадоми онҳо; **хароҷоти тарафайни ҷашну маросимҳои оилави ва молу мулкери** муайян намоянд, ки дар сурати бекор кардани ақди никоҳ ба ихтиёри ҳар кадоми онҳо гузошта мешавад, инчунин ҳама гуна муқаррароти дигари марбут ба муносибатҳои **молу мулкиашонро** дохил намоянд. **(ҚҶТ аз 20.03.08с, №382), (ҚҶТ аз 25.03.11с, №710)**

2. Ҳуқуқ ва еҳдадорихои пешбиниамудаи аҳднома метавонад бо меҳлатҳои муайян маҳдуд карда шавад ё бо шартӣ фаро расидан ё фаро нарасидани шароити алоҳида вобаста карда шавад.

3. Аҳдномаи никоҳ наметавонад қобилияти ҳуқуқӣ ё **молу мулкии** зану шавҳар; ҳуқуқи онҳоро барои муҳофизат ба суд хиҷати хиҷзи ҳуқуқҳоишон; танзими муносибатҳои шахсии **ғайримолумулкии** байни зану шавҳар; ҳуқуқу еҳдадорихои шахсии зану шавҳарро нисбати фарзандон маҳдуд кунад; муқарраротери пешбинӣ намояд, ки ҳуқуқи ҳамсари корношоҷи эҳтиёхмандро ба таъминот маҳдуд кунанд ва шартҳои дигаре дошта бошад, ки зан ё шавҳарро дар ҳолати ниҳоят ногувор гузоранд ё хилофи асосҳои умумӣ ва мазмуну меҳтавои қонунҳои оила бошанд. **(ҚҶТ аз 25.03.11с, №710)**

4. Дар аҳдномаи никоҳе, ки яке аз тарафҳои никоҳшаванда шаҳрванди хориҷи ё шахси бешаҳрванд мебошад, бояд шартҳои зерин ба таври ҳатми пешбини карда шаванд:

- муносибатҳои молумулкии тарафҳо, ҳуқуқи ӯҳдадорихои онҳо оид ба молу мулк;

- ӯҳдадорихои тарафҳо вобаста ба таъмини фарзандон;

- бо манзили истиқоматии шахси таъмин намудани ҳамсар ва фарзандон;

- нигоҳубини ҳамсари корношоями эҳтиҷманд. (ҚҶТ аз 25.03.11с, №710)

Моддаи 43. Тағйир додан ё бекор кардани аҳдномаи никоҳ

1. Аҳдномаи никоҳро дар ҳар давра бо мувофиқаи зану шавҳар тағйир додан ва ё бекор кардан мумкин аст. Созишнома дар бораи тағйир додан ё бекор кардани аҳдномаи никоҳ дар ҳамаҷони шақле, ки аҳдномаи никоҳ баста мешавад, ба имзо мерасад. (ҚҶТ 24.02.2017, №1395)

Ба яқхониба рад намудани ихрои аҳдномаи никоҳ ихозат дода намешавад.

2. Бо талаби зан ё шавҳар аҳдномаи никоҳ бо ҳалномаи суд тибқи асос ва тартиби муқаррарнамудаи Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон тағйир дода ё бекор карда шуданаш мумкин аст.

3. Амали аҳдномаи никоҳ аз лаҳзаи қатъ кардани ақди никоҳ (моддаи 25 ҳамин Кодекс) ба ғайр аз ҳолатҳое, ки дар аҳдномаи никоҳ барои давраи баъди қатъи ақди никоҳ пешбинӣ шудааст, қатъ мегардад.

4. Шартҳои аҳдномаи никоҳеро, ки дар қисми 4 моддаи 42 ҳамин Кодекс пешбини шудаанд, тағйир додан манъ аст. (ҚҶТ аз 25.03.11с, №710).

Моддаи 44. Безътибор донистани аҳдномаи никоҳ

1. Аҳдномаи никоҳ бо асосҳое, ки дар Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон барои безътибории аҳдҳо пешбинӣ гардидаанд, аз тарафи суд пурра ё қисман безътибор дониста мешавад. (ҚҶТ аз 14.11.2016 сол №1365)

2. Аҳдномаи никоҳ дар сурати вайрон кардани талаботи қисми 3 моддаи 42 ҳамин Кодекс дар асоси даъвои зану шавҳар (яке аз онҳо), агар шартҳои аҳднома ин ҳамсарро дар вазъияти ниҳоят ногувор гузорад, инчунин дар асоси даъвои қарздиҳандагон ҳангоми вайрон кардани талаботи моддаи 47 Кодекси мазкур метавонад аз тарафи суд пурра ё қисман безътибор дониста шавад.

Моддаи 45. Шартномаҳои дигар доир ба молу мулк

Зану шавҳар, инчунин дигар аъзои болиғи оила ҳуқуқ доранд байни худ шартномаи ҳада, хариду фуреш ва ҳама гуна шартномаҳои дигаре банданд, ки ҳилофи қонун нестанд. Муносибатҳое, ки дар асоси ин гуна шартномаҳо байни зану шавҳар ва аъзоёни дигари оила ба миён меоянд, тавассути қонунгузориҳои граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон танзим мегарданд. (ҚҶТ аз 14.11.2016 сол №1365)

БОБИ 9

МАСЪУЛИЯТИ ЗАНУ ШАВҲАР АЗ РЕИ ЕҲДАДОРИҲО

Моддаи 46. Ситонидани маблағ аз молу мулки зану шавҳар

1. Аз реи еҳдадориҳои яке аз ҳамсарон маблағ танҳо аз молу мулки ӯ зан ӯ шавҳар ситонида мешавад. Дар сурати нокифоя будани ин молу мулк кредитор ҳақ дорад ҳиҷати ситонидани қарз ҳудо қардани ҳиссаи зан ӯ шавҳари қарздорро аз молу мулки умумии онҳо талаб кунад. **(ҚЧТ аз 25.03.11с, №710)**

2. Ситонидани маблағ аз молу мулки умумии зану шавҳар аз реи еҳдадориҳои умумии зану шавҳар, инчунин он аз реи еҳдадориҳои яке аз онҳо сурат мегирад, агар суд муқаррар намояд, ки ҳамаи чизҳои мувофиқи еҳдадорӣ гирифтаи зан ӯ шавҳар барои эҳтиёҳоти оила масраф шудаанд **(ҚЧТ аз 25.03.11с, №710)**.

3. Агар бо ҳукми суд муқаррар гардад, ки молу мулки умумии зану шавҳар аз ҳисоби маблағи бо роҳи чиноят бадастовардаи зан ӯ шавҳар харида шудааст ӯ афзун гардидааст, маблағ мувофиқан аз молу мулки умумии зану шавҳар ӯ як қисми он ситонида мешавад. **(ҚЧТ аз 25.03.11с, №710), (ҚЧТ аз 14.11.2016 сол №1365)**

4. Масъулияти зану шавҳар барои зараре, ки фарзандони ноболиғашон расонидаанд, тавассути қонунгузориҳои граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешаванд.

Моддаи 47. Кафолати ҳуқуқи кредиторон хангоми бастан, тағйир додан ва бекор қардани аҳдномаи никоҳ

1. Ҳамсар ӯҳдадор аст, ки кредитори (кредиторони) худро дар хусуси бастан, тағйир додан ӯ бекор қардани аҳдномаи никоҳ огоҳ созад. Дар сурати иҷро нақардани ин ӯҳдадори, ҳамсар аз рӯи ӯҳдадориҳои худ, новобаста ба мӯҳтавои аҳдномаи никоҳ, масъул мебошад.

2. Кредитори (кредиторони) ҳамсари қарздор ҳуқуқ дорад бинобар моҳиятан тағйир ёфтани вазъият бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон тағйир додани шартҳо ӯ бекор қардани аҳдномаи никоҳи байни ҳамсарон басташударо талаб намояд. **(ҚЧТ аз 14.11.2016 сол №1365)**

Ф А С Л И IV

ҲУҚУҚ ВА ЕҲДАДОРИҲОИ ПАДАРУ МОДАР ВА ФАРЗАНДОН

БОБИ 10

МУҚАРРАР НАМУДАНИ АСЛУ НАСАБИ ФАРЗАНДОН

Моддаи 48. Асосҳои ба миён омадани ҳуқуқи еҳдадориҳои падару модар ва фарзандон

Ҳукуку еҳдадориҳои падару модар ва фарзандон ба аслу насаби фарзандон, ки мувофиқи тартиби муқаррарнамудаи қонун тасдиқ шудааст, асос меёбанд.

Моддаи 49. Муқаррар намудани аслу насаби кедак

1. Аслу насаби кедакро аз модар (модарӣ) мақоми сабти асноди ҳолати шаҳравандӣ дар асоси асноди тасдиқкунандаи зодани кедакро дар муассисаи тиббӣ таваллуд кардани модар ва дар сурати берун аз муассисаи тиббӣ таваллуд ёфтани кедак бошад, дар асоси асноди тиббӣ, гувоҳии шохидон ва далелҳои дигар муқаррар менамояд.

2. Агар кедак аз шахсоне, ки бо ҳам **ақди** никоҳи дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳраванди ба қайд гирифташуда доранд, инчунин дар давоми сесад рези пас аз қатъи **ақди** никоҳ ё безътибор дониستاني **ақди** никоҳ ё вафоти шавҳари модараш таваллуд ёфта бошад, падари кедак шавҳари (шавҳари собиқи) модар эътироф мегардад, ба шарте, ки акси он исбот нашуда бошад (моддаи 53 ҳамин Кодекс). **(ҚЧТ аз 26.12.11с.№791)**

3. Агар модар арз кунад, ки падари кедак шавҳари (шавҳари собиқи) ғайрест, падари кедак мувофиқи қоидаҳои муқаррар намудаи қисми 4 моддаи мазкур ё моддаи 50 ҳамин Кодекс муқаррар карда мешавад.

4. Падар будани шахсе, ки бо модари кедак **ақди** никоҳ надорад, бо роҳи аз хониби падару модари кедак ба мақоми сабти асноди ҳолати шаҳравандӣ додани ариза; дар сурати ғавти модар, ғайри қобили амал эътироф гардидани ӯ, имконнопазирии муайян намудани маҳали буду боши модар ё аз ҳукуқи падару модарӣ маҳрум шудани ӯ бошад, дар асоси аризаи падари кудак, бо мувофиқаи мақоми васоюту парасторӣ ва ҳангоми набудани чунин аҳднома бо ҳалномаи суд муқаррар карда мешавад.

Ҳангоми мавхӯд будани ҳолатҳои, ки асоси медиҳанд чунин тахмин карда шавад, ки додани аризаи муштарақ дар бораи муқаррар намудани падарӣ пас аз таваллуди кедак ғайриимкон ё мушкил мебошад, падару модари кедак оянда, ки **ақди** никоҳ надоранд, ҳақ доранд ҳангоми ҳомиладории модар ба мақоми сабти асноди ҳолати шаҳравандӣ бо чунин ариза муҳофизат кунанд. Сабти падару модар баъди таваллуди кедак сурат мегирад.

5. Муқаррар намудани падари шахси ба синни балоғат расида танҳо бо розигии ӯ ва агар ин шахс ғайри қобили амал доништа шавад, бо розигии васӣ ё мақоми васоюту парастории ӯ мумкин аст.

Моддаи 50. Ба тартиби судӣ муқаррар намудани падарӣ

1. Дар сурати аз падару модари **ақди** никоҳнадошта таваллуд ёфтани кедак ва набудани аризаи муштарақи падару модар ё аризаи падари кедак, аслу насаби кедак аз шахси мушаххас (падар) дар асоси аризаи яке аз падару модар ё васии (парастори) кедак, аризаи шасхе, ки кедак дар таъминоташ мебошад, инчунин ҳангоми ба балоғат расидан дар асоси аризаи худӣ кедак ба тариқи судӣ муқаррар карда мешавад.

2. Ҳангоми муқаррар намудани падарӣ суд зиндагӣ ва пешбурди хоҳагии якхоя бо модари кедак ё тарбияи муштарак ё таъмини кедак ё далелҳои дигари бозғимодеро, ки аз хониби шахси мушаххас таваллуд шудани кедак, далелҳои саҳеҳ тасдиқкунандаи аз хониби хавобгар эътироф гардидани падариро собит месозад, ба назар мегирад.

Моддаи 51. Аз хониби суд муқаррар намудани далели эътирофи падарӣ

Дар ҳолати ғавти шахсе, ки худро падари кедак эътироф мекард, вале бо модари кедак **ақди** никоҳ надошт, далели падар эътироф шудани е метавонад аз реи қоидаҳои муқаррарнамудаи **қонунгузориҳои муурофиавии граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон** ба тартиби судӣ муқаррар карда шавад. **(ҚЧТ аз 24.02.2017, №395)**

Моддаи 52. Хориҷ карда шуд (Қ ЧТ аз 29.04.2006с, №183)

Моддаи 53. Баҳси муайянкунии падарӣ (модарӣ)

1. Сабти падару модар дар дафтари сабти таваллуди кедак, ки мутобиқи **Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бақайдгирии давлатии асноди ҳолати шахрванди»** сурат гирифтааст, собиткунандаи аслу насаби кедак аз шахсони дар он зикргардида буда он танҳо ба тартиби судӣ бо талаби шахси ҳамчун падар ё модари кедак сабтёфта ё шахсе, ки воқеан падар ё модари кедак мебошад, инчунин аз хониби васии падару модари кудак, инчунин худи кедак ҳангоми расидан ба синни балоғат, васии падар ё модари аз тарафи суд ғайри қобили амал эътирофгардида мавриди баҳс қарор гирифта метавонад.

2. Талаби шахсе, ки дар асоси **Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бақайдгирии давлатии асноди ҳолати шахрванди»** падари кедак сабт шудааст, дар мавриди баҳси падарӣ қонё гардонида намешавад, агар дар лаҳзаи сабт ин шахс медонист, ки е воқеан падари кедак намебошад. **(Қ ЧТ аз 29.04.2006с, №183)**

3. Шахсе, ки ба сифати падар ё модари кедак сабт шудааст, ё шахсе, ки воқеан падари кедак аст, дар сурати ғавти модар ё аз ҳуқуқи падару модар маҳрум кардани е ҳуқуқ дорад дар давоми як сол аз он вақте, ки ба е сабти гузаронидашуда маълум гардидаст ё мебоист маълум гардад, баҳс кунад. Агар то ин муддат шахси падар ё модар сабтгардида шахси ноболиғ ҳисоб шавад, меҳлати як сол аз рези ба синни ҳаждаҳсолагӣ расидани е ба ҳисоб гирифта мешавад.

Моддаи 54. Ҳуқуқи еҳдадорихои фарзандоне, ки аз шахсони бо ҳам никоҳ надошта таваллуд ёфтаанд

Агар муқаррар намудани ҳуқуқи падари мувофиқи тартиби пешбиниамудаи моддаҳои 50 ва 51 Кодекси мазкур сурат гирифта бошад, фарзандон нисбат ба падару модар ва хешу ақрабояшон дорои ҳуқуқи ўҳдадорихое мебошанд, ки кўдакони аз шахсони бо ҳам ақди никоҳбаста доранд. **(ҚЧТ аз 26.12.11с.№791)**

БОБИ 11

ҲУҚУҚИ КЕДАКОНИ НОБОЛИҒ

Моддаи 55. Ҳуқуқи кедак барои зиндагӣ ва тарбия дар оила

1. Кедак шахсе эътироф карда мешавад, ки ба синни ҳаҷдаҳсолагӣ (ба синни балоғат) нарасидааст.

2. Ҳар кедак ҳуқуқ дорад, ки дар оила зиндагӣ кунад ва тарбия гирад. Кедак ба ғамхорӣ падару модар, таъмини манфиатҳои, рушду такомули ҳамаҳониба, эътироми шаъни инсонии худ ҳуқуқ дорад.

Дар сурати набудани падару модар, аз ҳуқуқи падару модар маҳрум кардани онҳо ва дар ҳолатҳои дигари аз даст додани васояти падару модар, ҳуқуқи кедак барои тарбия дар оила мувофиқи тартиби муқаррарнамудаи боби 18 ҳамин Кодекс аз ҳониби мақомоти васоюти парасторӣ таъмин карда мешавад.

Моддаи 56. Ҳуқуқи кедак барои муошират бо падару модар ва дигар хешу ақраба

1. Кедак ҳуқуқи муоширатро бо падару модар, бобо, бибӣ (модаркалон), бародарону хоҳарон ва дигар хешу ақраба дорад. Бекор кардани ақди никоҳ аз ҳониби падару модар, беэтибор донистани он ӯ зиндагии ҳудогонаи падару модар ба ҳуқуқи кедак таъсир намерасонад.

Дар сурати худо зиндагӣ кардани падару модар кедак ҳуқуқ дорад, ки бо ҳар кадоми онҳо муошират кунад. Кедак инчунин ҳуқуқ дорад дар сурати дар давлатҳои мухталиф зиндагӣ кардани падару модар ва баъди бекор кардани ақди никоҳ низ бо онҳо муошират кунад.

2. Фарзанде, ки дар ҳолати фавқулудда қарор дорад (ҳангоми дастгир кардан, **ба ҳабс гирифта**, дар маҳбас нигоҳ доштан, дар муассисаи тиббӣ будан ва ғайра) мувофиқи тартиби муқаррарнамудаи қонун барои муошират бо падару модар ва дигар хешу ақрабаи худ ҳуқуқ дорад. **(ҚҶТ аз 26.12.11с.№791)**

Моддаи 57. Ҳуқуқи кедак ба ҳимоя

1. Кедак ба ҳимояи ҳуқуқи манфиатҳои қонунии худ ҳуқуқ дорад.

Ҳуқуқи манфиатҳои қонунии кедакро падару модар (шахсоне, ки онҳоро иваз мекунад) ва дар ҳолатҳои пешбининамудаи ҳамин Кодекс, мақомоти васоюти парасторӣ, прокурор ва суд ҳимоя мекунад.

2. Кедак ҳуқуқ дорад аз сеиистифодаи падару модар (шахсони ивазкуандаи онҳо) ҳифз карда шавад.

Ҳангоми вайрон кардани ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии кедак, **аз ҷумла иҷро накардан ӯ ба таври номатлуб иҷро намудани** еҳдадорихо аз ҳониби падару модар (яке аз онҳо) оид ба тарбияю таълими кедак ӯ сеиистифода аз ҳуқуқҳои падару модарӣ кедак ҳуқуқ дорад ба мақоми васоюти парасторӣ ва пас аз расидан ба синни чордаҳсолагӣ ҳиҷати ҳимоя аз ҳониби онҳо ба суд муруҳиат кунад. **(ҚҶТ аз 26.12.11с.№791)**

3. Шахсони мансабдори ташкилотҳо ва дигар шахрвандоне, ки аз таҳдид ба ҳаёт ё саломатии кедак ё поймол гардидани ҳуқуқи манфиатҳои кедак дар оила огоҳӣ пайдо мекунанд, вазифадоранд дар ин хусус ба мақоми васоюти парастори маҳали воқеии истиқомати кедак маълумот диҳанд. Ҳангоми гирифтани чунин маълумот мақоми васоюти парасторӣ вазифадор аст барои ҳифзи ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии кедак чораҳои зарурӣ андешад.

Мақоми васоюти парасторӣ ҳуқуқ доранд, дар ҳолатҳои зарурӣ бо халби намоёндагони мақомоти **корҳои дохили** ба оилаҳо, ки дар онҳо зиндагӣ кардани кедакон ба ҳаёту саломатии онҳо хатарнок аст, бемонеа ворид шаванд. (ҚЧТ аз 14.11.2016 сол №1365)

Моддаи 57¹. Ҳуқуқи кӯдак барои озодона изҳор намудани фикри худ

1. Кӯдак ҳуқуқ дорад дар ҳалли ҳама гуна масъалаҳои оилави, ки ба манфиатҳои ӯ дахл доранд, фикри худро озодона изҳор намояд, ҳамчунин дар рафти муҳофизати суди ва маъмури иштирок кунад. Ба инобат гирифтани фикри кӯдаки аз сини даҳсола боло ҳатми мебошад. Дар ҳолатҳои пешбининамудаи Кодекси мазкур мақомоти васоюти парастори ё суд метавонанд танҳо бо ризоияти кӯдаки аз сини даҳсола боло қарор қабул намояд. (Қ ЧТ аз 29.04.2006с, №183)

2. Муассисаҳои таълимии томактаби ва муассисаҳои таълимии таҳсилоти умумӣ, мақомоти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот, иттиҳодияҳои ҷамъияти ва падару модар бояд барои озодона изҳор намудани фикри кӯдак дар ҷомеа ва оила шароит фароҳам оваранд. (ҚЧТ аз 14.11.2016 сол №1365)

Моддаи 58. Ҳуқуқи кӯдак ба доштани насаб, ном ва номи падар

1. Кӯдак ба доштани насаб, ном ва номи падар ҳуқуқ дорад.

2. Тартиби номгузори ва сабти насаб, ном ва номи падари кӯдак дар асоси Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бақайдгирии давлатии асноди ҳолати шахрванди» амали мегардад. (ҚЧТ аз 23.11.2015 сол №1239)

Моддаи 59. Хориҷ карда шуд (Қ ЧТ аз 29.04.2006с, №183)

Моддаи 60. Ҳуқуқи молу мулкии кедак

1. Кедак мувофиқи тартиб ва андозаи муқаррарнамудаи ҳамин Кодекс аз падару модари худ ва аъзои дигари оила ба гирифтани таъминот ҳуқуқ дорад.

2. Кедак ба даромади бадастоварда, **молу мулки** ҳадя ё меросгирифта ва ҳама гуна **молу мулки** дигаре, ки тибқи қонун ба ӯ тааллуқ дорад, дорои ҳуқуқи моликият мебошад. (ҚЧТ аз 25.03.11с, №710).

Ҳуқуқи кедак барои ихтиёрдории **молу мулки** таҳти моликиятш қарордошта тибқи меъёрҳои дахлдори қонунгузори граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад.

Дар сурати ваколоти идоракунии **молу мулки** кедакони ноболиғро анхом додани падару модар нисбат ба онҳо қоидахое татбиқ мегарданд, ки дар қонунҳои граждани дар мавриди ихтиёрдории **молу мулки** шахси тахти парасторӣ гирифташуда пешбинӣ шудаанд. **(ҚҶТ аз 25.03.11с, №710).**

3. Ҳангоми дар қайди ҳаёт будани падару модар, кедак ҳуқуқи моликият ба **молу мулки** онҳо ва падар ё модар ҳуқуқи моликият ба **молу мулки** кедакро надоранд. Фарзандон ва падару модар, ки якхоя зиндагӣ мекунанд, **молу мулки** ҳамдигарро бо мувофиқаи муштарақ соҳибӣ мекунанд ва истифода мебаранд. **(ҚҶТ аз 25.03.11с, №710).**

4. Дар сурати ба миён омадани ҳуқуқи моликияти умумии падару модар ва кедак ҳуқуқи онҳо дар мавриди соҳибӣ, истифода ва ихтиёрдории **молу мулки** умумӣ тибқи **қонунгузориҳои граждани Ҷумҳурии Тоҷикистон** муайян карда мешавад. **(ҚҶТ аз 25.03.11с, №710).**

БОБИ 12

ҲУҚУҚ ВА ЕҲДАДОРИҲОИ ПАДАРУ МОДАР

Моддаи 61. Баробарии ҳуқуқи еҳдадорихои падару модар

1. Падару модар нисбати фарзандонашон ҳуқуқи еҳдадорихои баробардоранд (ҳуқуқи падару модар).

2. Ҳуқуқҳои падару модар, ки дар ҳамин боб пешбинӣ шудааст, ҳангоми ба синни ҳаждаҳсолагӣ (синни балоғат) расидани кедакон, инчунин ҳангоми **ақди** никоҳ бастанӣ кедакони ноболиғ ва дигар ҳолатҳои муқаррарнамудаи қонун дар мавриди аз хониби кедакон то ба синни балоғат расиданашон ба даст овардани **қобилияти пурраи амал**, қатъ мегардад. **(ҚҶТ аз 26.12.11с.№791)**

Моддаи 62. Ҳуқуқи падару модари ноболиғ

1. Падару модари ноболиғ ҳуқуқдоранд бо кедак мустақилона зиндагӣ кунанд ва дар тарбияи ӯ иштирок намоянд.

2. Падару модари ноболиғ, ки **ақди** никоҳ набастаанд, дар сурати таваллуд шудани кедак ҳақдоранд пас аз расидан ба синни **ҳабдаҳсолагӣ** мустақилона ҳуқуқи падару модарии худро татбиқ намоянд. То ба синни **ҳабдаҳсолагӣ** расидани падару модари ноболиғ ба кедак васӣ таъин шуданаш мумкин аст, ки якхоя бо падару модари ноболиғ тарбияи кедакро анхом медихад. Ихтилофе, ки байни васии кедак ва падару модари ноболиғ ба миён меоянд, аз хониби мақоми васојту парасторӣ ҳал карда мешаванд. **(Ин меъёр аз 1 январи соли 2011 мавриди амал қарор мегирад). (Қ ҶТ аз 21.07.10с, №613)**

3. Падару модари ноболиғ ҳуқуқдоранд бо асосҳои умумии барои эътироф намудани падари ва модарии худ баҳс намоянд, инчунин то расидан ба синни ҳабдаҳ онҳо ба тартиби муқаррарнамудаи суди ҳуқуқи талаби муқаррар намудани падари ва модариро нисбати фарзандонашондоранд. **(Ин меъёр аз 1 январи соли 2011 мавриди амал қарор мегирад). (Қ ҶТ аз 21.07.10с, №613)**

Моддаи 63. Ҳукуку еҳдадорихоӣ падару модар дар тарбия ва таълими фарзандон

1. Падару модар барои тарбияи фарзандони худ дорои ҳукуку еҳдадорӣ мебошанд.

Падару модар барои тарбия ва рушду камоли фарзандонашон масъулият дошта, вазифадоранд, ки дар бораи саломатӣ, тақомули ҳисмонӣ, реҳӣ, маънавӣ ва ахлоқӣ, таълим, касбомезии фарзандонашон ғамхорӣ намоянд.

Падару модар дар тарбияи фарзандони худ нисбат ба ҳамаи шахсони дигар ҳукуки афзалиятнок доранд.

2. Падару модар вазифадоранд, ки барои гирифтани таҳсилоти умумии асосӣ, ба фарзандонашон имконият фароҳам оваранд.

Падару модар ҳукук доранд, ки бо назардошти фикру хоҳиши фарзандонашон муассисаҳои таълимӣ ва шаклҳои таҳсили онҳоро то давраи аз хониби онҳо гирифтани маълумоти умумии асосӣ интихоб намоянд. (ҚЧТ аз 29.04.2006с, №183)

3. Падару модар дар таълиму тарбияи фарзандони худ дорои дигар ҳукуку ўҳдадори ва масъулияти мебошанд, ки Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд» ва дигар санадҳои меъёрии ҳукукии Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар намудаанд. (ҚЧТ аз 14.11.2016 сол №1365)

Моддаи 64. Ҳукуку еҳдадорихоӣ падару модар ба ҳимояи ҳукуку манфиатҳои фарзандон

1. Ҳифзи ҳукуку манфиатҳои кедакони ноболиғ ба зиммаи падару модари онҳо гузошта мешавад.

Падару модар намояндагони қонунии фарзандони худ буда, ҳукуку манфиатҳои онҳоро дар муносибат бо мақомоти давлати, суди, мақомоти ҳудидорақунии шаҳрак ва деҳот, инчунин шахсони воқеӣ ва ҳукуки, бе ваколатҳои махсус ҳимоя менамоянд. (ҚЧТ аз 14.11.2016 сол №1365)

2. Падару модар наметавонанд аз ҳукуки фарзандони худ намояндагӣ кунанд, агар мақоми васоят ва парасторӣ муқаррар карда бошад, ки байни манфиатҳои падару модар ва фарзандон ихтилоф вуҷуд дорад. Дар сурати ихтилофот байни падар ё модар ва кедакон мақоми васоят ва парасторӣ вазифадоранд ҳиҷати ҳифзи ҳукук ва манфиатҳои кедакон намоянда таъин кунанд.

Моддаи 65. Татбиқи ҳукуку еҳдадорихоӣ падару модар

1. Ҳукуку еҳдадорихоӣ падару модар набояд бар ҳилофи манфиатҳои фарзандон татбиқ шаванд. Таъмини манфиатҳои фарзандон бояд мавзеи асосии ғамхории падару модар бошад.

2. Ҳангоми истифодаи ҳукуки падару модар он набояд ба саломатии ҳисмонию реҳии кедак ва тақомули маънавии ӯ зарар расонанд. Усулҳои тарбияи кедакон бояд ба муомилаи бераҳмона, дағалона ва пасткунандаи

шаъни инсонии кедак ё суиистифода ва истисмори кедакро аз хониби падару модар истисно кунанд.

Падару модаре, ки ҳуқуқу еҳдадорихои худро бар зарари ҳуқуқу манфиатҳои кедак татбиқ менамоянд, мувофиқи тартиби муқаррарнамудаи қонун ба хавобгарӣ кашида мешаванд.

3. Тамоми масъалаҳои марбут ба тарбияи фарзандонро падару модар бо ризоияти ҳамдигар ва бо назардошти манфиати кедакон ва фикру ақидаи онҳо ҳал менамоянд. Дар сурати хой доштани ихтилофот, падару модар (яке аз онҳо) барои ҳалли ин ихтилофотҳо метавонанд ба мақоми васојату парасторӣ ё суд муροҳиат кунанд.

4. Хои истиқомати кедак дар сурати худо зиндагӣ кардани падару модар бо мувофиқаи байни онҳо муқаррар карда мешавад. Дар сурати набудани мувофиқа, баҳси падару модарро суд дар асоси манфиати кедакон ва бо назардошти фикру хоҳиши онҳо ҳал менамояд. Зимнан суд дилбастагии (меҳри) кедакро нисбат ба падар ё модар, бародару хоҳарон, синну соли кедак, сифати маънавӣ ва дигар сифатҳои хосаи падару модар, муносибате, ки байни падар ва модар ва кедак мавхӯд аст, имконоти ба кедак фароҳам овардани шароити тарбия ва рушду камоли он (навъи фаъолият, низоми кори падару модар, вазъи моддӣ ва оилавии падару модар ва ғайраро) ба инобат мегирад.

Моддаи 66. Татбиқи ҳуқуқу еҳдадорихои падару модар аз хониби падар ё модаре, ки аз фарзандаш худо зиндагӣ мекунад

1. Падар ё модаре, ки аз фарзанд худо зиндагӣ мекунад, барои муошират бо кедак ҳуқуқ дорад ва вазифадор аст дар тарбияи е ва ҳалли масъалаи **гирифтани таҳсилоти** кедак иштирок намояд.

Падар ё модаре, ки фарзанд бо е зиндагӣ мекунад, набояд монеи муоширати фарзанд бо падар ё модар бошад. **(ҚҶТ аз 29.04.2006с, №183)**

2. Падару модар метавонанд дар хусуси тартиби татбиқи ҳуқуқу еҳдадорихои худ аз хониби падар ё модаре, ки худо зиндагӣ мекунад, созишномаи хаттӣ банданд.

Агар падару модар мувофиқа карда натавонанд, баҳсро суд бо талаби падару модар (яке аз онҳо), бо иштироки мақоми васојату парасторӣ, ҳал менамояд.

3. Дар сурати ихро накардани ҳалномаи суд, нисбати падар ё модари гунаҳкор чораҳои пешбининамудаи **қонунгузориини муурофиавии гражданин Чумхурии Тоҷикистон** татбиқ мешаванд. Ҳангоми қасдан ихро накардани ҳалномаи суд, бо дарназардошти манфиати кедак ва фикру хоҳиши е, суд метавонад бо талаби падар ё модаре, ки худо зиндагӣ мекунад, дар хусуси ба е додани кедак ҳалнома қабул намояд. **(ҚҶТ аз 24.02.2017, №395)**

4. Падар ё модаре, ки аз кедак худо зиндагӣ мекунад, ҳуқуқ дорад аз муассисаҳои тарбиявӣ, табобатӣ ва ғайра дар хусуси фарзанди худ маълумот гирад. Ин гуна маълумот он гоҳ дода намешавад, ки ба ҳаёт ва саломатиин

кедак аз тарафи падар (модар) тахдид мавхуд бошад. Оид ба дода нашудани маълумот ба суд шикоят кардан мумкин аст.

Моддаи 67. Ҳуқуқи бобо, бибӣ (модаркалон), бародарону хоҳарон ва дигар хешовандон барои муошират бо кедак

1. Бобою бибӣ (модаркалон), бародарону хоҳарон ва хешовандони дигар барои муошират бо кедак ҳуқуқ доранд.

2. Дар сурате, ки агар падару модар (яке аз онҳо) барои муоширати хешовандони наздик бобою бибӣ (модаркалон), бародару хоҳарон бо кедак имконият надиханд, мақоми васояту парасторӣ метавонад падару модарро (яке аз онҳоро) вазифадор созанд, ки монеи ин муошират нашаванд.

3. Агар падару модар (яке аз онҳо) ба қарори мақомоти васояту парасторӣ итоат накунанд, бобою бибӣ (модаркалон), бародару хоҳарон ё мақомоти васояту парасторӣ метавонанд хихати рафъи монеаи муошират бо кедак ба суд бо даъво муроҳиат намоянд. Суд баҳсро бо назардошти манфиати кедак ва фикру хоҳиши е ҳал менамояд.

Дар сурати ихро накардани ҳалномаи суд нисбати падар ё модари гунаҳкор чораҳои пешбининамудаи **қонунгузори мурофиавии граждани Чумҳурии Тоҷикистон** татбиқ мешаванд. **(ҚҶТ аз 26.12.11с.№791)**

Моддаи 68. Ҳимояи ҳуқуқи падару модар

1. Падару модар ҳуқуқ доранд баргардонидани фарзандонашонро аз ҳар шахсе, ки бе асоси қонунӣ ё ҳалномаи суд онҳоро дар наздаш нигоҳ медорад, талаб намоянд. Дар сурати ба миён омадани баҳс падару модар метавонанд барои ҳимояи ҳуқуқашон ба суд муроҳиат намоянд.

Ҳангоми баррасии ин талабот суд бо назардошти фикру хоҳиши кедак метавонад даъвои падару модарро қонё нагардонад, агар ба хулоса ояд, ки ба падару модар баргардонидани кедак ба манфиати кедак нест.

2. Агар суд муқаррар намояд, ки на падару модар ва на шахсоне, ки кедак дар наздашон мебошад, ба тарбияи сазовори е қодир нестанд, он гоҳ суд кедакро **барои бо таълиму тарбия фаро гирифтани ба мақомоти васояту парастори** медиҳад. **(ҚҶТ аз 26.12.11с.№791)**

Моддаи 69. Маҳрум кардан аз ҳуқуқи падару модарӣ

1. Падару модар (яке аз онҳо) метавонанд аз ҳуқуқи падару модарӣ маҳрум карда шаванд, агар онҳо:

- аз ихрои еҳдадорихои падару модарӣ, аз хумла додани алимент қасдан саркашӣ кунанд;

- бе сабабҳои узрнок аз таваллудхона (таваллудгоҳ) ё муассисаи дигари тиббӣ ё тарбиявӣ, муассисаи ҳифзи ихтимоии аҳоли ва ё дигар муассисаҳои монанди он гирифтани фарзанди худро рад намоянд;

- аз ҳуқуқи падару модарии худ суиистифода намоянд;

- ба фарзандон муносибати бераҳмона кунанд, аз хумла нисбати онҳо зероварии хисмонӣ ё реҳиро раво бинанд, ба дахлнопазирии хинсии онҳо сеиқасд намоянд;

- майзада ё нашъаманди ашаддӣ бошанд;
- бар зидди ҳаёт ва саломатии фарзандони худ ё саломатии ҳамсари худ қасдан хиноят содир карда бошанд.

Моддаи 70. Тартиби маҳрум кардан аз ҳуқуқи падару модарӣ

1. Маҳрум сохтан аз ҳуқуқи падару модарӣ ба тартиби судӣ ба амал бароварда мешавад.

Парвандаи оид ба маҳрум кардан аз ҳуқуқи падару модарӣ дар асоси аризаи яке аз падару модар (шахсони онҳоро ивазкунанда), прокурор, инчунин мақомоту муассисаҳои давлатӣ, ки вазифаи ҳимояи ҳуқуқи кедакони ноболиғ ба зиммашон гузошта шудааст (мақомоти васојту парасторӣ, муассисаҳо барои кедакони یتим ва кедакони аз ғамхорӣ падару модар маҳруммонда ва ғайра), баррасӣ мегардад.

2. Парвандаҳои оид ба маҳрум кардан аз ҳуқуқи падару модарӣ бо иштироки прокурор ва мақомоти васојту парасторӣ баррасӣ мешаванд.

3. Ҳангоми баррасии парвандаҳо дар хусуси маҳрум кардан аз ҳуқуқи падару модарӣ суд масъалаи барои кедак ситонидани алиментро аз падару модари (яке аз онҳо) аз ҳуқуқи падару модарӣ маҳрумгашта ҳал мекунад.

4. Агар суд ҳангоми баррасии парвандаи маҳрум кардан аз ҳуқуқи падару модарӣ дар амалҳои падару модар (яке аз онҳо) аломатҳои кирдори сазовори ҳазои хиноятиро ошкор намояд, он гоҳ суд вазифадор аст, ки дар ин хусус прокурорро огоҳ созад. **(ҚҶТ аз 26.12.11с.№791)**

Моддаи 71. Оқибати маҳрум кардан аз ҳуқуқи падару модарӣ

1. Падару модаре, ки аз ҳуқуқи падару модарӣ маҳрум карда шудаанд аз тамоми ҳуқуқҳои, ки дар асоси далели ҳешӣ бо кедак муайян шудаанд, аз хумла ҳуқуқи гирифтани таъминот (моддаи 88 ҳамин Кодекс аз кедаре, ки нисбати вай аз ҳуқуқи падару модарӣ маҳрум гардидаанд, инчунин аз ҳуқуқи имтиёзоту ёрдампулиҳои давлат, ки барои шаҳрвандони фарзанддор муқаррар шудаанд, маҳрум мегарданд.

2. Маҳрум кардани падару модар аз ҳуқуқи падару модарӣ онҳоро аз вазифаи таъмин кардани фарзандашон озод намекунад.

3. Масъалаи минбаъд якхоя зиндагӣ кардани фарзандон ва падару модарро (яке аз онҳоро), ки аз ҳуқуқи падару модарӣ маҳрум шудаанд, суд мувофиқи тартиби муқаррарнамудаи қонунҳои манзил ҳал мекунад.

4. Кедаре, ки нисбати ӯ падару модар (яке аз онҳо) аз ҳуқуқи падару модарӣ маҳрум шудаанд, ҳуқуқи моликиятро ба манзили истиқоматӣ, ё ҳуқуқи истифодаи манзили истиқоматӣ, инчунин ҳуқуқи **молу мулкӣ** дар асоси далели ҳешӣ бо падару модар ва ҳешовандони дигар муайяншуда, инчунин ҳуқуқи гирифтани меросро нигоҳ медорад. **(ҚҶТ аз 25.03.11с, №710)**

5. Дар сурати имконнопазирии ба падар ё модар додани кедак ё дар сурати аз ҳуқуқи падару модар маҳрум шудани падару модар кедак ба тарбияи мақомоти васојту парасторӣ супорида мешавад.

6. Ба фарзандхондӣ гирифтани кедак дар сурати аз ҳуқуқи **падару модари** маҳрум кардани падару модар (яке аз онҳо) танҳо пас аз гузаштани меҳлати на камтар аз шаш моҳ баъди баровардани ҳалномаи суд дар хусуси маҳрум кардани падару модар (яке аз онҳо) аз ҳуқуқи падару модарӣ мумкин аст. **(ҚЧТ аз 26.12.11с.№791)**

Моддаи 72. Барқарор намудани ҳуқуқи падару модарӣ

1. Ҳуқуқи падару модарӣ (яке аз онҳо) дар сурате барқарор шуда метавонад, ки агар рафтору кирдор, тарзи зиндагӣ ва муносибати онҳо нисбат ба тарбияи кедак ба тарафи мусбӣ тағйир ёфта бошад.

2. Ҳуқуқи падару модарӣ ба тартиби судӣ дар асоси аризаи падар ё модари аз ҳуқуқи падару модарӣ маҳрумгардида, бо иштироки мақомоти васоюту парасторӣ, инчунин прокурор барқарор карда мешавад.

3. Ҳамзамон бо даъвои падару модар (яке аз онҳо) дар хусуси барқарор намудани ҳуқуқи падару модарӣ мумкин аст талаби баргардонидани кедак ба падару модар баррасӣ карда шавад.

4. Суд метавонад бо назардошти фикри кедак даъвои падару модарро (яке аз онҳоро) барои барқароркунии ҳуқуқи падару модарӣ рад кунад, агар он хилофи манфиатҳои кедак бошад.

Барқарор намудани ҳуқуқи падару модарӣ нисбати кедаки ба синни даҳсолагӣ расида танҳо бо назардошти фикри ӯ мумкин аст.

Агар кедак фарзандхонд шуда бошад ва фарзандхондӣ безътибор дониста нашуда бошад (моддаи 140 ҳамин Кодекс) барқарор намудани ҳуқуқи падару модарӣ мумкин нест.

Моддаи 73. Гирифтани кедак бе маҳрум кардани падару модар аз ҳуқуқи падару модарӣ

1. Суд метавонад бо назардошти манфиати кедак дар бораи гирифтани кедак аз падару модар (яке аз онҳо) бе маҳрум кардани онҳо аз ҳуқуқи падару модарӣ (маҳдуд кардани ҳуқуқи падару модарӣ) ҳалнома қабул намояд.

2. Гирифтани кедак бе маҳрум кардани падару модар аз ҳуқуқи падару модарӣ дар ҳолате мумкин аст, ки агар бо падару модар (яке аз онҳо) гузоштани кедак ба сабабҳои **ба онҳо вобаста набуда** (дар асари ноқисии реҳӣ ё дигар бемории кехна, шароити вазнин ва ғайра) барои кедаки ноболиғ хатарнок бошад.

Гирифтани кедак инчунин дар ҳолате мумкин аст, ки агар гузоштани кедак бо падару модар (яке аз онҳо) ба сабаби бадрафториашон барои кедак хатарнок буда, вале барои маҳрум кардани падару модар (яке аз онҳо) аз ҳуқуқи падару модарӣ асоси кофӣ вуҳуд надорад. Агар падару модар (яке аз онҳо) дар давоми шаш моҳи баъди аз хониби суд гирифтани кедак рафтори худро ислоҳ нақунанд, мақомоти васоюту парасторӣ вазифадоранд, ки дар хусуси аз ҳуқуқи падару модарӣ маҳрум кардани ӯ даъво пешниҳод намоянд. Мақомоти васоюту парасторӣ ҳуқуқ доранд ба манфиати кедак то гузаштани ин меҳлат дар мавриди маҳрум кардани падар ё модар (яке аз онҳо) аз ҳуқуқи падару модарӣ даъво пешниҳод кунанд. **(ҚЧТ аз 26.12.11с.№791)**

3. Даъво дар хусуси гирифтани кедак аз тарафи мақомоту муассисаҳои давлатие, ки қонун вазифаи ҳимояи ҳуқуқи кедакони ноболиғро ба зиммашон гузоштааст (қисми 1 моддаи 70 ҳамин Кодекс), муассисаҳои тарбиявӣ, тиббӣ, муассисаҳои ҳифзи ихтимоии аҳоли ва дигар муассисаҳо, ҳешовандони наздики кедак, инчунин прокурор пешниҳод шуда метавонад.

4. Парвандаҳо оид ба маҳдуд кардани ҳуқуқи падару модарӣ бо иштироки прокурор ва мақомоти васоюту парасторӣ баррасӣ мешаванд.

5. Ҳангоми баррасии парванда оиди маҳдуд кардан аз ҳуқуқи падару модарӣ суд масъалаи барои кедак аз падару модар (яке аз онҳо) ситонидани алиментро ҳал мекунад.

6. Суд вазифадор аст, ки дар мӯҳлати 3 рӯзи баъди эътибори қонуни пайдо кардани ҳалномаи суди оид ба маҳдуд кардани ҳуқуқи падарию модари, иқтибоси онро ба мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандии ҷои бақайдгирии давлатии таваллуди кӯдак фириштад. (ҚЧТ аз 29.04.2006с, №183)

Моддаи 74. Оқибати маҳдуд кардани ҳуқуқи падару модарӣ

1. Падару модаре, ки суд ҳуқуқи падару модариашонро маҳдуд кардааст, ҳуқуқи шахсан тарбия кардани кедак, инчунин ҳуқуқи имтиёзу ёрдампулии давлатии барои шаҳрвандони кедакдор муқарраргардидаро аз даст медиханд.

2. Аз падару модар гирифтани кедак падару модарро аз еҳдадории таъминоти ӯ озод намекунад.

3. Кедаке, ки нисбати вай ҳуқуқи падару модар (яке аз онҳо) маҳдуд карда шудааст, ҳуқуқи моликиятии худро ба манзили истиқоматӣ, ё ҳуқуқи истифодаи манзили истиқоматӣ, инчунин ҳуқуқи молу мулкиеро, ки дар асоси далели ҳешӣ бо падару модар ва ҳешовандони дигар муайян шудаанд, аз хумла ҳуқуқи гирифтани меросро нигоҳ медорад. (ҚЧТ аз 25.03.11с, №710)

4. Кӯдаке, ки аз падару модар гирифта шудааст, барои бо таълиму тарбия фаро гирифтани ба мақомоти васоюту парастори супорида мешавад. (ҚЧТ аз 26.12.11с.№791)

Моддаи 75. Муоширати кедакони бо падару модаре, ки ҳуқуқашонро суд маҳдуд кардааст

Ба падару модаре, ки суд ҳуқуқи падару модариашонро маҳдуд кардааст, мумкин аст барои муошират бо кедак ихозат дода шавад, ба шарте, ки он ба кедак таъсири зарарнок нашошта, ба ҳаёту саломатии кедак хатарнок набошад. Муоширати падару модар бо кедак бо розигии мақомоти васоюту парасторӣ ё васӣ (парастор) ва ё маъмурияти муассисае, ки кедак дар он мебошад, мумкин аст.

Моддаи 76. Бекор кардани маҳдудияти ҳуқуқи падару модарӣ

1. Агар асосҳои барои маҳдуд кардани ҳуқуқи падару модарӣ сабаб шуда, аз байн раванд, суд мувофиқи даъвои падару модар (яке аз онҳо)

метавонад дар хусуси ба падару модар (яке аз онҳо) баргардонидани кедак ва бекор кардани махдудиятҳои дар моддаи 74 ҳамин Кодекс пешбинишуда ҳалнома қабул намояд.

2. Суд бо назардошти фикру хоҳиши кедак метавонад даъворо қонё нагардонад, агар ба падару модар (яке аз онҳо) баргардонидани кедак ҳилофи манфиатҳои кедак бошад.

Моддаи 77. Гирифтани кедак ҳангоми таҳдиди бевосита ба ҳаёт ё саломатии е

1. Дар сурати хой доштани таҳдиди бевосита ба ҳаёт ё саломатии кедак, мақоми васоюту парасторӣ ҳуқуқ дорад дар хусуси бетаъхир гирифтани кедак аз падару модар (яке аз онҳо) ё дигар шахсоне, ки е таҳти васоюташон мебошад, қарор қабул намояд.

2. Дар сурати бетаъхир гирифтани кедак мақоми васоюту парасторӣ вазифадор аст, ки ғавран прокурорро огоҳ сохта, мувақаттан хойгир намудани кедакро таъмин намояд ва дар меҳлати ҳафт рези пас аз тартиб додани санади санхиш ва ҳулоса дар бораи гирифтани кедак бо даъвои маҳрум сохтан аз ҳуқуқи падару модарӣ ё маҳдуд кардани ҳуқуқи падару модарӣ ба суд муруҳиат намояд.

Моддаи 78. Иштироки мақомоти васоюту парасторӣ ҳангоми дар суд баррасӣ намудани баҳсҳои вобаста ба тарбияи кедакон

1. Ҳангоми дар суд баррасӣ намудани баҳсҳои вобаста бо тарбияи кедакон сарфи назар аз он ки даъвои ҳимояи онҳоро кӣ пешниҳод кардааст, мақоми васоюту парасторӣ бояд ҳиҳати иштирок дар баррасии парванда ҳалб карда шавад.

2. Мақоми васоюту парасторӣ вазифадор аст шароити зиндагии кедак ва шахсеро (шахсонеро), ки даъвои тарбия кардани еро дорад, санхиш намуда, ба суд санади санхиш ва ҳулосаи ба он асосёфтаре доир ба моҳияти баҳс пешниҳод кунад.

Моддаи 79. Ихрои ҳалномаи суд оид ба парвандаҳои вобаста бо тарбияи кедакон

1. Ихрои ҳалномаҳои судҳо оид ба парвандаҳои вобаста бо тарбияи кедакон мувофиқи тартиби муқаррарнамудаи **Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи истеҳсолоти иҷро»** аз ҳониби ихроҷии суд, бо иштироки ҳатмии мақомоти васоюту парасторӣ ба амал бароварда мешавад. **(ҚҶТ аз 26.12.11с.№791)**

2. Ихрои маҳбурии ҳалномаҳои вобаста бо гирифтани кедакон ва ба шахси (шахсони) дигар додани онҳо бояд бо иштироки ҳатмии мақоми васоюту ва парасторӣ ва шахсе (шахсоне), ки кедак ба е дода мешавад ва дар ҳолатҳои зарурӣ бо иштироки намояндагони мақомоти **корҳои дохили** ба амал бароварда мешавад. **(ҚҶТ аз 14.11.2016 сол №1365)**

3. Ҳангоми ғайриимкон будани ихрои ҳалномаи суд дар мавриди ба дигар кас додани кедак бе расонидани зарар ба манфиати кедак, е тибқи

таъиноти суд мувақаттан дар муассисаи тарбиявӣ, муассисаи табобатӣ, муассисаи ҳифзи ихтимоии аҳоли ё дигар муассисаи ба ин монанд хойгир карда шуданаш мумкин аст.

4. Агар падар ё модар (шахси дигар, ки кӯдак таҳти парастории ӯ қарор дорад) барои амали кардани ҳалномаи суд монеаги намояд, нисбати ӯ чораҳое, ки дар қонунгузории мурофиавии граждани пешбини гардидаанд, татбиқ карда мешаванд. (Қ ҶТ аз 29.04.2006с, №183)

Ф А С Л И Ҷ **ЕҲДАДОРИҲОИ АЛИМЕНТДИҲИИ АЪЗОИ ОИЛА**

БОБИ 13 **ЕҲДАДОРИИ АЛИМЕНТДИҲИИ ПАДАРУ МОДАР ВА** **ФАРЗАНДОН**

Моддаи 80. Еҳдадорихои алиментдиҳии падару модар барои таъминоти фарзандони ноболиғ

1. Падару модар вазифадоранд, ки фарзандони ноболиғи худро таъмин намоянд. Тартибу шаклҳои таъминоти фарзандонро падару модар мустақилона муайян менамоянд.

2. Падару модар ҳуқуқ доранд дар мавриди таъминоти фарзандони ноболиғи худ созишнома (созишнома дар хусуси пардохти алимент) мувофиқи боби 16 ҳамин Кодекс) банданд.

3. Агар падару модар фарзандони худро таъмин нақунанд, маблағ барои таъминоти онҳо (алимент) аз падару модар тибқи тартиби муқаррарнамудаи судӣ ситонида мешавад. (Қ ҶТ аз 29.04.2006с, №183)

4. Ҳангоми набудани созишномаи падару модар дар мавриди пардохти алимент, ҳангоми таъмин накардани фарзандони ноболиғ ва ҳангоми ба суд пешниҳод накардани даъво мақоми васоят ва парасторӣ ҳақ дорад нисбат ба падару модар (яке аз онҳо) дар хусуси ситонидани алимент барои фарзандони ноболиғ даъво пешниҳод кунад.

Моддаи 81. Андозаи алименте, ки барои кедакони ноболиғ тибқи тартиби судӣ ситонида мешавад

1. Ҳангоми мавхӯд набудани созишнома дар хусуси пардохти алимент барои фарзандони ноболиғ суд аз падару модари онҳо ҳар моҳ ба андозаи зерин алимент мереёнанд барои як фарзанд чорьяк, барои ду фарзанд сеяк, барои се фарзанд ва зиёда аз он - нисфи музди меҳнат ва даромади дигари падару модар.

2. Ҳаҳми ин саҳм бо назардошти вазъи моддӣ ва оилавии тарафҳо ва дигар ҳолатҳои қобили таваҳҳ аз хониби суд кам ё зиёд карда шуданаш мумкин аст.

3. Агар кедакон таҳти таъминоти пурраи давлат ё ташкилоти ҳамбъиятӣ қарор гирифта бошанд, суд ҳуқуқ дорад андозаи алиментро кам кунад ё аз пардохти он озод намояд. Маблағҳое, ки аз падару модар барои таъминоти кедакони дар муассисаҳои кедаконаи давлатӣ хойгиркардашуда пардохта мешаванд, дар ҳаҳми муқаррарнамудаи қисми якуми ҳамин модда ба ҳисобномаҳои шахсии тарбиятгирандагон дар бонкҳои амонатӣ гузаронида мешавад.

Моддаи 82. Навъҳои музди меҳнат ва дигар даромаде, ки аз онҳо барои кедакони ноболиғ алимент ситонида мешавад

Навъи музди меҳнат ва (ё) дигар даромаде, ки падару модар бо асҳори милли ва (ё) асҳори хориҷӣ мегиранд ва аз онҳо барои таъминоти кедакони ноболиғ тибқи моддаи 81 ҳамин Кодекс бояд алимент ситонида шавад, аз хониби Ҳукумати Хумҳурии Тоҳикистон муайян карда мешавад. **(Қ ЧТ аз 29.04.2006с, №183)**

Моддаи 83. Ба маблағи устувор ситонидани алимент барои кедакони ноболиғ

1. Ҳангоми набудани созишномаи падару модар дар хусуси пардохти алимент ба кедакони ноболиғ ва дар ҳолате, ки агар падар ё модари алиментдиҳанда музди кор ва ё даромади дигари номунтазам ё тағбирёбанда дошта бошад, ё агар ин падар ё модар музди меҳнату даромади дигарро пурра ё қисман дар шакли асл (натура) ё асҳори хориҷӣ гирад, инчунин ҳангоми нагирифтани музди меҳнат ва (ё) даромади дигар, инчунин дар ҳолатҳои дигаре, ки ситонидани алимент вобаста аз ҳиссаи музди меҳнат ва даромади дигари падар ё модар имконнопазир, мушкил ё манфиати яке аз тарафҳоро моҳиятан ҳалалдор созад, суд метавонад андозаи алименти ҳармоҳа ситонидашавандаро ба маблағи устувор ва ё ҳамзамон дар шакли ҳисса (мутобиқи моддаи 81 ҳамин Кодекс) ва бо маблағи устувор муайян намояд.

2. Андозаи маблағи устувор аз тарафи суд дар асоси имконияти нигоҳ доштани сатҳи ҳадди аксари дараҳаи пештараи таъминоти кедак бо назардошти вазъи моддию оилавии тарафҳо ва ҳолатҳои дигари қобили таваҳҳ муайян карда мешавад.

3. Агар дар назди ҳар кадоме аз падару модар фарзандон монда бошанд, андозаи алимент аз ҳар як падар ё модар ба падар ё модаре, ки камтар таъмин мебошад, бо маблағи устувори пулӣ, ки онро суд мутобиқи қисми дуюми ҳамин модда муқаррар намудааст, ҳар моҳ ситонида мешавад.

Моддаи 84. Ситонидан ва истифодаи алимент барои кедаконе, ки бе парастории падару модар мондаанд

1. Барои кедаконе, ки бе парастории падару модар мондаанд, алимент мутобиқи моддаҳои 81-83 ҳамин Кодекс ситонида шуда, ба васии (парастори) кедак пардохта мешавад.

2. Алименте, ки аз падару модар барои кедакони бе парастории падару модар монда ва дар муассисаҳои дахлдори тарбиявӣ, табобатӣ, ҳифзи ихтимоии аҳоли ва муассисаҳои дигари ба ин монанд қарордошта ситонида мешавад, ба ҳисобномаҳои ин муассисаҳо гузаронида шуда, дар онҳо вобаста ба ҳар кедак алоҳида ба ҳисоб гирифта мешавад.

Муассисаҳои мазкур метавонанд ин маблағро ба бонкҳо ва муассисаҳои дигари кредитӣ гузаронанд. Панҳоқ ғоизи даромаде, ки аз муомилоти маблағи воридгардидаи алимент ба даст меояд, барои таъминоти кедакон дар ин муассисаҳо истифода мешавад. Ҳангоми муассисаи мазкурро тарк кардани кедак, маблағи алименти барои ӯ гирифташуда ва панҳоқ ғоизи даромад аз муомилоти он дар шеъбаи бонки амонатгузории Ҳумҳурии Тоҷикистон ба суратҳисоби шахсии кедак гузаронида мешавад.

Моддаи 85. Ҳуқуқи фарзандони болиғи ғайри қобили меҳнат ба алимент

1. Падару модар вазифадоранд, ки фарзандони болиғи ғайри қобили меҳнати ба кемак эҳтиёхманди худро таъмин намоянд.

2. Дар сурати мавҳуд набудани созишномаи пардохти алимент суд ҳаҳми алиментро, ки барои кедакони болиғи ғайри қобили меҳнат ҳар моҳ бо пули устувор ситонида мешаванд, бо назардошти вазъи моддию оилавӣ ва дигар манфиатҳои қобили таваҳҳеҳи тарафҳо муайян менамоянд.

Моддаи 86. Ҳуқуқи фарзандони болиғи таҳсилкунанда ба алимент

1. Суд метавонад барои фарзандони ба синни балоғат расида, ки донишҳеёни таҳсили резонаи муассисаҳои таълимии **таҳсилоти миёна ва олии касби** мебошанд, мутаносибан то ба синни бистсолагӣ ва бистучорсолагӣ расиданашон аз падару модар алимент ситонад. **(ҚҶТ аз 26.12.11с.№791)**

2. Андозаи алименти ҳар моҳ бо пули устувор ситонидашаванда аз тарафи суд бо назардошти вазъи моддию оилавӣ ва манфиатҳои қобили таваҳҳеҳи тарафҳо муайян карда мешавад.

Моддаи 87. Иштироқи падару модар дар хароҳоти иловагӣ барои фарзандон

1. Дар сурати мавҳуд набудани созишнома ва дар ҳолатҳои истисноӣ (бемории вазнин, маиб шудани кедакони ноболиғ ё болиғи ғайри қобили меҳнати эҳтиёхманд, зарурати пардохти маблағ ба бегонагон барои нигоҳубин ва ғайра) ҳар яке аз падару модар аз хониби суд барои иштирок намудан дар хароҳоти иловагӣ вобаста ба чунин ҳолатҳо ҳалб шуданаш мумкин аст.

Тартиби иштироқи ҳар кадоме аз падару модарро дар хароҳоти иловагӣ аз тарафи суд, бо назардошти вазъи моддӣ ва оилавии падару модару

фарзандон ва дигар манфиатҳои қобили таваҳҳеҳи тарафҳо бо маблағи устуворе, ки бояд ҳар моҳ пардохта мешавад, муайян мегардад.

2. Суд ҳуқуқ дорад падару модарро барои иштирок намудан дар хароҳоти иловагии воқеан суратгирифта ва ҳамчунин хароҳоти иловагӣ, ки бояд дар оянда сурат гирад, вазифадор созад.

Моддаи 88. Ҳдадории фарзандони болиғ барои нигоҳубини падару модар

1. Фарзандони болиғи қобили меҳнат ҳдадоранд, ки падару модари ғайри қобили меҳнати ба кемак меҳтоҳи худро нигоҳубин намоянд ва нисбат ба онҳо ғамхор бошанд.

2. Дар сурати набудани созишномаи пардохти алимент барои падару модари ғайри қобили меҳнати меҳтоҳ, аз фарзандони болиғи қобили меҳнат барои онҳо ба тартиби судӣ алимент ситонида мешавад.

3. Андозаи алименте, ки ҳар моҳ аз ҳар фарзанд ба тартиби судӣ ситонида мешавад, аз тарафи суд бо назардошти вазъи моддӣ ва оилавии падару модару фарзандон ва манфиатҳои қобили таваҳҳеҳи тарафҳо бо маблағи устувор муайян карда мешавад.

4. Бо талаби хавобгар суд хангоми муайян намудани андозаи алимент ҳамаи фарзандони болиғи қобили меҳнати падар ё модари мазкурро, сарфи назар аз он, ки талабот нисбати ҳамаи фарзандон ё танҳо ба як нафар ё якчанд нафари онҳо пешниҳод гардидааст, бояд баҳисоб гирад. **(ҚҶТ аз 26.12.11с.№791)**

5. Фарзандон аз ҳдадориҳои таъмини падару модари ғайри қобили меҳнати меҳтоҳи худ озод буда метавонанд, агар суд муқаррар созад, ки падару модар аз ихрои вазифаҳои падарию модарии худ саркашӣ мекарданд.

Фарзандон аз пардохти алимент ба падару модаре, ки аз ҳуқуқи падару модарӣ маҳрум гардидаанд, озод карда мешаванд.

Моддаи 89. Иштироки фарзандони болиғ дар пардохтани хароҳоти иловагӣ барои падару модар

1. Дар ҳолатҳои, ки фарзандони болиғ нисбати падару модари ғайри қобили меҳнат ғамхорӣ накунанд ва дар ҳолатҳои истисноӣ (бемории вазнин, маибшавии падару модар, зарурати пардохти маблағи нигоҳубин барои бегонагон ва ғайра) суд метавонад фарзандони болиғи қобили меҳнатро барои иштирок намудан дар пардохтани хароҳоти иловагӣ, ки вобаста ба ин ҳолатҳо ба миён омадаанд, халб намояд.

2. Андоза ва тартиби пардохти хароҳоти иловагӣ аз хониби ҳар фарзанди болиғи қобили меҳнат аз тарафи суд бо назардошти вазъи моддӣ оилавии падару модар ва фарзандон ва манфиатҳои қобили таваҳҳеҳи тарафҳо, бо риояи қоидаҳои қисмҳои 4 ва 5 моддаи 88 ҳамин Кодекс муайян карда мешавад.

3. Тартиби пардохти хароҳоти иловагӣ ва андозаи ин хароҳотро бо созишномаи тарафҳо муайян кардан мумкин аст.

БОБИ 14
ЕҲДАДОРИҲОИ АЛИМЕНТДИҲИИ ЗАНУ ШАВҲАР ВА ЗАНУ
ШАВҲАРИ СОБИҚ

Моддаи 90. Вазифаи зану шавҳар дар бобати таъминоти якдигар

1. Зану шавҳар вазифадоранд якдигарро аз хихати моддӣ дастгирӣ намоянд.

2. Дар сурати саркашӣ намудан аз чунин дастгирӣ ва набудани созишнома оид ба пардохти алимент дар байни зану шавҳар инҳо ҳуқуқ доранд аз ҳамсари худ, ки барои ин мақсад маблағи зарурӣ дорад, ба тартиби судӣ пардохти алиментро талаб кунанд:

- зан ё шавҳари ғайри қобили меҳнати эҳтиёхманд;
- зан дар давраи ҳомиладорӣ ва дар давоми се соли пас аз таваллуди фарзанди умумӣ;
- зан ё шавҳари меҳтохе, ки фарзанди умумии маъюби то ҳаҷдаҳсола ё фарзанди умумии маъюби модарзоди гурехи якумро нигоҳубин мекунад.

Моддаи 91. Ҳуқуқи зан ё шавҳари собиқ барои гирифтани алимент пас аз бекор кардани ақди никоҳ

1. Шахсони зерин ҳуқуқ доранд ба тартиби судӣ аз зан ё шавҳари собиқи худ, ки маблағи заруриро доранд алимент талаб кунанд:

- зани собиқ дар давраи ҳомиладорӣ ва дар давоми се соли пас аз таваллуди фарзанди умумӣ;
- зан ё шавҳари собиқи меҳтохе, ки фарзанди умумии маъюби то ба синни ҳаҷдаҳсолаги расидан ва фарзанди умумии маъюби модарзоди гурехи якумро нигоҳубин мекунад;
- зан ё шавҳари собиқи ғайри қобили меҳнати меҳтохе, ки қобилияти меҳнатро то бекор кардани ақди никоҳ ё дар давоми як соли пас аз бекор кардани ақди никоҳ аз даст додааст;
- зан ё шавҳари меҳтохе, ки на дертар аз панх соли пас аз лаҳзаи бекор кардани ақди никоҳ ба синни нафақа расидааст, агар зану шавҳар дар муддати панх сол дар ақди никоҳ буда бошанд.

2. Андозаи алимент ва тартиби ба ҳамсари собиқ пардохтани онро пас аз лаҳзаи бекор кардани ақди никоҳ тибқи созишномаи байни зан ва шавҳари собиқ муайян кардан мумкин аст

Моддаи 92. Андозаи алименте, ки тибқи тартиби судӣ барои таъминоти зану шавҳар ва зану шавҳари собиқ ситонида мешавад

Дар сурати мавхӯд набудани созишнома байни зану шавҳар (зану шавҳари собиқ) оиди пардохти алимент андозаи алименте, ки ба тартиби судӣ ҳар моҳ барои таъминоти зан ё шавҳар (зан ё шавҳари собиқ) ситонида мешавад, аз тарафи суд дар шакли маблағи устувор бо назардошти вазъи моддию оилавии зану шавҳар (зану шавҳари собиқ) ва манфиатҳои қобили таваҳҳеҳи тарафҳо муайян мегардад.

Моддаи 93. Аз еҳдадории таъмини ҳамсари худ озод намудани зан (шавҳар) ё маҳдуд кардани меҳлати еҳдадорӣ

Суд метавонад зан ё шавҳарро ҳам дар давраи ақди никоҳ ва ҳам пас аз бекор кардани он дар ҳолатҳои зерин аз еҳдадории таъмини ҳамсари худ озод кунад ё меҳлати ин еҳдадориро ба таври муайян маҳдуд созад:

- агар корношоямии зан ё шавҳари меҳтоҳ дар натиҷаи суиистеъмол намудан аз машруботи спирти, воситаҳои нашъадор, моддаҳои психотропи ва прекурсорҳо ё дигар моддаҳои мадхушкунанда ё қасдан хиноят содир намудани е ба амал омада бошад; (**ҚҶТ аз 14.11.2016 сол №1365**)

- агар хонадории зану шавҳар камтар аз панҷ сол давом карда бошад;
- агар зан ё шавҳаре, ки пардохти алиментро талаб мекунад дар оила рафтори ношоиста дошта бошад.

Моддаи 94. Қатъ гардидани ҳуқуқи таъминоти ҳамдигарии зан ё шавҳар

Ҳуқуқи зан ё шавҳар барои гирифтани таъминот (алимент) аз ҳамсари худ дар мавридҳои зерин қатъ мегардад:

- агар зан ё шавҳари меҳтоҳи корношоям вафот кунад;
- агар шартҳое, ки мутобиқи моддаҳои 90 ва 91 ҳамин Кодекс барои гирифтани алимент асос буданд, аз миён бардошта шаванд;
- агар зан ё шавҳари меҳтоҳи корношоям аз нав хонадор шуда бошад.

БОБИ 15

ЕҲДАДОРИҲОИ АЛИМЕНТДИҲИИ АЪЗОИ ДИГАРИ ОИЛА

Моддаи 95. Еҳдадории бародарону хоҳарон оиди таъминоти бародарону хоҳарони ноболиғ ва болиғи корношоями худ

Бародарону хоҳарони ноболиғи меҳтоҳи ёрӣ дар сурати аз падару модари худ гирифта натавонистани таъминот ҳуқуқ доранд, ба тартиби судӣ аз бародарону хоҳарони болиғи қобили меҳнати худ, ки маблағи заруриро доранд, алимент гиранд. Чунин ҳуқуқ инчунин ба бародарону хоҳарони корношоями болиғи меҳтоҳе дода мешавад, ки агар онҳо аз фарзандони болиғи худ зан ё шавҳар (зан ё шавҳари собиқ) ё падару модарашон таъминотпулӣ гирифта натавонанд.

Моддаи 96. Еҳдадории бобою бибӣ (модаркалон) оид ба таъминоти набераҳои худ

Набераҳои ноболиғи меҳтоҳи ёрӣ дар сурати аз падару модари худ гирифта натавонистани таъминот ҳуқуқ доранд ба тартиби судӣ аз бобою бибии (модаркалони) худ, ки дорои маблағи зарурӣ мебошанд, алимент гиранд.

Чунин ҳуқуқ инчунин ба наберагони корношоями болиғи меҳтоҳе дода мешавад, ки агар онҳо аз ҳамсар (ҳамсари собиқ) ё падару модарашон таъминот гирифта натавонанд.

Моддаи 97. Еҳдадориҳои набера оид ба таъминоти бобою бибӣ (модаркалон)

Бобою биби (модаркалони) меҳтохи корношоям дар сурати аз фарзандони болиғи қобили меҳнат ё ҳамсари (ҳамсари собиқи) худ гирифта натавонистани таъминот ҳуқуқ доранд ба тартиби судӣ аз наберагони болиғи қобили меҳнати худ, ки дорои маблағи зарурӣ мебошанд, алимент талаб кунанд.

Моддаи 98. Еҳдадориҳои писарандар ва духтарандар оиди таъминоти падарандар ва модарандар

1. Падарандар ва модарандари корношоями меҳтохе, ки писарандар ва духтарандари худро тарбия ва нигоҳубин кардаанд, агар онҳо аз фарзандони болиғи қобили меҳнат ё ҳамсари (ҳамсари собиқи) худ таъминот гирифта натавонанд, ҳуқуқ доранд аз писарандар ё духтарандари болиғи қобили меҳнат, ки маблағи зарурӣ доранд, ба тартиби судӣ таъминот талаб намоянд.

2. Суд ҳуқуқ дорад писарандар ва духтарандарро аз вазифаи таъмин кардани падарандар ё модарандар озод кунад, агар падарандар ё модарандар онҳоро на камтар аз се сол тарбия ва таъмин карда бошанд, инчунин агар онҳо еҳдадориҳои худро вобаста ба тарбияи писарандар ва духтарандар номатлуб анҳом дода бошанд.

Моддаи 99. Андозаи алименте, ки барои аъзои дигари оила ба тартиби судӣ ситонида мешавад

1. Андоза ва тартиби пардохти алимент барои шахсоне, ки дар моддаҳои 95-98 ҳамин Кодекс зикр шудаанд, тибқи созишномаи тарафҳо муайян карда мешаванд.

2. Дар сурати мавхуд набудани созишномаи тарафҳо андозаи алимент, ки барои таъмини аъзои оилаи дар ҳамин боб зикргардида ба тартиби судӣ ситонида мешавад, аз тарафи суд бо назардошти вазъи моддию оилавии пардохткунанда ва гирандаи алимент ва манфиатҳои дигари қобили таваххуҳи тарафҳо дар шакли маблағи устувори ҳар моҳ пардохтшаванда муқаррар карда мешавад.

3. Агар барои таъмини аъзои оила, ки алимент талаб мекунад, ҳамзамон якчанд нафар еҳдадор бошанд, он гоҳ суд бо назардошти вазъи моддию оилавии онҳо андозаи иштироқи ҳар яки онҳоро дар ихрои еҳдадориҳои алиментдиҳӣ муайян менамояд. Бо талаби хавобгар суд вазифадор аст, ки ҳамаи шахсонро ки барои пардохтани алимент еҳдадоранд, ба ҳисоб гирад, сарфи назар аз он ки даъво нисбати ҳамаи ин шахсон ё фақат як нафар ё якчанд нафари онҳо пешниҳод шудааст.

БОБИ 16 СОЗИШНОМАИ ПАРДОХТИ АЛИМЕНТ

Моддаи 100. Бастанӣ созишномаи пардохти алимент

Созишномаи пардохти алимент (андоза, шарт ва тартиби пардохти алимент) дар байни шахсе, ки алимент месупорад ва шахсе, ки онро мегирад, ва дар сурати ғайриқобили амал будани шахсе, ки вазифадор аст алимент супорад ва (ё) гирандаи алимент - дар байни намояндагони қонунии онҳо, баста мешавад. Шахсони қобилияти амалашон маҳдуд созишномаи пардохти алиментро бо розигии намояндагони қонуниашон имзо мекунад.

Моддаи 101. Шакли созишномаи пардохти алимент

1. Созишномаи пардохти алимент дар шакли хаттӣ баста шуда, аз тарафи идораи нотариалии давлати тасдиқ карда мешавад.

Риоя накардани шакли созишномаи пардохти алимент, ки қонун муқаррар кардааст, боиси оқибатҳое мегардад, ки меъёрҳои қонунгузорию граждани пешбинӣ намудааст.

2. Созишномаи пардохти алимент, ки дар **идораи нотариалии давлати тасдиқ** шудааст, дорои эътибори варақаи ихро мебошад. **(Қ ҶТ аз 29.04.2006с, №183)**

Моддаи 102. Тартиби бастан, ихро намудан, тағйир додан, бекор кардан ва безътибор дониستاني созишномаи пардохти алимент

1. Бастан, ихро намудан, тағйир додан, бекор кардан ва безътибор дониستاني созишномаи пардохти алимент аз реи меъёрҳои Кодекси граждании Хумҳурии Тоҷикистон сурат мегирад, ки бастан, ихро намудан, тағйир додан, бекор кардан ва безътибор дониستاني аҳдҳои гражданию ҳуқуқӣ тавассути онҳо танзим мегарданд.

2. Созишномаи пардохти алимент ҳар гоҳ бо мувофиқаи тарафҳо тағйир дода ё бекор шуда метавонад. Тағйир додан ё бекор кардани созишномаи пардохти алимент ба ҳамон шакле, ки шартномаи пардохти алимент баста шудааст, бояд сурат гирад.

3. Якхониба ихро накардани созишномаи пардохти алимент ё якхониба тағйир додани шартҳои он мумкин нест.

4. Дар сурати хиддӣ тағйир ёфтани вазъи моддӣ ё оилавии тарафҳо ва ҳангоми тағйир додан ё бекор кардани созишномаи пардохти алимент ба мувофиқа нарасидани тарафҳо тарафи манфиатдор ҳуқуқ дорад дар хусуси тағйир додан ё бекор кардани созишномаи пардохти алимент ба суд даъво пешниҳод кунад. Ҳангоми баррасии масъалаи тағйир додан ё бекор кардани созишномаи пардохти алимент суд ҳуқуқ дорад ҳама гуна манфиати қобили таваҳҳеҳи тарафҳоро ба инобат гирад.

Моддаи 103. Безътибор дониستاني созишномаи пардохти алимент, ки манфиатҳои алиментгирандаро поймол мекунад

Агар шarti пешбининамудаи созишномаи пардохти алимент оид ба таъминоти кедакони ноболиғ ё аъзои болиғи ғайриқобили амали оила манфиати онҳоро поймол кунад, аз хумла дар ҳолатҳои риоя накардани талаботи қисми дуюми моддаи 104 ҳамин Кодекс чунин созишномаро

мувофиқи талаби намояндаи қонунии кемаки но болиғ ё кемаки аъзои болиғи ғайриқобили амали оила, инчунин мақоми васояту парасторӣ ё прокурор ба тартиби судӣ безътибор донистан мумкин аст.

Моддаи 104. Андозаи алименте, ки тибқи созишномаи пардохти алимент пардохта мешавад

1. Андозаи алименте, ки тибқи созишномаи пардохти алимент пардохта мешавад, аз хониби тарафҳо дар ин созишнома муайян карда мешавад.

2. Андозаи алименте, ки мувофиқи созишномаи пардохти алимент барои кемакони но болиғ муқаррар карда мешавад, аз андозаи алименте, ки онҳо ҳангоми ба тартиби судӣ ситонидани алимент гирифта метавонианд (моддаи 81 ҳамин Кодекс) камтар буда наметавонад.

Моддаи 105. Усул ва тартиби пардохти алимент тибқи созишномаи пардохти алимент

1. Усул ва тартиби пардохти алимент тибқи созишномаи пардохти алимент, тавассути ҳамин созишнома муайян карда мешавад.

2. Алимент ҳамчун ҳисса аз маош ва (ё) дигар даромади шахсе, ки бояд алимент супорад, бо маблағи устувори пулӣ вақт-вақт ё якдафъаина, бо усули додани молу мулк ва дигар усулҳо, ки дар бораи он созиш баста шудааст, пардохта шуда метавонад. **(ҚЧТ аз 25.03.11с, №710)**

Дар созишномаи пардохти алимент якчанд усулҳои пардохти алиментро пешбинӣ намудан мумкин аст.

Моддаи 106. Индексацияи андозаи алимент, ки тибқи созишномаи пардохти алимент сурат мегирад

Индексацияи андозаи алимент, ки тибқи созишномаи пардохти алимент пардохта мешавад, мувофиқи ҳамин созишнома сурат мегирад. Агар дар созишномаи пардохти алимент тартиби дигари индексацияи андозаи алимент пешбинӣ нашуда бошад, индексация мутобиқи моддаи 118 ҳамин Кодекс сурат мегирад. **(ҚЧТ аз 19.03.2013с. №952), (ҚЧТ аз 26.12.11с.№791)**

БОБИ 17

ТАРТИБИ ПАРДОХТ ВА СИТОНИДАНИ АЛИМЕНТ

Моддаи 107. Бо ҳалномаи суд ситонидани алимент

Дар сурати набудани созишномаи пардохти алимент аъзои оилаи дар ҳамин фасли Кодекс зикргардида ҳуқуқ доранд, ки бо талаби ситонидани алимент ба суд муруҳиат намоянд.

Моддаи 108. Меҳлати муруҳиат барои гирифтани алимент

1. Шахсе, ки барои гирифтани алимент ҳуқуқ дорад, сарфи назар аз меҳлате, ки аз лаҳзаи пайдо кардани ҳуқуқи алиментгирӣ гузаштааст, метавонад дар хусуси ситонидани алимент ба суд бо ариза муруҳиат кунад.

2. Алимент барои давраи баъди мурухиат намудан ба суд муқаррар карда мешавад. Алимент барои давраи гузашта метавонад дар худуди меҳлати сесола аз лаҳзаи мурухиат кардан ба суд ситонида шавад, агар суд муқаррар кунад, ки то мурухиат кардан ба суд барои гирифтани таъминот саъю кешиш карда шудааст, вале бинобар сабаби саркашии шахси алиментдиҳанда аз пардохти он, алимент гирифта нашудааст.

Моддаи 109. Мувақаттан ситонидани алимент

1. Аз реи парвандаҳо дар бораи ситонидани алимент суд ҳуқуқ дорад, ки то эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳалномаи суд дар бораи ситонидани алимент ва дар сурати барои кедакони ноболиғ ситонидани алимент - то қабул гардидани ҳалнома дар бораи ситонидани алимент оиди мувақаттан ситонидани алимент қарор барорад.

2. Андозаи алименти муваққатан ситонидашавандаро суд бо назардошти вазъи моддӣ ё оилавии тарафҳо муайян менамояд. Андозаи алименти муваққатан барои таъминоти кедакони ноболиғ ситонидашаванда мутобиқи моддаи 81 ҳамин Кодекс муайян карда мешавад.

Моддаи 110. Ҳададории маъмурияти ташкилот дар бораи доштани алимент

Маъмурияти ташкилоти ҳои кори шахсе, ки ҳададор аст алимент диҳад, вазифадор мебошад, ки дар асоси созишномаи аз хониби нотариус тасдиқшудаи тарафҳо ё варақаи ихро ҳар моҳ аз музди меҳнат ва (ё) даромади дигари алиментдиҳанда, ки ҳададор аст алимент супорад, ё аз ҳисобномаи шахси алиментдиҳанда на дертар аз се рези пас аз санаи ба алиментдиҳанда додани музди меҳнат ва (ё) даромади дигари вай алиментро нигоҳ дошта, ба шахси алиментгиранда супорад.

Моддаи 111. Нигоҳ доштани алимент дар асоси созишномаи пардохти алимент

Нигоҳ доштани алимент дар асоси созишномаи аз хониби нотариус тасдиқшуда оид ба пардохти алимент дар ҳолатҳое сурат мегирад, ки агар маблағи умумии нигоҳдошташаванда дар асоси созишнома ва варақаҳои ихро аз панхоҳ фоизи маош ва (ё) дигар даромади шахси алиментдиҳанда бештар бошад.

Моддаи 112. Ҳададории додани маълумот дар хусуси тағйири ҳои кори шахси алиментдиҳанда

1. Маъмурияти ташкилоте, ки бо ҳалномаи суд ё созишномаи аз хониби идораи нотариалии давлатӣ тасдиқшудаи пардохти алимент алиментро нигоҳ медошт, вазифадор аст, ки дар муддати се рез ба ихроҷии суди маҳали ихрои ҳалнома дар бораи ситонидани алимент ва ба шахси алиментгиранда дар хусуси аз кор озод шудани шахси алиментдиҳанда ва агар маълум бошад, дар хусуси ҳои нави кор ё истиқомати ӯ хабар диҳад.

2. Шахсе, ки барои додани алимент еҳдадор аст, бояд дар меҳлати муқаррарнамудаи қисми 1 ҳамин модда ба ихроҷии суд ва ба алиментгиранда дар хусуси дигар шудани ҳои кор ё истиқоматаш ва дар сурати додани алимент ба кедакони ноболиғ инчунин дар хусуси музди кор ё даромади дигари иловагӣ хабар диҳад.

3. Дар сурати бо сабабҳои беасос хабар надодани маълумоти дар қисмҳои 1 ва 2 ҳамин модда зикргардида, шахсони мансабдор ва шахрвандони дигаре, ки дар ин кор гунаҳгоранд, мувофиқи тартиби муқаррарнамудаи қонун ба хавобгарӣ кашида мешаванд.

Моддаи 113. Ситонидани маблағ аз ҳисоби молу мулки алиментдиҳанда хангоми додани алимент

1. Алимент ба андозаи муқаррарнамудаи созишномаи пардохти алимент ё ҳалномаи суд, инчунин қарзи пардохти алимент аз ҳисоби музди меҳнат ва (ё) даромади дигари алиментдиҳанда ситонида мешавад, вале дар сурати кам будани музди меҳнат ва (ё) даромади дигар, алимент аз ҳисоби маблағи алиментдиҳанда, ки дар ҳисобномаҳои дар бонкҳо ё муассисаҳои дигари кредитӣ мебошанд, инчунин аз маблағҳои тибқи қарордод дар ташкилотҳои тихоратию ғайритихоратӣ гузошта шудаанд, ба ғайр аз қарордохое, ки боиси гузаштани ҳуқуқи моликият мегардад, ситонида мешавад.

Дар сурати нокифоя будани ин маблағ алимент аз ҳисоби ҳама гуна **молу мулки** алиментдиҳанда, ки мувофиқи қонун аз ҳисоби он маблағ ситонидан мумкин аст, ситонида мешавад. **(ҚҶТ аз 25.03.11с, №710)**

2. Ситонидани алимент аз ҳисоби маблағи дар ҳисобномаҳо будаи алиментдиҳанда ва **молу мулки** дигари е мувофиқи тартиби пешбининамудаи қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон сурат мегирад. **(ҚҶТ аз 25.03.11с, №710)**

Моддаи 114. Муайян намудани қарзи вобаста ба алимент

1. Алимент дар асоси созишномаи пардохти алимент ё дар асоси варақаи ихро барои меҳлати гузашта то давраи се сола ситонида мешавад, ки то пешниҳоди варақаи ихро ё созишномаи аз хониби нотариус тасдиқгардидаи тарафҳо барои ситонидани алимент гузаштааст.

2. Дар ҳолатҳое, ки алимент дар асоси варақаи ихро ё созишномаи аз хониби нотариус тасдиқгардидаи тарафҳо оид ба ситонидани алимент бо айби шахсе, ки еҳдадор аст алимент супорад, пардохта нашуда бошад, алимент сарфи назар аз меҳлати сесолаи дар қисми 2 моддаи 108 ҳамин Кодекс муқарраргардида барои тамоми давра ситонида мешавад.

3. Андозаи қарзро ихроҷии суд дар асоси андозаи алименти бо ҳалномаи суд ё созишномаи пардохти алимент таъиншуда муайян менамояд.

4. Андозаи қарзи алименти мутобиқи моддаи 81 ҳамин Кодекс барои кедани ноболиғ додашаванда бо назардошти музди воқеии меҳнат ва даромади дигари қарздор дар давоми даврае, ки алимент ситонида нашудааст, муайян карда мешавад. Агар қарздор дар ин давра кор накарда бошад ё асноди тасдиқкунандаи музди меҳнат ва даромади дигари е пешниҳод

нагарданд, қарз дар асоси музди миёнаи меҳнат дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар лаҳзаи ситонидани қарз муайян карда мешавад.

5. Агар чунин муайянкунии қарз манфиати яке аз тарафхоро хиддӣ поймол кунад, тарафе, ки манфиаташ поймол шудааст, ҳуқуқ дорад ба суд муроҳиат намояд ва суд метавонад бо назардошти вазъи моддӣ ё оилавии тарафҳо ва дигар ҳолатҳои қобили таваххӯш қарзро бо маблағи устувори пулӣ муайян кунад.

6. Ҳангоми розӣ набудан бо муайянкунии қарзи алимент аз хониби ихроҷии суд ҳар яке аз тарафҳо метавонад тибқи тартиби пешбининамудаи **қонунгузори мурофиавии граждани Ҷумҳурии Тоҷикистон** аз амали ихроҷии суд шикоят кунад. **(ҚЧТ аз 26.12.11с.№791)**

Моддаи 115. Озод кардан аз додани қарзи алимент

1. Ҳангоми додани алимент барои кедакони ноболиғ бо мувофиқаи тарафҳо озод кардан аз пардохти қарз ё кам кардани он мумкин нест.

2. Суд ҳуқуқ дорад бо даъвои алиментдиҳанда еро пурра ё қисман аз пардохти қарзи алимент озод намояд, агар муқаррар кунад, ки қарз бо сабаби бемории ин шахс ё бо дигар сабабҳои узрнок пардохта нашудааст ва вазъи моддию оилавии ӯ имконият намедихад, ки қарзашро пешонад.

Моддаи 116. Масъулият барои сари вақт напардохтани алимент

1. Ҳангоми ба миён омадани қарз бо гуноҳи шахсе, ки еҳдадор аст тибқи созишномаи пардохти алимент алимент супорад, шахси гуноҳгор мувофиқи тартиби пешбининамудаи ҳамин созишнома хавобгар мебошад.

2. Ҳангоми ба миён омадани қарз бо гуноҳи шахсе, ки тибқи ҳалномаи суд бояд алимент супорад, шахси гуноҳгор ба алиментгиранда аз маблағи напардохтаи алимент барои ҳар рези гузаронидашуда дар ҳаҷми **0,1** фоиз харимаи аҳдшиканӣ месупорад. **(ҚЧТ аз 26.12.11с.№791)**

Алиментгиранда инчунин ҳуқуқ дорад аз гуноҳгоре, ки ба пардохти алимент еҳдадор аст, барои сари вақт напардохтани алимент тамоми зарареро, ки вобаста ба сари вақт анҳом надодани еҳдадорихои пардохти алимент дар қисми харимаи аҳдшиканӣ расонида шудааст, ситонад.

Моддаи 117. Нораво будани ба ҳисоб гирифтани ва пас талаб карда руёнидани алимент

1. Пардохтҳои алиментӣ аз ҳисоби талаботи дигари мутақобила сурат гирифта наметавонад.

2. Пас талаб карда гирифтани маблағи пардохташудаи алимент, мумкин намебошад ба истиснои ҳолатҳои зерин:

- бекор кардани ҳалномаи суд ба сабаби **маълумоти бардурӯғ** ё асноди қалбакиро пешниҳод кардани шахси алиментгиранда; **(ҚЧТ аз 26.12.11с.№791)**

- безътибор дониستاني созишномаи пардохти алимент дар сурати бо роҳи фиреб, таҳдид ё зероварии алиментгиранда ба имзо расонидани он;

- бо ҳукми суд ошкор гардидани далели сохтакории ҳалномаи, созишномаи пардохти алимент ё варақаи ихро, ки дар асоси онҳо алимент пардохта шудааст.

3. Агар кирдори дар қисми 2 ҳамин модда зикргардида аз хониби намояндаи кедаки ноболиғ ё аъзои болиғи ғайри қобили амали алиментгиранда содир шуда бошад, алимент пас талаб карда гирифта намешавад ва маблағи пардохтшудаи алимент тибқи даъвои шахси барои пардохти алимент еҳдадоршуда аз намояндаи гунаҳгор ситонида мешавад.

Моддаи 118. Индексация пардохтҳои алимент

1. Маблағи алименти бо ҳалномаи суд дар шакли пули устувор ситонидашаванда аз хониби маъмурияти ташкилоти маҳали нигоҳ доштани алимент мутаносибан бо зиёдшавии андозаи ҳадди ақалли музди меҳнатӣ тибқи қонун муқарраргардида индексация карда мешавад.

2. Ба мақсади индексатсияи пардохти алимент суд метавонад андозаи алиментро бо маблағи устувори пулӣ, ки ба андозаи муайяни ҳадди ақали музди меҳнат мувофиқ аст, муқаррар намояд. (ҚЧТ аз 26.12.11с.№791)

Моддаи 119. Пардохти алимент дар сурати барои сукунати доимӣ ба давлати дигар рафтани алиментдиҳанда

1. Шахсоне, ки барои сукунати доимӣ ба давлате мераванд, ки Хумҳурии Тоҷикистон бо он шартномаи байналмилалӣ пешбиникунандаи эътирофи мутақобила ва ихрои ҳалномаҳои судро дар хусуси ситонидани алимент ба имзо нарасонидааст, вазифадоранд бо аъзои оилашон дар бораи пардохти алимент созишномаи хаттӣ ба имзо расонанд ва он бояд аз хониби нотариус тасдиқ арда шавад.

2. Дар сурати ҳосил нашудани мувофиқа, шахси манфиатдор ҳуқуқ дорад ба суд муроҳиат карда, дар шакли маблағи устувор муайян намудани алимент ва пардохти яквқтаи алимент ё ба ҳисоби маблағи алимент додани молу мулки мушаххас ё бо тариқи дигар додани алиментро талаб намояд. (ҚЧТ аз 29.04.2006с, №183), (ҚЧТ аз 25.03.11с, №710)

Моддаи 120. Тағйир додани андозаи алименти муқаррарнамудаи суд ва озод кардан аз додани алимент

1. Агар ҳангоми набудани созишномаи тарафҳо оид ба пардохти алимент баъди тибқи тартиби судӣ муқаррар намудани андозаи алимент вазъи моддӣ ва оилавии алиментдиҳанда ё алиментгиранда тағйир ёфта бошад, суд ҳуқуқ дорад бо талаби ҳар яки онҳо андозаи муқарраргардидаи алиментро кам кунад ё алиментдиҳандаро аз додани он озод намояд. Ҳангоми тағйир додани андозаи алимент ё озод кардан аз додани он суд метавонад инчунин ҳар гуна манфиати дигари қобили таваххехи тарафҳоро ба инобат гирад.

2. Агар муқаррар гардад, ки шахси ба балоғатрасидаи қобили амал нисбати шахси барои додани алимент еҳдадоршуда қасдан хиноят содир кардааст ё ҳангоми рафтори ношоистаи аъзои болиғи қобили амал дар оила

суд метавонад ситонидани алиментро барои шахси болиғи қобили амал рад намояд.

Моддаи 121. Қатъ гардидани еҳдадорихои алимент

1. Еҳдадорихои алиментӣ, ки тибқи созишномаи пардохти алимент муқаррар карда шудаанд, бо ғавти яке аз тарафҳо, гузашти меҳлати амали ҳамин созишнома ё тибқи дигар асосҳои пешбинишудаи ҳамин созишнома қатъ мегарданд.

2. Пардохти алименти тибқи тартиби судӣ ситонидашаванда дар ҳолатҳои зерин қатъ мегардад:

- дар сурати ба балоғат расидани кедак ё дар ҳолати то ба балоғат расиданашон қобили амал ҳисоб шудани кедакони ноболиғ;

- баъди фарзандхондӣ шудани кедаке, ки барои таъминоти е алимент ситонида мешуд;

- пас аз таҳсилро дар муассисаҳои таълимии **таҳсилоти миёна ё олии касби** хатм кардани кедакони ба балоғатрасида ё ба синну соли дар моддаи 86 ҳамин Кодекс муқарраргардида расидани онҳо; **(ҚЧТ аз 14.11.2016 сол №1365)**

- ҳангоми аз хониби суд эътироф гардидани барқарор шудани қобилияти меҳнатӣ ё қатъи меҳтоҳии алиментгиранда;

- дар сурати аз нав **ниқоҳ** кардани зан ё шавҳари собиқи меҳтоҳи корношоями алиментгиранда (моддаи 94 ҳамин Кодекс); **(ҚЧТ аз 25.03.11с, №710)**

- вафот кардани шахси алиментгиранда ё шахсе, ки ба додани алимент еҳдадор аст.

Ф А С Л И VI ШАКЛҲОИ ТАРБИЯИ КЕДАКОНЕ, КИ БЕ ПАРАСТОРИИ ПАДАРУ МОДАР МОНДААНД

Б О Б И 18 ОШҚОР ВА ХОБАҲОКУНИИ КЕДАКОНЕ, КИ БЕ ПАРАСТОРИИ ПАДАРУ МОДАР МОНДААНД

Моддаи 122. Ҳифзи ҳуқуқ ва манфиатҳои кедаконе, ки бе парастории падару модар мондаанд

1. Ҳифзи ҳуқуқ ва манфиатҳои кедакон дар ҳолатҳои ғавти падару модар, аз ҳуқуқи падару модарӣ маҳрум кардани онҳо, маҳдуд кардани ҳуқуқи падару модарӣ, ғайри қобили амал эътироф шудани онҳо, беморӣ ва муддати телонӣ ғайриҳозир будани падару модар, саркашии падару модар аз тарбияи фарзандон ё аз ҳифзи ҳуқуқ ва манфиатҳои онҳо, аз хумла ҳангоми аз хониби падару модар рад кардани гирифтани кедакони худ аз муассисаҳои тарбиявӣ, муассисаҳои табобатӣ ва муассисаҳои ҳифзи ихтимоии аҳоли ва дигар муассисаҳои ба ин монанд, инчунин ҳолатҳои дигари набудани

парастории падару модар, ба зимаи мақомоти васоюту парасторӣ гузошта мешавад.

Мақомоти васоюту парасторӣ кедаконеро, ки бе парастории падару модар мондаанд, ошкор намуда, баҳисобгирии онҳо ва бо назардошти ҳолатҳои мушаххаси маҳрум шудан аз парастории падару модар усули хобахосозии кедакони бе парастории падару модар мондаро (моддаи 124 ҳамин Кодекс) интихоб менамоянд ва ҳамчунин назорати минбаъдаи шароити таъминот, тарбия ва таълими онҳоро амалӣ менамоянд.

Ба ғайр аз мақомоти васоюту парасторӣ ба дигар шахсони ҳуқуқӣ ва воқеӣ барои ошкор намудан ва хобахокунии кедакони бе парастории падару модар монда, ихозат дода намешавад.

2. Мақомоти васоюту парасторӣ мақомоти ихроияи маҳаллии ҳокимияти давлати мебошанд. Масъалаҳои ташкил ва ҷаъолияти **мақомоти ихроияи маҳаллии ҳокимияти давлати** барои амалӣ намудани васоюту парастории кедакони бе парастории падару модар монда аз хониби мақомоти зикргардида, **тибқи тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур, Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдак» ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон** муайян карда мешавад. (**Қ ҶТ аз 29.04.2006с, №183**), (**ҚҶТ аз 26.12.11с.№791**), (**ҚҶТ аз 14.11.2016 сол №1365**)

Моддаи 123. Ошкоркунӣ ва баҳисобгирии кедакони бе парастории падару модар монда

1. Шахсони мансабдори муассисаҳо (муассисаҳои таълимии томақтабӣ, муассисаҳои **таълимии таҳсилоти** умумӣ, муассисаҳои табобатӣ ва дигар муассисаҳо) ва дигар шахрвандоне, ки оид ба кедакони дар қисми 1 моддаи 122 ҳамин Кодекс зикргардида маълумот доранд, еҳдадоранд ба мақомоти васоюту парастории маҳали воқеии зисти кедакон хабар диҳанд. (**ҚҶТ аз 14.11.2016 сол №1365**)

Мақоми васоюту парасторӣ дар меҳлати се рез аз лаҳзаи гирифтани чунин хабар еҳдадор аст шароити зисти кедакро санхида, дар сурати муқаррар намудани далели аз парастории падару модар ё хешу ақрабо маҳрум будани е, то ҳал гардидани масъалаи хобахокунии кедак ҳимояи ҳуқуқ ва манфиатҳои еро таъмин намояд.

2. Роҳбарони муассисаҳои тарбиявӣ, муассисаҳои табобатӣ, муассисаҳои ҳифзи ихтимоии аҳоли ва дигар муассисаҳои ба ин монанд, ки дар онҳо кедакони бе парастории падару модар монда хойгир карда шудаанд, вазифадоранд дар меҳлати ҳафт рез аз рези барояшон аён гардидани он, ки кедак метавонад барои тарбия ба оила супурда шавад, дар ин бора ба мақоми васоюту парастории маҳали хойгиршавии муассисаи мазкур хабар диҳанд.

3. Барои ихро накардани еҳдадориҳои пешбининамудаи қисми 2 ҳамин модда, барои дидаю доништа пешниҳод намудани маълумоти бардуреғ, инчунин барои дигар кирдоре, ки хиҳати пинҳон кардани кедак аз супоридан ба тарбияи оила нигаронида шудааст, роҳбарони муассисаҳои дар қисми 2

ҳамин модда зикргардида ва мақомоти васојату парасторӣ тибқи тартиби муқаррарнамудаи қонун ба ҳавобгарӣ кашида мешаванд.

4. Тартиби ошкоркуни ва баҳисобгирии кӯдаконе, ки бе парастории падару модар мондаанд, аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад. (ҚҶТ аз 23.11.2015 сол №1239)

Моддаи 124. Хобахокунии кедаконе, ки бе парастории падару модар мондаанд

1. Кедаконе, ки бе парастории падару модар мондаанд, бояд барои тарбия ба оила (барои фарзандхондӣ), тахти васојат (парасторӣ) супурда шаванд ва дар сурати мавхӯд набудани чунин имконият **тибқи шартнома барои тарбия ба оилаҳои (мураббӣ) парастор дода шаванд** ё дар муассисаҳои кедакони یتим ё ҳар навъи муассисаҳо барои кедакони бе парастории падару модар монда (муассисаҳои тарбиявӣ, муассисаҳои табобатӣ, ҳифзи ихтимоии аҳоли ва дигар муассисаҳои ба ин монанд) хойгир карда шаванд. **(ҚҶТ аз 14.11.2016 сол №1365)**

Ҳангоми хобахо намудани кедак бояд баромади этникии кедак, мансубияти мазҳабӣ ва фарҳангӣ, забони модарӣ, имконияти таъмини идомати тарбия ва таълим ба назар гирифта шавад.

2. То лаҳзаи дар оила ё дар муассисаҳои дар қисми 1 ҳамин модда зикргардида хобахокунии кедаконе, ки бе парастории падару модар мондаанд, ихрои вазифаи васӣ (парастор) муваққатан ба зиммаи мақоми васојату парасторӣ гузошта мешавад.

БОБИ 19 ФАРЗАНДХОНДӢ

Моддаи 125. Кедаконе, ки онҳоро ба фарзандхондӣ қабул кардан мумкин аст

1. Фарзандхондӣ шакли афзалиятноки ҷобачокунии кӯдакони бе парастории падару модармонда мебошанд.

2. Фарзандхондӣ нисбати кедакони ноболиғ танҳо манфиатҳои онҳо бо риояи талаботи моддаи 124 Кодекси мазкур, ҳамчунин бо дарназардошти имконияти инкишофи пурраи ҷисмони, рӯҳи, маънави ва ахлоқии кӯдак иҷозат дода мешавад.

3. Фарзандхондӣ бародарону хоҳарон аз ҷониби шахсони гуногун, ба истиснои ҳолатҳои, ки фарзандхондӣ ба манфиати кедак мебошад, иҷозат дода намешавад. **(Қ ҶТ аз 29.04.2006с, №183)**

4. Тартиби пешниҳоди хулосаи мақомоти васојату парастори ва номгӯи маълумоти онро Низомнома дар бораи мақомоти васојату парастори муайян мекунад.

(ҚҶТ аз 23.11.15с.№1239)

Моддаи 126. Тартиби ба фарзандхондӣ қабул кардан

1. Фарзандхондӣ дар асоси аризаи шахсоне (шахсе), ки кедакро ба фарзандӣ қабул кардан мехоҳанд, аз тарафи суд расмӣ карда мешавад. Парвандаҳои фарзандхондиро суд ба тартиби муурофияи махсус баррасӣ менамояд.

Парвандаҳои фарзандхондӣ дар суд бо иштироки мақомоти васоюти парасторӣ ва прокурор баррасӣ мегардад. **(Қ ҶТ аз 29.04.2006с, №183)**

2. Шаҳрвандони Хумҳурии Тоҷикистон бо интихоби худ ба суди маҳали истиқомати кедани ба фарзандхондӣ қабулшаванда ё ба суди маҳали истиқомати худ барои ба фарзандхондӣ гирифтани кедак ариза медиҳанд.

3. То аризаи фарзандхондиро баррасӣ намудани суд мақомоти васоюти парасторӣ вазифадоранд шароити зиндагии шахсеро, ки хоҳиши ба фарзандхондӣ қабул кардани кедакро дорад, санхида, муайян кунанд, ки фарзандхондӣ ба манфиати кедак аст ё не, оё барои фарзанд хондан монеае ҳаст, инчунин муносибати кедак ба фарзандхондӣ ва фикри ӯро барои ба фарзандхондӣ қабул шуданаш муайян намуда, хулосаҳояшонро дар хусуси имконияти фарзандхондӣ ба суд пешниҳод намоянд.

Мақомоти васоюти ва парастори вазифадоранд ба шахсоне(шахсе), ки кӯдакро ба фарзандхондӣ қабул мекунанд, дар бораи саломатии кӯдак маълумот диҳанд. (Қ ҶТ аз 29.04.2006с, №183)

4. Тартиби пешниҳоди хулосаи мақомоти васоюти парастори ва номгӯи маълумоти онро Низомнома дар бораи мақомоти васоюти парастори муайян мекунанд. **(ҚҶТ аз 23.11.2015 сол №1239)**

5. Ҳуқуқ ва ҳададорихои фарзандхонда ва фарзандхондишуда аз лаҳзаи эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳалномаи суд дар бораи фарзандхондӣ оғоз меёбад.

Фарзандхонд шудани кедак бояд мувофиқи тартибе, ки барои сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ муқаррар гардидааст, дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ ба қайди давлатӣ гирифта шавад.

Суд вазифадор аст, ки дар давоми се рези баъди эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳалнома дар бораи фарзандхондӣ ба мақоми сабти асноди ҳолати шаҳрвандии маҳалли қабули ҳалнома иқтибоси ин ҳалномаро фириштад.

Моддаи 126¹. Манъ будани фаъолияти миёнарави дар фарзандхондии кӯдак

1. Фаъолияти миёнарави оид ба фарзандхондии кӯдак, яъне тамомифаъолияти шахсони дигар бо мақсади интиҳоб кардан ва додани кӯдак барои фарзандхондӣ аз ном ва ба манфиати шахсоне, ки хоҳиши ба фарзандхондӣ гирифтани кӯдакро доранд, манъ мебошад.

2. Фаъолияти мақомоти васоюти парастори оид ба иҷрои ўҳдадорихои ба зиммашон гузошташуда, барои ошкоркуни ва чобачокунии кӯдакони бе парастории падару модармонда фаъолияти миёнарави ба ҳисоб намеравад ва мақсади ба даст даровардани фондаро надорад.

3. Ҷавобгари барои ғаъолияти миёнарави тибқи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда мешавад. (Қ ҶТ аз 29.04.2006с, №183)

Моддаи 127. Шахсоне, ки ҳуқуқи ба фарзандхондӣ қабул карданро доранд

1. Ба фарзандхондӣ қабул кардан танҳо аз тарафи шахрвандони ба балоғатрасидаи Ҷумҳурии Тоҷикистон, ба истиснои шахсони зерин сурат мегирад:

- шахсоне, ки ҷои муайяни истиқомат надоранд;
- шахсоне, ки ҳангоми фарзандхондӣ барои содир кардани ҷинояти қасдона доғи суди доранд;

- шахсоне, ки суд барои содир намудани ҷиноят нисбати онҳо ҷораи маҷбурии дорои хусусияти тибби таъин кардааст; (Қ ҶТ аз 29.04.2006с, №183)

- шахсоне, ки суд онҳоро ғайриқобили амал ё қобилияти амалашон маҳдуд эътироф намудааст;

- зану шавҳаре, ки суд яке аз онҳоро ғайриқобили амал ё қобилияти амалаш маҳдуд эътироф намудааст;

- шахсоне, ки суд онҳоро аз ҳуқуқи падару модар маҳрум сохтааст ё ҳуқуқи падару модарро маҳдуд кардааст;

- шахсоне, ки ба сабаби ихрои ғайриқаноатбахши еҳдадорихои бо қонун ба зиммашон гузошташуда аз вазифаи васӣ ё парасторӣ дур карда шудаанд;

- шахсоне, ки қаблан фарзандхонд доштанду вале фарзандхондӣ бо гуноҳи онҳо аз хониби суд бекор карда шудааст;

- шахсоне, ки аз сабаби беморӣ наметавонанд ҳуқуқи падару модарро амалӣ намоянд. Номгеи беморихое, ки дар сурати мубтало будан ба онҳо шахс наметавонад кедакро ба фарзандхондӣ қабул кунад, таҳти васоят (парасторӣ) гирад, аз хониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда мешавад.

2. Муқаррароти сархати якуми қисми 1 ҳамин модда нисбат ба падарандар ва модарандар татбиқ намегардад. (ҚҶТ аз 23.11.2015 сол №1239)

3. Шахсоне, ки байни худ никоҳ надоранд, наметавонанд ҳамон як кедакро муштаракан ба фарзандхондӣ қабул кунанд.

Моддаи 128. Фарқияти синну соли шахси ба фарзандхондӣ қабулқунанда ва фарзандхондшаванда

1. Фарқияти синну соли шахси ба фарзандхондӣ қабулқунанда, ки оиладор нест ва фарзандхондшаванда бояд аз ҳабдаҳ сол кам набошад. (Ин меъёр аз 1 январи соли 2011 мавриди амал қарор мегирад). (Қ ҶТ аз 21.07.10с, №613)

2. Дар сурати ба фарзандхондӣ қабул кардани кедак аз хониби падарандар (модарандар) фарқияти синну соли дар қисми 1 ҳамин модда муқарраргардида зарур нест.

Моддаи 129. Розигии падару модар барои фарзандхондии кедак

1. Барои фарзандхондии кедак розигии падару модари кедак зарур аст. Дар сурати фарзандхондии кедаци падару модари ноболиғи ба синни **ҳабдахсолаги** нарасида инчунин розигии падару модар, васиён ва парасторони онҳо ва дар сурати набудани падару модар ё васиён (парасторон) розигии мақоми васојту парасторӣ зарур аст. **(Ин меъёр аз 1 январи соли 2011 мавриди амал қарор мегирад). (Қ ҶТ аз 21.07.10с, №613)**

Розигии падару модар барои фарзандхондии кедаконашон бояд дар аризаи тасдиқнамудаи **идораи нотариалии давлати** ё маъмурияти муассисае, ки кедаци бе парастории падару модар монда дар он қарор дорад, мақоми васојту парастории маҳалли фарзандхондӣ сурат мегирад ё маҳалли истиқомати падару модар ифода ёбад ё бевосита дар суд ҳангоми фарзандхондӣ баён карда шавад. **(Қ ҶТ аз 29.04.2006с, №183)**

2. Падару модар ҳуқуқ доранд розигии додаи худро дар бораи ба фарзандхондӣ додани кедакон то баровардани ҳалномаи суд оид ба фарзандхондӣ бозпас талаб кунанд.

3. Падару модар метавонанд барои фарзандхондии кедак ба шахси мушаххас ё бе зикр кардани шахси мушаххас розигӣ диҳанд. Мақомоти васојту парасторӣ дар мавриди мутобиқати фарзандхондӣ ба манфиати кедак ҳулосаи худро ба суд пешниҳод менамоянд. Дар сурати аз хониби падарандари (модарандари) кедак ба фарзандхондӣ қабул кардани ӯ чунин ҳулоса талаб карда намешавад.

Моддаи 130. Фарзандхондии кедак бе розигии падару модар

Дар ҳолатҳои зерин розигии падару модар барои фарзандхондии кедак талаб карда намешавад, агар:

- онҳо маълум набошанд ё суд онҳоро бедарак ғоибшуда эътироф намояд;
- суд онҳоро ғайри қобили амал эътироф карда бошад;
- суд онҳоро аз ҳуқуқи падару модар маҳрум сохта бошад (бо риояи талаботи қисми 6 моддаи 71 ҳамин Кодекс);
- бо сабабҳои, ки суд беасос эътироф намудааст, онҳо зиёда аз шаш моҳ бо кедак якҷоя зиндагӣ накарда, аз тарбия ва таъминоти ӯ саркашӣ карда бошанд.

Моддаи 131. Розигии васиён (парасторон), роҳбарони муассисаҳои, ки кедакони бепарастормонда дар онҳо қарор доранд, барои фарзандхондӣ

1. Барои фарзандхондии кедаконе, ки таҳти васојт (парасторӣ) қарор доранд, розигии хаттии васии (парасторӣ) онҳо зарур аст.

Барои фарзандхондии кедаконе, ки бе парастории падару модар монда, дар муассисаҳои дахлдори тарбиявӣ тиббӣ, муассисаҳои ҳифзи ихтимоии аҳоли ва муассисаҳои дигари ба ин монанд қарор доранд, розигии хаттии роҳбари ин муассиса зарур аст.

2. Суд ҳуқуқ дорад ба манфиати кедак бе розигии шахсони дар қисми 1 ҳамин модда тазаккурёфта дар хусуси фарзандхондӣ ҳалнома қабул намояд.

Моддаи 132. Фикри кедаци фарзандхондшуда оиди фарзандхондшавӣ

1. Барои фарзандхондӣ намудани кедাকে, ки ба синни даҳсолагӣ расидааст, фаҳмидани фикри ӯ лозим аст.

2. Агар кедак то додани ариза дар бораи фарзандхонд шуданаш дар оилаи шахси ӯро ба фарзандхондӣ гиранда зиндагӣ карда, ӯро падар ё модари худ шуморад, фарзандхондӣ метавонад ба таври истисно, бе назардошти фикри фарзандхондшаванда сурат гирад.

Моддаи 133. Розигии ҳамсари шахсе, ки кедакро ба фарзандхондӣ мегирад

1. Ҳангоми кедакро ба фарзандхондӣ қабул кардани яке аз ҳамсарон, агар кедакро зану шавҳар якҷоя ба фарзандхондӣ қабул нақунанд, розигии ҳамсари дигар зарур аст.

2. Агар зану шавҳар муносибатҳои оилавино қатъ намуда, зиёда аз як сол ҳамроҳ зиндагӣ нақунанд ва ҳои истиқомати ҳамсари дигар маълум набошад, розигии ӯ барои фарзандхондӣ зарур нест.

Моддаи 134. Ном, номи падар ва насаби кедаци фарзандхондшуда

1. Ном, номи падар ва **насаби** кедаци фарзандхондшуда нигоҳ дошта мешавад.

2. Бо хоҳиши шахси фарзандхонда ба фарзандхондшуда **насаби** фарзандхонда, инчунин номи, ки фарзандхонда додааст, гузошта мешавад. Ба кедаци фарзандхондшуда номи марди фарзандхондкарда, ҳамчун **насаб** гузошта мешавад, агар шахси фарзандхондкарда хинси зан бошад ба кедаци фарзандхондшуда номи касе, ки зан ӯро ба сифати падари кедаци фарзандхондшуда зикр намудааст, гузошта мешавад. Агар **насаби** зану шавҳари фарзандхондкарда гуногун бошад, бо мувофиқаи фарзандхондкардагон ба кедаци ба фарзандхондӣ гирифташон **насаби** яке аз онҳо ё ба тартиби пешбиниамудаи моддаи 58 ҳамин Кодекс **насаб** дода мешавад.

3. Ҳангоми кедакро ба фарзандхондӣ қабул кардани зан (мард), ки дар ақди никоҳ нест, бо хоҳиши ӯ **насаб** ва номи падар (модар), инчунин номи падари (модари) кудаци фарзандхондшуда дар китоби сабти таваллуд бо нишондоди ин шахс (фарзандхонда) навишта мешавад.

4. Тағйир додани **насаб**, ном ва номи падари кедаци фарзандхондшудаи ба синни даҳсолагӣ расида, ба истиснои ҳолатҳои дар қисми 2 моддаи 132 ҳамин Кодекс пешбинигардида, танҳо бо розигии ӯ мумкин аст.

5. Дар бораи тағйир додани **насаб**, ном ва номи падари фарзандхондшаванда дар ҳалномаи суд оид ба фарзандхондӣ зикр карда мешавад. **(ҚЧТ аз 23.11.2015 сол №1239)**

Моддаи 135. Тағйир додани сана ва маҳалли таваллуди кўдаки фарзандхондшаванда

1. Барои таъмини сирри фарзандхонди бо хоҳиши фарзандхондкунандагон сана ва маҳалли таваллуди кўдаки фарзандхондшаванда метавонанд тағйир дода шаванд. Тағйир додани санаи таваллуди кўдак танҳо дар сурати фарзандхонд кардани кўдаки навзод (то яксола) ва ба муддати на зиёда аз се моҳ иҷозат дода мешавад.

2. Оид ба тағйир додани сана ва маҳалли таваллуди кўдаки фарзандхондшуда дар ҳалномаи суд дар бораи фарзандхондии кўдак зикр карда мешавад. (ҚҶТ аз 23.11.2015 сол №1239)

Моддаи 136. Сабти номи шахсони фарзандхондкарда ҳамчун падару модари кедаки фарзандхондшуда

1. Бо хоҳиши шахсони фарзандхондкарда суд метавонад оиди дар дафтари сабти таваллуд ҳамчун падару модари кедаки фарзандхондшуда сабт намудани номи онҳо ҳалнома қабул намояд.

2. Барои чунин сабт нисбати кедаки фарзандхондшудаи ба синни даҳсолагӣ расида, ба истиснои ҳолатҳои пешбиниамудаи қисми 2 моддаи 32 ҳамин Кодекс, розигии кедак зарур аст.

3. Дар хусуси зарурати чунин сабт дар ҳалномаи суд дар бораи фарзандхондӣ нишон дода мешавад.

Моддаи 137. Оқибатҳои ҳуқуқии фарзандхондии кедак

1. Кедакони фарзандхондшуда ва авлоди онҳо нисбат ба фарзандхондагон ва ҳешовандонашон, фарзандхондагон ва ҳешовандони онҳо, нисбати фарзандхондшудагон ва авлоди онҳо дар ҳуқуқи еҳдадорихоӣ **молу мулки** ва **ғайримолумулки** шахсӣ аз реи аслу насаб ба ҳешовандон баробар карда мешаванд. (ҚҶТ аз 25.03.11с, №710)

2. Кедакони фарзандхондшуда нисбати падару модари худ ва ҳешовандони онҳо ҳуқуқи **ғайримолумулки** ва **молу мулкии** шахсиро аз даст дода, аз еҳдадорихоӣ нисбати онҳо озод мешаванд. (ҚҶТ аз 25.03.11с, №710)

3. Ҳангоми ба фарзандхондӣ қабул кардани кедак аз тарафи як шахс, агар фарзандхондкунанда мард бошад, ҳуқуқҳои **ғайримолумулки** ва **молу мулкии** шахсӣ ва еҳдадорихоӣ бо хоҳиши модар ва агар фарзандхондкунанда зан бошад бо хоҳиши падар нигоҳ дошта шуда метавонад. (ҚҶТ аз 25.03.11с, №710)

4. Агар яке аз падару модар вафот карда бошад, он гоҳ бо хоҳиши падару модари вафоткарда (бобою биби кедак) ҳуқуқи еҳдадорӣ нисбат ба ҳешовандони волиди вафоткарда метавонанд нигоҳ дошта шаванд, агар инро манфиати кедак талаб кунад. Ҳуқуқи падару модари падар ё модари фавтида барои муошират бо кедаки фарзандхондшуда мутобиқи моддаи 67 ҳамин Кодекс амалӣ мегардад.

5. Дар хусуси нигоҳ доштани муносибатҳои кедаки фарзандхондшуда бо яке аз падару модар ё бо хешовандони падар ё модари вафоткарда дар ҳалномаи суд оид ба фарзандхондӣ зикр карда мешавад.

6. Оқибати ҳукуки ба фарзандхондӣ гирифтани кедак, ки дар қисмҳои 1 ва 2 ҳамин модда пешбинӣ шудааст, сарфи назар аз сабти фарзандхондкардагон ба сифати падару модар дар санади сабти таваллуди кедак фаро мерасад.

Моддаи 138. Нигоҳ доштани ҳукуки кедаки фарзандхондашуда ба нафақа ва ёрдампулӣ

Кедаке, ки дар вақти ба фарзандхондӣ гирифта шуданаш бинобар вафоти падару модараш ба нафақаю ёрдампулӣ ҳуқуқ дорад, ин ҳуқуқро дар сурати ба фарзандхондӣ қабул шуданаш низ нигоҳ медорад.

Моддаи 139. Сирри фарзандхондии кедак

1. **Сирри** фарзандхондии кедакро қонун муҳофизат мекунад. Судьяҳое, ки дар бораи фарзандхондӣ ҳалнома қабул кардаанд ё шахсони мансабдоре, ки сабти давлатии онро анҳом додаанд, инчунин шахсоне, ки ба ҳар тариқи дигар аз фарзандхондӣ огоҳанд, бояд **сирри** фарзандхондиро нигоҳдоранд.

2. Шахсони дар қисми 1 ҳамин модда зикргардида, ки **сирри** фарзандхондии кедакро бар ҳилофи иродаи фарзандхондагон фош кардаанд, ба тартиби муқаррарнамудаи қонун ба ҷавобгарӣ кашида мешаванд.

(ҚЧТ аз 23.11.2015 сол №1239)

Моддаи 140. Бекор кардани фарзандхондии кедак

1. Фарзандхондии кедак ба тартиби судӣ бекор карда мешавад.

2. Парванда оид ба бекор кардани фарзандхондии кедак бо иштироки мақоми васоияту парасторӣ, инчунин прокурор баррасӣ мешавад.

3. Фарзандхондӣ аз рези эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳалномаи суд дар бораи бекор кардани фарзандхондии кедак қатъ мегардад.

Суд вазифадор аст дар давоми се рези пас аз эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳалномаи суд дар мавриди бекор кардани фарзандхондии кедак иқтибоси ин ҳалномаи судро ба мақоми сабти асноди ҳолати шахрвандии маҳалли бақайдгирии давлатии фарзандхондӣ фириштад.

Моддаи 141. Асосҳо барои бекор кардани фарзандхондии кедак

1. Фарзандхондии кедак дар мавридҳои бекор карда шуда метавонад, ки агар фарзандхондкардагон аз ихрои вазифаҳои ба зиммашон гузошташудаи падару модарӣ саркашӣ кунанд, аз ҳукуки падару модарии худ сеистифода намоянд, бо кедакони фарзандхондкардашон муносибати бераҳмона дошта, майзада ё нашъаманди ашаддӣ бошанд.

2. Суд ҳуқуқ дорад бо назардошти манфиат ва фикри кедак фарзандхондиро бо сабабҳои дигар низ бекор кунад.

Моддаи 142. Шахсоне, ки ҳукуки талаби бекор кардани фарзандхондии кедакро доранд

Ҳукуки талаби бекор намудани фарзандхондкунии кедакро падару модари ҳақиқии кедаки фарзандхондшуда, фарзандхондкардагони (яке аз онҳо) кедакони фарзандхондшуда, ки ба синни чордаҳсолагӣ расидаанд, мақоми васояту парасторӣ, инчунин прокурор доро мебошанд.

Моддаи 143. Оқибати бекор кардани фарзандхондии кедак

1. Дар сурати фарзандхондиро бекор кардани суд ҳукуку еҳдадорихои байни фарзандхондшуда ва фарзандхондаю хешовандонаш қатъ гардида, ҳукуку еҳдадорихои байни кедак ва падару модару хешовандонаш барқарор карда мешаванд, агар инро манфиати кедак тақозо кунад.

2. Дар сурати бекор кардани фарзандхондӣ, кедак бо ҳалномаи суд ба падару модараш супурда мешавад. Дар сурати набудани падару модар, инчунин агар ба падару модар супурдани кедак хилофи манфиати ӯ бошад, **кедак барои таълиму тарбия фаро гирифта ба мақомоти васояту парасторӣ дода мешавад. (ҚЧТ аз 26.12.11с.№791)**

3. Суд ҳамчунин масъалаи нигоҳ доштан ё надоштани ном, номи падар ва **насаби** кедакро, ки бо сабаби фарзандхондӣ ба ӯ дода шудаанд, ҳал менамояд. Дигар кардани ном, **насаб** ё номи падари кедаки ба синни даҳсолагӣ расида танҳо бо розигии ӯ мумкин аст. **(ҚЧТ аз 23.11.2015 сол №1239)**

4. Суд бо назардошти манфиати кедак, ҳукуқ дорад фарзандхондкардагони собикро еҳдадор созад, ки ба андозаи муқаррарнамудаи моддаҳои 81 ва 83 ҳамин Кодекс барои таъминоти кедак маблағ пардозанд.

Моддаи 144. Номумкинии бекор кардани фарзандхондӣ баъди ба ба балоғат расидани кедаки фарзандхондшуда

Бекор кардани фарзандхондии кедак мумкин нест, агар кедаки фарзандхондшуда то лаҳзаи пешниҳоди талаби бекор кардани фарзандхондӣ ба балоғат расида бошад, ба истиснои ҳолатҳое, ки ба ин гуна бекоркунӣ розигии байни шахси фарзандхондкарда ва кедаки фарзандхондшуда, инчунин падару модари ӯ, агар онҳо дар қайди ҳаёт буда, аз ҳукуки падару модарӣ маҳрум нашуда бошанд ва суд онҳоро ғайри қобили амал эътироф накарда бошад.

Моддаи 145. Безътибор донистани фарзандхондии кедак

Фарзандхондии кедак дар ҳолатҳое метавонад безътибор дониста шавад, ки агар:

- ҳалномаи фарзандхондӣ ба ҳуҳхатҳои қалбақӣ асос ёфта бошад;
- фарзандхондӣ қалбақӣ бошад;
- шахси ба балоғатрасида ба фарзандхондӣ қабул шуда бошад;
- фарзандхондкарда шахсе бошад, ки суд ӯро ғайриқобили амал ё қобили амалаш маҳдуд эътироф карда бошад;
- шахси фарзандхондкарда бо ҳалномаи суд аз ҳукуки падару модарӣ маҳрумшуда бошад;

- шахсоне, ки барои номатлуб ихро кардани еҳдадориҳои қонуна ба зиммашон гузошташуда аз еҳдадориҳои васӣ ё парасторӣ бартараф карда шуда бошанд;

- фарзандхондӣ бинобар гуноҳи содиркардаи собиқ фарзандхондагон аз хониби суд бекор карда шуда бошад;

- шахсоне, ки бинобар вазъи саломатӣ наметавонанд ҳуқуқи падару модариро амалӣ намоянд. Номгеи бемориҳое, ки ҳангоми ба онҳо мубтало будани шахс наметавонад кедакро ба фарзандхондӣ қабул кунад, таҳти васоят (парасторӣ) қарор диҳад, аз хониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад.

Моддаи 146. Оқибати безътибор донистани фарзандхондӣ кедак

1. Фарзандхондӣ кедак аз лаҳзаи қабул гардидани ҳалномаи суд дар бораи фарзандхондӣ безътибор дониста мешавад. Дар ин маврид тамоми ҳуқуқи еҳдадориҳои фарзандхондаю хешовандони е ва фарзандхонд, ки аз фарзандхондӣ бармеоянд, аз байн мераванд. (ҚҶТ аз 26.12.11с.№791)

2. Суд вазифадор аст, ки дар муддати се рез дар хусуси эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳалнома дар бораи безътибор донистани фарзандхондӣ ба мақоми сабти асноди ҳолати шахрвандӣ, ки фарзандхондӣ дар он ба қайд гирифта шудааст, хабар диҳад.

БОБИ 20

ВАСОЯТ ВА ПАРАСТОРИИ НОБОЛИҒОН

Моддаи 147. Ноболиғоне, ки таҳти васоят парасторӣ гирифта мешаванд

1. Васоят парасторӣ барои кедакони ноболиғе, ки бе парастории падару модар мондаанд (моддаи 122 ҳамин Кодекс), бо мақсади таъминот, таълиму тарбия, инчунин барои ҳифзи ҳуқуқи манфиатҳои онҳо муқаррар карда мешавад.

2. Васоят барои ноболиғони то синни чордаҳсола муқаррар карда мешавад.

3. Парасторӣ барои ноболиғони аз чордаҳсола то ҳаҷдаҳсола муқаррар карда мешавад.

4. Муқаррар ва қатъ намудани васоят ё парастории кедакони ноболиғ тавассути Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад.

Моддаи 148. Васиён ва парасторони ноболиғон

1. Танҳо шахсони болиғи қобили амал васӣ ва парастор таъин шуда наметавонанд.

2. Шахсони зерин васӣ ва парастор таъин шуда наметавонанд:

- шахсоне, ки аз ҳуқуқи падару модарӣ маҳрум шудаанд:

- шахсоне, ки қаблан кедакро ба фарзандхонда қабулкарда, агар фарзандхондкунӣ бо сабаби номатлуб ихро кардани еҳдадориҳояшон бекор карда шуда бошад;

- шахсоне, ки бо сабаби номатлуб ихро кардани еҳдадориҳояшон аз вазифаи васӣ ё парасторӣ озод карда шудаанд;

- шахсони мубталои майзадагӣ ва нашъамандӣ, инчунин шахсоне, ки вобаста ба вазъи саломатӣ (қисми 1 моддаи 127 ҳамин Кодекс) наметавонанд еҳдадориҳояшонро оид ба тарбияи кедак анҳом диҳанд.

Мақомоти васоюту парасториро Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мекунад. (ҚҶТ аз 23.11.2015 сол №1239)

Моддаи 149. Низомнома дар бораи мақомоти васоюту парасторӣ

Низомнома дар бораи мақомоти васоюту парасторӣ аз тарафи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ карда мешавад.

Моддаи 150. Маҳалли муқаррар намудани васоюту парасторӣ

Васоюту парасторӣ аз тарафи мақомоти ихроии маҳаллии ҳокимияти давлати, ҳамоатҳои шахрак ва ҳамоатҳои деҳот маҳалли истиқомати шахсе, ки бояд таҳти васоят ва парасторӣ гирифта шавад ё маҳалли истиқомати васӣ ё парастор муқаррар мешавад. (Қ ҶТ аз 29.04.2006с, №183)

Моддаи 151. Интиҳоби васӣ ва парастор

1. Ҳангоми ба кедак таъин намудани васӣ ё парастор бояд сифатҳои шахсии васӣ (парастор), ба ихроии еҳдадориҳои васӣ (парасторӣ) қодир будани е, муносибатҳои байни е ва шахси меҳтохи васоят ё парасторӣ, муносибати аъзои оилаи васӣ (парастор) нисбат ба кедак, инчунин дар сурати имкон хоҳиши ҳуди кедак ба инобат гирифта мешавад.

2. Таъин намудани парастор ба шахси болиғи қобили амал, ки бинобар аҳволи саломатиаш барои татбиқи мустақилонаи ҳуқуқ ва ихроии еҳдадориҳояш имконият надорад, танҳо бо розигии шахси таҳти парасторӣ гирифташаванда сурат гирифта метавонад.

Моддаи 152. Васоят (парасторӣ) нисбат ба кедаконе, ки дар муассисаҳои тарбиявӣ, муолихавӣ ва муассисаҳои ҳифзи ихтимоии аҳоли қарор доранд

1. Ба кедаконе, ки дар муассисаҳои тарбиявӣ, таълимӣ ва муассисаҳои ҳифзи ихтимоии аҳоли ва дигар муассисаҳои ба ин монанд таҳти васояти пурраи давлат қарор доранд, васӣ (парастор) таъин карда намешавад. Ихроии чунин еҳдадориҳо ба зиммаи маъмурияти ин муассисаҳо гузошта мешавад.

Аз хониби васӣ (парастор) дар чунин муассиса муваққатан қарор додани кедак ҳуқуқ ва еҳдадориҳои васиро (парасторро) нисбат ба ин кедак қатъ намесозад.

2. Мақомоти васоюту парасторӣ шароити таъминот, тарбия ва таълими кедакони дар ин муассисаҳо қарордоштаро, ки дар қисми 1 ҳамин модда зикр гардидаанд, назорат мекунанд.

3. Ҳимояи ҳуқуқи дастпарварони (хатмкунандагони) муассисаҳои дар қисми 1 ҳамин модда зикргардида ба зиммаи мақомоти васоюту парасторӣ гузошта мешавад.

Моддаи 152¹. Васоют (парастори) нисбат ба кӯдаконе, ки падару модари онҳо муддати тӯлони ғоибанд

1. Васоют (парастори) нисбат ба кӯдаконе, ки падару модари онҳо муддати тӯлони (зиёда аз 3 моҳ) ғоибанд ё дар таълиму тарбияи хешу ақрабояшон қарор доранд, ки ин хешу ақрабо дорои ҳуҷҷати дахлдор нестанд, аз ҷониби мақомоти васоюту парастори таъин карда мешавад.

2. Мақомоти васоюту парастори шароити таъминот ва таълиму тарбияи кӯдакони дар қисми 1 ҳамин модда зикргардидаро назорат мекунад.

3. Ҳимояи ҳуқуқу манфиатҳои қонунии кӯдакони дар қисми 1 ҳамин модда зикргардида ба зиммаи мақомоти васоюту парастори гузошта мешавад. (ҚҶТ аз 26.12.11с.№791)

Моддаи 153. Ҳуқуқи кедакони таҳти васоют (парасторӣ) қарордошта

1. Кедакони таҳти васоют (парасторӣ) қарордошта чунин ҳуқуқҳо доранд:

- ба тарбия дар оилаи васӣ (парастор), ғамхорӣ аз ҳониби васӣ (парастор), зиндагии дар як хо бо е, ба ғайр аз ҳолатҳои, ки қонунгузориҳои граждании Хумхурии Тоҷикистон пешбинӣ намудааст;

- ба таъмини шароити зист, тарбия ва таълим, рушду такомули ҳамаҳониба ва эҳтироми шаъну эътибори инсонии онҳо;

- ба алимент, нафақа, ёрдампулӣ ва дигар пардохтҳои ихтимоии ба онҳо тааллуқдошта;

- ба нигоҳ доштани ҳуқуқи моликият ба манзили истиқоматӣ ё ҳуқуқи истифодаи манзили истиқоматӣ ва дар сурати мавҳуд набудани манзили истиқоматӣ ҳуқуқ доранд тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба манзил хонаи истиқоматӣ гиранд; (ҚҶТ аз 26.12.11с.№791)

- ба ҳимоя аз суиистифодаи васӣ (парастор) мутобиқи моддаи 57 ҳамин Кодекс.

2. Кедаконе, ки таҳти васоют (парасторӣ) қарор доранд, дорои ҳуқуқҳои пешбиниамудаи моддаи 56 ҳамин Кодекс мебошанд.

Моддаи 154. Ҳуқуқи кедакони бе парасторӣ падару модар монда, ки дар муассисаҳои тарбиявӣ, таболатӣ ва муассисаҳои ҳифзи ихтимоии аҳоли қарор доранд

1. Кедакони бе парасторӣ падару модар монда, ки дар муассисаҳои тарбиявӣ, таболатӣ ва муассисаҳои ҳифзи ихтимоии аҳоли ва дигар муассисаҳои ба ин монанд қарор доранд, чунин ҳуқуқҳо доранд:

- ба таъминот, тарбия, таълим, рушду такомули ҳамаҳониба, эҳтироми шаъну эътибори инсонӣ, таъмини манфиатҳояшон;

- ба алимент, нафақа, ёрдамулӣ ва дигар пардохтҳои ихтимоии ба онҳо тааллуқдошта;

- ба нигоҳ доштани ҳуқуқи моликият ба манзили истиқоматӣ ё ҳуқуқи истифодаи манзили истиқоматӣ ва ҳангоми мавҳуд набудани манзили истиқоматӣ ҳуқуқ доранд тибқи **қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба манзил** хонаи истиқоматӣ гиранд;

- пас аз хатми муассисаҳои зикргардида ба имтиёз барои ба кор даромадан мувофиқи **қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба меҳнат**.

2. Кедакони бе парастории падару модар монда, ки дар муассисаҳои дар қисми 1 ҳамин модда зикргардида қарор доранд, инчунин дорои ҳуқуқҳои пешбиниамудаи моддаҳои 55, 56 ҳамин Кодекс мебошанд.

Моддаи 155. Ҳуқуқ ва еҳдадориҳои васӣ ва парастори кедани ноболиғ

1. Васӣ ва парастори кедани ноболиғ ҳуқуқ доранд ва еҳдадор ҳастанд, ки шахси ба парасторӣ гирифтаашонро тарбия кунанд, дар бораи саломатӣ, тақомули ҳисмонӣ, реҷӣ, маънавӣ ва ахлоқӣ, таҳсил ва касбомезии ӯ ғамхорӣ зоҳир намоянд.

Васиёну парасторон метавонанд бо назардошти фикру хоҳиши кедакон ва тавсияи мақомоти васояту парасторӣ, инчунин ҳангоми риояи талаботи пешбиниамудаи қисми якуми моддаи 65 ҳамин Кодекс тарбияи кедаконро, ки таҳти васояти (парастори) онҳо қарор доранд, мустақилона муайян намоянд.

Васӣ ва парастор бо назардошти фикру хоҳиши кедани таҳти васояташон қарордошта ҳуқуқ доранд муассисаи таълимӣ ва шакли таълимро барои гирифтани **таҳсилоти** асосии умумӣ мустақилона интихоб намоянд. **(ҚЧТ аз 14.11.2016 сол №1365)**

2. Васӣ ва парастор ҳуқуқ доранд ба воситаи суд аз ҳар гуна шахсоне, ки бе асоси қонунӣ кедакро дар назди худ нигоҳ медоранд, аз хумла аз хешовандони наздики кедак баргардонидани кедани дар таҳти васояташон (парасториашон) бударо талаб намоянд.

3. Васӣ ва парастор ҳуқуқ надоранд, ки барои муоширати кедани таҳти васояташон (парасториашон) қарордошта бо падару модару хешовандони дигараш, ба истиснои ҳолатҳои, ки ин муошират ба манфиати кедак нест, монеъ шаванд.

4. Ҳуқуқ ва еҳдадориҳои васӣ ва парасторро Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мекунад.

5. Еҳдадорию васоят (парасторӣ) нисбат ба кедани таҳти васоят (парасторӣ) қарордошта аз хониби васӣ (парастор) бемузд анҳом дода мешавад.

6. Ба васӣ (парастор) барои таъминоти кедани таҳти парасторӣ қарордошта ҳар моҳ тибқи андоза ва тартиби муқаррарнамудаи Ҳуқумати Ҷумҳурии Тоҷикистон маблағ дода мешавад.

Моддаи 156. Аз вазифа бартараф сохтани васӣ ва парастор дар сурати номатлуб ихро кардани вазифаашон

1. Агар васӣ ё парастор вазифаи ба зиммааш гузошташударо номатлуб ихро кунад, мақоми васояту парасторӣ васӣ ё парасторро аз ихрои ин вазифа озод менамояд. (ҚҶТ аз 26.12.11с.№791)

2. Дар сурати васоятро (парасторино) ба мақсадҳои ғаразнок истифода кардани васӣ (парастор), инчунин дар ҳолати бе назорат ва кемаки зарурӣ гузоштани шахсони таҳти парасторӣ қарордошта мақомоти васояту парасторӣ вазифадоранд, ки барои ҳалли масъалаи ба хавобгарии муқаррарнамудаи қонун кашидани ин шахс маводи заруриро ба прокурор пешниҳод намоянд.

Моддаи 157. Аз парастории шахси болиғ озод кардани парастор бо талаби шахси таҳти парасторӣ қарордошта

Парастори шахси болиғи қобили амал, ки ба парасторӣ меҳтоҳ аст бо сабаби вазъи саломатӣ ва синну сол бояд бо талаби шахси таҳти парасторӣ қарордошта аз вазифа озод карда шавад. Мақомоти васояту парасторӣ дар ин ҳолат метавонанд бо мувофиқаи шахси таҳти парасторӣ қарордошта шахси дигарро ба сифати парастор таъин намоянд.

Моддаи 158. Шикоят намудан оид ба қарорҳои мақомоти васояту парасторӣ

Нисбати қарорҳои мақомоти васояту парасторӣ дар хусуси таъин ва озод намудани васиён ва парасторон, инчунин доир ба тамоми масъалаҳои васояту парасторӣ шахсони манфиатдор метавонанд аз реи тобеият ба мақомоти болоӣ ё ба суд шикоят кунанд.

Ф А С Л И VII

АСНОДИ ҲОЛАТИ ШАҲРВАНДӢ

(БОБИ 21, моддаҳои 159,160,161,162,163,164,165,166).

Хориҷ карда шуд бо Қ ҶТ аз 29.04.2006с, №183)

Ф А С Л И VIII

ИСТИФОДАИ ҚОНУНҲОИ ОИЛА ДАР МУНОСИБАТҲОИ ОИЛАВӢ БО ИШТИРОКИ ШАҲРВАНДОНИ ХОРИҲӢ ВА ШАҲСОНИ БЕШАҲРВАНДӢ

БОБИ 22

ИСТИФОДАИ ҚОНУНГУЗОРИИ АҚДИ НИКОҲ ВА ОИЛА НИСБАТ БА ШАҲРВАНДОНИ ХОРИҲӢ ВА ШАҲСОНИ БЕШАҲРВАНДӢ

Моддаи 167. Ақди никоҳ дар қаламрави Хумхурии Тоҳикистон

1. Шаклу тартиби ақди никоҳ дар қаламрави Хумхурии Тоҳикистон тибқи қонунҳои Хумхурии Тоҳикистон муайян карда мешавад.

2. Шартҳои ақди никоҳ дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон барои **ҳар як шахси** никоҳшаванда дар асоси қонунҳои давлате, ки дар лаҳзаи ақди никоҳ ӯ шаҳрванди он давлат мебошад, бо риояи талаботи **қисми 3 моддаи 12 ва** моддаи 14 ҳамин Кодекс дар бобати ҳолатҳое, ки монети ақди никоҳ мегарданд, муайян карда мешаванд. **(ҚЧТ аз 26.12.11с.№791), (ҚЧТ аз 25.03.11с, №710).**

3. Агар шахс дар баробари шаҳрванди давлати дигар будан шаҳрвандии Ҷумҳурии Тоҷикистонро дошта бошад, нисбати вай шартҳои ақди никоҳи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода бурда мешавад. Агар шахс дорои шаҳрвандии якчанд **давлати** хориҷӣ бошад, бо интихоби ин шахс қонунгузории яке аз ин давлатҳо истифода бурда мешавад. **(Қ ЧТ аз 29.04.2006с, №183)**

4. Шартҳои ақди никоҳи шахси бешаҳрвандӣ дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон дар асоси қонунҳои давлате муайян карда мешаванд, ки ин шахс дар он хои истиқомати доимӣ дорад.

Моддаи 168. Ақди никоҳ дар намояндагиҳои дипломатӣ ва муассисаҳои консулӣ

1. Ақди никоҳи дар байни шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон зиндагӣ мекунанд, дар намояндагиҳои дипломатӣ ва муассисаҳои консулии Ҷумҳурии Тоҷикистон сурат мегирад.

2. Ақди никоҳ дар байни шаҳрвандони хориҷӣ, ки аз тарафи намояндагиҳои дипломатӣ ва муассисаҳои консулии кишварҳои хориҷӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон анҳом дода шудааст, агар ин шахсон дар лаҳзаи ақди никоҳ шаҳрвандони давлати хориҷие бошанд, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон сафир ё консул таъин кардааст, мутақобилан қобили эътибор дониста мешавад.

Моддаи 169. Эътирофи ақди никоҳе, ки берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон баста шудааст

1. Ақди никоҳҳои шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ақди никоҳҳои байни шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон бо шаҳрвандони хориҷӣ ё шахсони бешаҳрвандӣ, ки берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон бо риояи қонунҳои он кишвар баста шудаанд, агар барои эътироф **шартҳо ва монетаҳои дар қисми 3 моддаи 12 ва** моддаи 14 ҳамин Кодекс пешбинигардида набошанд, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо эътибор дониста мешавад. **(ҚЧТ аз 25.03.11с, №710).**

2. Ақди никоҳи шаҳрвандони хориҷӣ, ки берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон бо риояи қонунҳои он кишвар баста шудаанд, ки дар он ақди никоҳ сурат гирифтааст, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо эътибор дониста мешаванд.

Моддаи 170. Безътибор дониستاني ақди никоҳ

Ақди никоҳ тибқи тартиби муқаррарнамудаи моддаҳои 167 ва 169 Кодекси мазкур безътибор дониста мешавад. (ҚЧТ аз 26.12.11с.№791)

Моддаи 171. Бекор кардани акди никоҳ

1. Бекор кардани **акди** никоҳи шаҳрвандони Хумҳурии Тоҳикистон бо шаҳрвандони хориҷӣ ё ашхоси бешаҳрвандӣ, инчунин никоҳи байниҳамдигарии шаҳрвандони хориҷӣ дар Хумҳурии Тоҳикистон тибқи қонунҳои Хумҳурии Тоҳикистон сурат мегирад.

2. Шаҳрвандони Хумҳурии Тоҳикистон, ки берун аз ҳудуди Хумҳурии Тоҳикистон истиқомат мекунанд, ҳуқуқ доранд никоҳро бо ҳамсари худ, ки берун аз ҳудуди Хумҳурии Тоҳикистон зиндагӣ мекунад, сарфи назар аз шаҳрвандии ӯ, дар суди Хумҳурии Тоҳикистон бекор кунанд. Дар ҳолатҳое, ки тибқи қонунгузории Хумҳурии Тоҳикистон ба бекор кардани акди никоҳ дар мақмоти сабти асноди **ҳолати шаҳрвандӣ** ихозат дода мешавад, акди никоҳ дар намояндагиҳои дипломатӣ ё муассисаҳои консулии Хумҳурии Тоҳикистон бекор карда мешавад. **(ҚҶТ аз 26.12.11с.№791)**

3. Бекор кардани акди никоҳи байни шаҳрвандони Хумҳурии Тоҳикистон ва шаҳрвандони хориҷӣ ё шахсони бешаҳрвандӣ, ки берун аз ҳудуди Хумҳурии Тоҳикистон, бо риояи қонунгузории **давлати** хориҷии дахлдор салоҳиятнокии мақомоте, ки оиди бекор кардани акди никоҳ қарор қабул кардаанд ва қонунгузорию, ки ҳангоми бекор кардани акди никоҳ бояд истифода бурда шавад, дар Хумҳурии Тоҳикистон бозътибор доништа мешавад.

4. Бекор кардани акди никоҳи байни шаҳрвандони хориҷӣ, ки берун аз ҳудуди Хумҳурии Тоҳикистон, бо риояи қонунгузории **давлати** дахлдор салоҳияти мақоме, ки дар бораи **акди** никоҳ қарор баровардааст ва қонунҳое, ки бояд ҳангоми бекор кардани акди никоҳ истифода шаванд, дар Хумҳурии Тоҳикистон бозътибор доништа мешавад.

Моддаи 172. Ҳуқуқҳои шахсии ғайримолумулкию молу мулкӣ ва еҳдадорӣҳои зану шавҳар

1. Ҳуқуқҳои шахсии **ғайримолумулкию молу мулкӣ** ва еҳдадорӣҳои зану шавҳар тибқи қонунҳои давлате, ки онҳо дар ҳудуди он иқоматгоҳи муштарак доранд ва дар сурати надоштани иқоматгоҳи муштарак бошад, тибқи қонунҳои давлате муайян карда мешаванд, ки онҳо дар қаламрави он иқоматгоҳи охирини муштарак доштанд. Ҳуқуқҳои шахсии **ғайримолумулкию молу мулкӣ** ва еҳдадорӣҳои зану шавҳаре, ки иқоматгоҳи муштарак надоранд, дар Хумҳурии Тоҳикистон мутобиқи қонунҳои Хумҳурии Тоҳикистон муайян карда мешаванд. **(ҚҶТ аз 25.03.11с, №710)**

2. Зану шавҳаре, ки шаҳрвандии умумӣ ё иқоматгоҳи муштарак надоранд, ҳангоми бастании **аҳдномаи никоҳ** ё созишнома дар бораи пардохти алимент ба ҳамдигар метавонанд қонунҳоро интиҳоб намоянд, ки барои муайян намудани ҳуқуқи еҳдадорӣҳояшон дар хусуси пардохти алимент аз реи ин аҳднома ё созишномаи пардохти алимент мавриди истифода қарор мегиранд. Агар зану шавҳар дар мавриди интиҳоби қонунҳо нисбати

аҳдномаи никоҳ ё созишномаи зану шавҳар дар бораи пардохти алимент ба якдигар ба мувофиқа наоянд, муқаррароти қисми якуми ҳамин модда истифода мешавад. **(ҚЧТ аз 19.03.2013с. №952)**

Моддаи 173. Муқаррар намудан ва рад кардани падархондӣ (модархондӣ)

1. Муқаррар намудан ва рад кардани падархондӣ (модархондӣ) тибқи қонунҳои давлате муайян карда мешавад, ки кедар аз реи таваллуд шаҳрванди он мебошад.

2. Ғарби муқаррар ва рад кардани падархондиро (модархондиро) дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мекунад. Дар ҳолатҳое, ки агар мутобиқи қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар намудани падар (модар) дар мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ ихозат дода шуда бошад, падару модари берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон истиқоматкунандаи кедар, ки ақалан якешон шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошанд, ҳуқуқ доранд бо аризаи муқаррар намудани падар (модар) ба намояндагии дипломатӣ ё муассисаҳои консулии Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳолат намоянд.

Моддаи 174. Ҳуқуқ ва еҳдадорӣҳои падару модар ва фарзандон

Ҳуқуқ ва еҳдадорӣҳои падару модар ва фарзандон, аз ҳумла еҳдадорӣҳои падару модар дар бобати таъминоти фарзандон мутобиқи қонунҳои давлате муайян карда мешаванд, ки дар он давлат иқоматгоҳи муштарак доранд. Дар сурати иқоматгоҳи муштарак надоштани падару модар ва фарзандон, ҳуқуқи еҳдадорӣҳои онҳо тибқи қонунҳои давлате муайян карда мешаванд, ки кедар шаҳрванди он мебошад. Бо талаби даъвогар нисбати еҳдадорӣҳои алиментдиҳӣ ва дигар муносибатҳои байни падару модар ва фарзандон қонунҳои давлатеро истифода кардан мумкин аст, ки кедар дар қаламрави он истиқомати доимӣ дорад.

Моддаи 175. Еҳдадорӣҳои алиментдиҳии фарзандони болиғ ва аъзои дигари оила

Еҳдадорӣҳои алиментдиҳии фарзандони болиғ ба манфиати падару модарашон, инчунин еҳдадорӣҳои алиментдиҳии аъзои дигари оила тибқи қонунҳои давлате муайян карда мешаванд, ки онҳо дар қаламрави он иқоматгоҳи доимӣ доранд. Дар сурати надоштани иқоматгоҳи муштарак чунин еҳдадорӣҳо тибқи қонунҳои давлате муайян карда мешавад, ки шахси даъвогари алимент шаҳрванди он мебошад.

Моддаи 176. Муқаррар намудани мазмуни меъёрҳои ҳуқуқи оилавии хорихӣ

1. Ҳангоми истифодаи меъёрҳои ҳуқуқи оилавии хорихӣ суд ё мақоми сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ ва дигар мақомот мундариҳаи ин меъёрҳоро мувофиқи тафсири расмӣ он, амалияи истифода ва доктринаи он дар давлати дахлдори хорихӣ муқаррар менамоянд.

Ба мақсади муқаррар намудани мундариҳаи меъёрҳои ҳуқуқи оилавии хориҳӣ суд, мақомоти сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ ва мақомоти дигар метавонанд тибқи тартиби муқарраршуда барои мусоидат ва тавзеҳ ба Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар мақомоти салоҳиятноки Ҷумҳурии Тоҷикистон мувоҳидат кунанд ё коршиносро (экспертҳоро) халб намоянд.

2. Шахсони манфиатдор ҳуқуқ доранд асноди тасдиқкунандаи мундариҳаи меъёрҳои ҳуқуқи оилавии хориҳиеро, ки онҳо барои талаби худ ё эътироз ба он истинод мекунанд, пешниҳод намоянд ё ба тарзи дигар ба суд ё мақоми сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ ва дигар мақомот дар муқаррар сохтани мундариҳаи меъёрҳои ҳуқуқи оилавии хориҳӣ мусоидат кунанд.

3. Агар мундариҳаи меъёрҳои ҳуқуқи оилавии хориҳӣ, сарфи назар аз чораҳои мутобиқи қисми якуми ҳамин модда дидашуда муқаррар нагардад, қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода бурда мешавад.

Моддаи 177. Маҳдудияти истифодаи ҳуқуқи оилавии хориҳӣ

Ҳуқуқи оилавии хориҳӣ дар ҳолатҳои истифода бурда намешавад, ки он хилофи асосҳои тартиботи ҳуқуқии (тартиботи оммавӣ) Ҷумҳурии Тоҷикистон бошад. Дар ин ҳолат қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода бурда мешаванд.

Моддаи 177¹. Ҷавобгари барои риоя накардани талаботи Кодекси мазкур

Шахсони воқеи ва ҳуқуқи барои риоя накардани талаботи Кодекси мазкур мутобиқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгари қашада мешаванд. (ҚҶТ аз 19.03.2013с. №952)

Моддаи 178. Аз эътибор соқит донишани баъзе санадҳои қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон, бинобар мавриди амал қарор гирифтани ин Кодекс

Қонунҳои зерини Ҷумҳурии Тоҷикистон беътибор доништа шаванд:

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 19 июни соли 1969 “Дар бораи тасдиқ кардани Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1969. № 12, моддаи 102);

Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 сентябри соли 1976 “Дар бораи даровардани тағйирот ба моддаи 185 Кодекси Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба никоҳ ва оила” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1976, № 19, моддаи 244);

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 ноябри соли 1976 “Дар хусуси тасдиқ намудани Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи даровардани тағйирот ба моддаи 185 Кодекси Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба никоҳ ва оила” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1976, № 23, моддаи 282);

Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 августи соли 1980 “Дар бораи даровардани тағйирот ва иловаҳо ба Кодекси оид ба

никоҳ ва оилаи Хумҳурии Тоҳикистон” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҳикистон, соли 1980, № 18, моддаи 216);

Қонуни Хумҳурии Тоҳикистон аз 19 ноябри соли 1980 “Дар хусуси тасдиқ намудани Укази Президиуми Совети Олии Хумҳурии Тоҳикистон “Дар бораи даровардани тағйирот ва иловаҳо ба Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Хумҳурии Тоҳикистон” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҳикистон, соли 1980, № 23, моддаи 250);

Укази Президиуми Совети Олии Хумҳурии Тоҳикистон аз 25 марти соли 1982 “Дар бораи даровардани тағйирот ва иловаҳо ба моддаи 35 Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Хумҳурии Тоҳикистон” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҳикистон, соли 1982, № 7, моддаи 51);

Қонуни Хумҳурии Тоҳикистон аз 17 май соли 1982 “Дар хусуси тасдиқ кардани Указҳои Президиуми Совети Олии Хумҳурии Тоҳикистон дар бораи даровардани тағйироту иловаҳо ба баъзе актҳои қонунгузории Хумҳурии Тоҳикистон дар қисмати тасдиқи Укази Президиуми Совети Олии Хумҳурии Тоҳикистон аз 25 марти соли 1982 “Дар бораи даровардани тағйирот ба моддаи 35 Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Хумҳурии Тоҳикистон” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҳикистон, соли 1982, № 11, моддаи 130);

Укази Президиуми Совети Олии Хумҳурии Тоҳикистон аз 10 феввали соли 1984 “Дар бораи даровардани тағйирот ба моддаи 27 Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Хумҳурии Тоҳикистон” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҳикистон, соли 1984, № 4, моддаи 40);

Қонуни Хумҳурии Тоҳикистон аз 17 феввали соли 1984 “Дар бораи тасдиқ кардани Указҳои Президиуми Совети Олии Хумҳурии Тоҳикистон “Дар хусуси дохил кардани тағйироту иловаҳо ба баъзе актҳои қонунии Хумҳурии Тоҳикистон” дар қисмати тасдиқ намудани Укази Президиуми Совети Олии Хумҳурии Тоҳикистон аз 10 феввали соли 1984 “Дар бораи дохил кардани тағйирот ба моддаи 27-уми Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Хумҳурии Тоҳикистон” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҳикистон, соли 1984, № 4, моддаи 36);

Моддаи 9 Укази Президиуми Совети Олии Хумҳурии Тоҳикистон аз 8 августи соли 1984 “Дар бораи дохил кардани тағйироту иловаҳо ба баъзе актҳои қонунии Хумҳурии Тоҳикистон” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҳикистон, соли 1984, № 16, моддаи 168);

Фасли 1 Укази Президиуми Совети Олии Хумҳурии Тоҳикистон аз 22 ноябри соли 1984 “Дар бораи даровардани тағйироту иловаҳо ба баъзе актҳои қонунии Хумҳурии Тоҳикистон” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҳикистон, соли 1984, № 23, моддаи 224);

Фасли 1 Укази Президиуми Совети Олии Хумҳурии Тоҳикистон аз 27 феввали соли 1985 “Дар бораи даровардани тағйироту иловаҳо ба баъзе актҳои қонунии Хумҳурии Тоҳикистон” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҳикистон, соли 1985, № 5, моддаи 54);

Фасли 11 Укази Президиуми Совети Олии Хумҳурии Тоҳикистон аз 22 ноябри соли 1985 “Дар бораи баъзе тағйиротҳои тартиби реғидани алимент

барои нигоҳубини кедакони ноболиғ” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1985, № 23, моддаи 230);

Фасли 1 Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 феввали соли 1987 “Дар бораи баъзе тағйиротҳои тартиби реҷидани алимент барои фарзандони ноболиғ” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1987, № 5, моддаи 76);

Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 23 феввали соли 1990 “Дар бораи даровардани тағйирот ба Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон” (Ведомостҳои Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 1990, № 5, моддаи 42);

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 24 апрели соли 1990 “Дар хусуси тасдиқи Указҳои Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи даровардани тағйироту иловаҳо ба баъзе актҳои қонунии Ҷумҳурии Тоҷикистон” дар қисмати тасдиқ намудани Укази Президиуми Совети Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 23 феввали соли 1990 “Дар бораи даровардани тағйирот ба Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон соли 1990, № 9, моддаи 162);

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 24 апрели соли 1990 “Дар бораи даровардани тағйироту иловаҳо ба Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1990, № 9, моддаи 163);

Фасли III Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 августи соли 1990 “Дар бораи дохил кардани тағйироту иловаҳо ба баъзе актҳои қонунии Ҷумҳурии Тоҷикистон” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1990, № 16, моддаи 268);

Фасли VI Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 12 декабри соли 1990 “Дар бораи ворид намудани тағйироту иловаҳо ба баъзе санадҳои қонунии Ҷумҳурии Тоҷикистон” (Ведомостҳои Шерои Олии РСС Тоҷикистон, соли 1990, № 24, моддаи 410);

Фасли 1 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 27 июни соли 1991 “Дар хусуси даровардани тағйироту иловаҳо ба баъзе санадҳои қонунии Ҷумҳурии Тоҷикистон” (Ведомостҳои Совети Олии РСС Тоҷикистон, соли 1991, № 14, моддаи 237);

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 23 ноябри соли 1992 “Дар бораи даровардани тағйирот ба Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон” (Ахбори Шерои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 1992, № 21-22, моддаи 301);

Фасли IV Фармони Раёсати Шерои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 6 июни соли 1993 “Дар бораи ворид намудани тағйироту иловаҳо ба баъзе санадҳои қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон” (Протоколи № 166 махлиси Раёсати Шерои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон);

Фармони Раёсати Шерои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 29 июли соли 1993 “Дар бораи даровардани тағйирот ба Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон” (Ахбори Шерои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 1993, № 13, моддаи 272);

Қонуни Ҷумҳурии Тоҳикистон аз 28 декабри соли 1993 “Оид ба тасдиқ намудани Фармонҳои Раёсати Шерои Олии Ҷумҳурии Тоҳикистон дар бораи дохил намудани тағйироту иловаҳо ба баъзе қонунҳои Ҷумҳурии Тоҳикистон” дар қисмати тасдиқи Фармони Раёсати Шерои Олии Ҷумҳурии Тоҳикистон аз 29 июли соли 1993 “Дар бораи даровардани тағйирот ба Кодекси оид ба никоҳ ва оилаи Ҷумҳурии Тоҳикистон” (Ахбори Шерои Олии Ҷумҳурии Тоҳикистон, соли 1993, № 23-24, моддаи 509).

ҚОНУНИ ХУМҲУРИИ ТОҲИКИСТОН

(Ахбори Махлиси Олии Ҷумҳурии Тоҳикистон, соли 1998, №22, мод.304)

Дар бораи қабули Кодекси оилаи Ҷумҳурии Тоҳикистон

Махлиси Олии Ҷумҳурии Тоҳикистон қарор мекунад:
Кодекси оилаи Ҷумҳурии Тоҳикистон қабул карда шавад.

Президенти
Ҷумҳурии Тоҳикистон
ш. Душанбе, 13 ноябри соли 1998,
№ 682

Э. РАҲМОНОВ

ҚАРОРИ МАХЛИСИ ОЛИИ ХУМҲУРИИ ТОҲИКИСТОН

(Ахбори Махлиси Олии Ҷумҳурии Тоҳикистон, соли 1998, №22, мод.305)

Оиди мавриди амал қарор додани Кодекси оилаи Ҷумҳурии Тоҳикистон

Махлиси Олии Ҷумҳурии Тоҳикистон қарор мекунад:

1. Кодекси оилаи Ҷумҳурии Тоҳикистон пас аз интишори расмӣ мавриди амал қарор дода шавад.

2. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҳикистон:

а) дар хусуси бо Кодекси оилаи Ҷумҳурии Тоҳикистон мутобиқсозии санадҳои қонунгузорӣ ба Махлиси Олии Ҷумҳурии Тоҳикистон тақлифҳои пешниҳод намояд;

б) қарорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҳикистонро бо Кодекси оилаи Ҷумҳурии Тоҳикистон мутобиқ гардонад;

в) аз хониби вазоратҳо ва кумитаҳои давлатӣ аз нав дида баромадан ва бекор намудани санадҳои меъёрии онҳо, аз хумла дастурамалҳояшонро, ки хилофи Кодекси оилаи Ҷумҳурии Тоҳикистон мебошанд, таъмин намояд.

Раиси Махлиси Олии
Ҷумҳурии Тоҳикистон

С. РАҲАБОВ

ш. Душанбе, 13 ноябри соли 1998,

